

Datalagringsdirektivets fremstilling i norsk offentlighet

Anette Jamtvedt

Masteroppgave i Medievitenskap
Institutt for medier og kommunikasjon

UNIVERSITETET I OSLO

09.05.2011

Sammendrag

Denne oppgaven belyser hvordan datalagringsdirektivet ble fremstilt i norsk offentlighet før avgjørelsen om direktivets implementering i norsk rett ble vedtatt. Gjennom diskursanalyser av to høringsuttalelser, nyhetsartikler og kommentarer i fire aviser, og en kvantitativ analyse av mediedekningen i analyseperioden, viser oppgaven at datalagringsdebatten ikke har hatt høy nyhetsverdi i tre av fire aviser, at dekingen representeres av et topptungt kildeutvalg og at datalagringsdirektivet hovedsakelig har blitt fremstilt negativt i norsk offentlighet. Den negative omtalen av datalagringsdirektivet i både høringsrunden og i pressen har imidlertid ikke hatt mye å si for verken oppslutning i befolkningen eller for den politiske avgjørelsen.

Analyseresultatene tyder også på at høringsuttalelsene er skrevet med utgangspunkt i å fange mediens oppmerksomhet, og at høringsprosessen ikke lenger utelukkende representerer en kommunikasjon mellom organisasjoner og myndigheter. Argumentasjonen fremsatt i høringsrunden gjenspeiles også i avisoppslagene, men som regel uten noen eksplisitt referanse.

Abstract

In this thesis I aim to outline how the Data Retention Directive was portrayed in Norwegian public before the decision about its implementation was made. Discourse analysis of two submissions to the directive's consultation process, and of news and comments published in four Norwegian newspapers plus a quantitative content analysis of the media coverage shows that the Data Retention Directive did not have a high news value in three of four newspapers, that the media coverage was represented by elite sources and that the directive mainly was portrayed negatively. However, the negative position has neither been reflected in the opinion of the people nor in the decision made by the Parliament.

The results of the analysis also indicate that the submissions are written to draw media's attention, and that the consultative round no longer is an exclusive conversation between institutions and the authorities. The arguments presented in the submissions are also reflected in the newspaper coverage, but rarely with an explicit reference.

Forord

Veileder: Terje Rasmussen (Høst 2010 og Vår 2011)

Masteroppgaven er ferdig og prosessen har ført med seg mye ny kunnskap, men også lange dager på skolebenken. Det er sant som de fleste sier, at arbeidet med oppgaven bringer med seg både oppturer og nedturer, men hovedsakelig har prosessen både vært lærerik og spennende.

Først og fremst vil jeg takk min veileder, Terje Rasmussen, som med en positiv innstilling har holdt motivasjonen min oppe, og gitt meg ny driv når jeg har stått fast. Takk for gode tilbakemeldinger og innspill på hva jeg kan inkludere i oppgaven!

Min største motivasjonsfaktor i skriveprosessen har vært mine venninner og medstudiner, Caroline og Dagny. Uten dere til å ta pauser med og snakke med hadde jeg nok ikke kommet i mål, i hvert fall ikke ennå! Caroline, tusen takk for to fantastiske og effektive hytteturer og en innesittende, men koselig påskeferie. I godt selskap gjør det ikke noe med lange arbeidsdager. Dere har betydd utrolig mye for meg det siste året, og på grunn av dere vil masterstudiet stå igjen som et veldig godt minne.

Jeg må også takke familie og venner som har vært oppmuntrende og forståelsesfulle for at jeg de siste månedene har vært et mindre sosialt vesen enn vanlig, og som vil være med å feire når jeg nå endelig er klar til å komme opp for luft.

Takk!

Anette Jamtvedt

Våren 2011

Innhold

1. Innledning	1
1.1 Tema og problemstilling	1
1.2 Bakgrunn	3
1.2.1 Datalagringsdirektivet	3
1.2.2 Uenighet rundt implementeringen av direktivet i EU og i Norge	5
1.3 Valg av analyseobjekter	6
1.4 Praktiske avgrensninger	7
1.5 Oppgavens struktur	8
2. Offentlighet og maktrelasjoner	9
2.1 Den offentlige debatt	9
2.2 Medienes makt	11
2.2.1 Medievridding	12
2.2.2 Kildenes makt	13
2.3 Organisasjonsmakt: høringsrundens funksjon i demokratiet	15
3. Metode og analyseoppsett	17
3.1 Kritisk diskursanalyse	17
3.2 <i>Sjanger</i>	19
3.2.1 Nyhetsjournalistikk	20
3.2.2 Kommentarjournalistikk	21
3.2.3 Høringsuttalelser	22
3.3 Kritisk tekstanalyse	23
3.4 Kvantitativ innholdsanalyse	25
3.5 Analyseoppsett	27
3.6 Metodiske utfordringer	28
4. En kvantitativ tilnærming til dekingen av datalagringsdirektivet	29
4.1 Kildeutvalg og vinkling	32
4.2 Omtale av høringsprosessen	36
4.3 Avslutning	37
5. Analyse av høringsuttalelsene	38
5.1 Kontekstforståelse	38
5.1.1 Høringsnotatet	39
5.1.2 Erfaringsperspektiv	40

5.2 Datatilsynet – en motstanders argumentasjon	41
5.2.1. Ordvalg – etablering av negative konnotasjoner til datalagringsdirektivet	41
5.2.2 Personvern vs. kriminalitetsbekjempelse	43
5.2.3 Setningsformer og språkhandlinger	44
5.2.4 Nødvendighetsvurdering	47
5.2.5 En argumenterende tekst	48
5.3 Kripos – en tilhengers argumentasjon	50
5.3.1. Ordvalg – etablering av positive konnotasjoner til datalagringsdirektivet	50
5.3.2 Personvern vs. kriminalitetsbekjempelse	52
5.3.3 Setningsformer og språkhandlinger	53
5.3.4 Nødvendighetsvurdering	55
5.3.5 En argumenterende tekst	56
5.4 Fra tekst til argument	57
5.5 Avslutning	61
5.5.1 Sjanger – konvensjoner og forventninger	61
5.5.2 Forskjeller og likheter i form og innhold	62
5.5.3 Høringsuttalelsenes bruk av medieteknikker	63
6. En kvalitativ tilnærming til dekingen av datalagringsdirektivet	64
6.1 Lederartikkelen – refleksjon av avisens mening	64
6.2 Nyhetsartikler	65
6.2.1 <i>VG – AVSLØRT av datalagring</i>	65
6.2.2 <i>Dagsavisen – Kjemper videre mot direktivet</i>	71
6.2.3 <i>Dagbladet – VIL PRESSE JENS</i>	76
6.2.4 <i>Aftenposten – SV etterlyser dokumentasjon fra Kripos og PST</i>	79
6.3 Kommentarer	84
6.3.1 <i>VG – TAKKER NEI TIL STORBERGET</i>	84
6.3.2 <i>Dagsavisen – Opp og ned</i>	86
6.3.3 <i>Dagbladet – Alle skal med</i>	87
6.3.4 <i>Aftenposten – På spor av en ny bølge</i>	90
6.4 Avisenes forhold til høringsuttalelsene	92
6.5 Avslutning	94
6.5.1 Sammenhenger på tvers og innad i avisene	94
6.5.2 Ulik prioritering og presentasjon av direktivet	95
6.5.3 Vinkling og kildeutvalg	96
6.5.4 Sammenheng mellom avisene og høringsuttalelsene	97

7. Konklusjon	97
7.1 Direktivets fremstilling	98
7.2 Relasjon mellom høringsuttalelsene og pressen	99
7.3 Kildenes påvirkning	100
7.4 Holdningsskapende eller ikke	101
Referanseliste	104
Vedlegg	111

1. Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Den 4. april 2011 ble datalagringsdirektivet vedtatt i Stortinget, og en sluttstrek for en langvarig debatt var satt. Bakgrunnen for vedtaket var et kompromiss inngått mellom Arbeiderpartiet og Høyre, som var strengere enn de opprinnelige forslagene lagt frem av departementene.¹ Til tross for implementeringens strenge rammer, representerte avgjørelsen en stor konflikt på Stortinget, da alle øvrige partier stemte imot vedtaket som ble gjennomført med et knapt flertall (Stortinget, 2011a, [01.05.11]). Denne oppgaven vil ta for seg hvordan konflikten utspant seg i offentligheten *før* avgjørelsen i Stortinget ble tatt, og da belyse hvordan motstandere og tilhengere var en del av det offentlige ordskiftet, noe som også vil kunne antyde en sammenheng mellom direktivets offentlige fremstilling og det endelige vedtaket.

I våre dager spiller offentligheten en stadig større rolle, og aktørene som er delaktige i det offentlige ordskiftet har mer makt og innflytelse enn de som stiller seg, eller blir stilt, utenfor. Offentligheten kan ses på som et sted hvor borgernes meninger kommer til uttrykk, og bak formidlerrollen av disse meningene står mediene sterkt. Journalistikkens idealer tilsier at mediene skal være informasjonsformidlere til borgerne i samfunnet samtidig som de skal være med på å utvikle demokrati, ytringsfrihet og andre menneskerettigheter gjennom å være *samfunnets vaktbikkje* eller *den fjerde statsmakt*. Man kan dermed snakke om et tredelt skille i samfunnet, mellom det private, offentligheten og myndighetene (Eide, E., 2001, s. 352; Gripsrud, 2011, s. 234).

Sentralt i denne oppgaven vil være å undersøke hvordan offentligheten fungerer ovenfor samfunnsborgerne på den ene siden og myndighetene på den andre. Det vil da være relevant å undersøke hvordan en sak fremstilles i offentligheten og hvordan deltakere av den offentlige debatt kan innvirke på utfallet av saken. Disse forholdene kan lettest utforskes ved at man tar for seg et kontroversielt tema hvor en meningskonflikt er fremtredende, ettersom man da får en klar innsikt i hvilke aktører som har størst innvirkning på utfallet av diskusjonen og dermed hvordan saken fremstilles i offentligheten. Datalagringsdirektivet fremstår som et kontroversielt tema nettopp fordi det er store meningsforskjeller knyttet til debatten om dets implementering i norsk lov, også internt i partiene, siden direktivet potensielt kan endre

¹ Kompromisset innebærer at data kun skal lagres i seks måneder, at det skal være domstolkontroll ved uttak av data og at fire års strafferamme er et minimum for at politiet skal få data utlevert (Nettavisen, 2011, [01.05.11]).

Norges forhold til EU om landet stiller seg utenfor et slikt samarbeid, og ettersom en innføring av direktivet vil føre til endringer i flere norske lover² (Aftenposten, 25.11.10, s. 6; Høringsnotatet, 2010, s. 54-58). At det er sterke meninger knyttet til temaet kommer klart til syne gjennom opprettelsen av organisasjonen Stopp Datalagringsdirektivet, hvor nærmere 25 000 mennesker har tilsluttet seg deres nettkampanje og hvor over 30 000 tilhengere støtter og følger dem på sosiale medier som Facebook og Twitter (Stoppdld, 2011, [14.04.11]; Facebook, 2011, [14.04.11]; Twitter, 2011, [14.04.11]).

For å se hvordan datalagringsdebatten figurerer i offentligheten, vil det bli satt fokus både på hvordan høringsinstanser argumenterer for eller imot en implementering av direktivet, i hvor stor grad pressen har ført en dekning av saken, og hvordan direktivet fremstilles i avisoppslagene. Oppgaven vil fokusere på høringsuttalelsene og mediedekningen av datalagringsdirektivet fordi disse representerer aktørene med størst mulighet til å påvirke den offentlige debatt, og da også myndighetenes beslutningsprosess. Dette fordi høringsprosessen gir enkeltindivider, representert av organisasjoner og institusjoner, mulighet til å si sin mening direkte til beslutningstakerne på Stortinget, mens mediene setter dagsorden på hvilke saker som skal videreformidles til befolkningen, og kan påvirke hvordan "mannen i gata" oppfatter direktivet (Nordby, 1999, s. 10; Mathiesen, 2002, s. 44-47). Det vil dermed også være relevant å se på samspillet mellom høringsuttalelsene og mediedekningen, for å se om de eventuelt har innflytelse på hverandre. Et slikt samspill har ikke tidligere vært gjenstand for studier, men vil kunne avdekke om høringsinstansene formulerer sine svar med tanke på mediene, og i hvilken grad mediene utnytter kunnskapen som ligger i høringsrunden når de omtaler en sak. Analysen vil altså kunne bidra til å vise hvor stor makt mediene har i det offentlige ordskiftet. I forhold til debatten om datalagringsdirektivet vil det også være ekstra interessant å se hvordan mediene stiller seg, da direktivet substansielt har direkte betydning for den arbeidende journalist. I høringsuttalelsen til Norsk Presseforbund uttrykkes det sterk bekymring for at kildevernet vil svekkes om datalagringsdirektivet blir innført og det skjer en formålsglidning i forhold til hvordan datalagringen skal bli brukt (Norsk Presseforbund, 2010, s. 4). I lys av dette, vil det dermed være relevant å se på hvordan mediene fremstiller direktivet: om de baserer seg på argumentasjon fremsatt i høringsrunden som er positiv eller negativ til en implementering av direktivet, om de fremstiller direktivet på en nøytral måte, eller om de konstruerer nye poeng i debatten.

Dette munner ut i følgende problemstillinger:

² Flere endringer er foreslått i ekomloven og straffeprosessloven (Høringsnotatet, 2010, s. 54-58).

Hovedproblemstilling:

- Hvordan fremstilles datalagringsdirektivet i norsk offentlighet?

Underproblemstillinger:

- Hvordan var pressedekningen av datalagringsdirektivet etter at høringsfristen utgikk, og hva var avisenes egne holdninger til direktivet?
- På hvilken måte reflekteres argumenter fremsatt i høringsrunden i pressen, og på hvilken måte er høringsuttalelsene innrettet mot journalistikken?

1.2 Bakgrunn

Terrorangrepet i USA 11. september 2001 førte til skjerpede sikkerhetsrutiner og økt fokus på bekjempelse og etterforskning av terrorisme i hele verden. Etter angrepene i Madrid og London i 2004 og 2005 så imidlertid EU behov for ytterligere tiltak, og så nytten i å harmonisere tilgangen på data som fremkommer av elektronisk kommunikasjon til etterforskning i de ulike medlemslandene. Veksten av elektronisk kommunikasjon tilbyr mange nye muligheter, og det har blitt lagt spesiell vekt på betydningen data tilknyttet denne kommunikasjonen har for å avdekke, etterforske og rettsforfølge kriminalitet. EU argumenterte dermed for at en harmonisering i medlemslandene ville lette politiets arbeid, særlig når det kom til organisert kriminalitet på tvers av landegrensene (Teknologirådet, 2010, s. 1; Datalagringsdirektivet, 2006, nr. 7 og 21).

1.2.1 Datalagringsdirektivet

Den 15. mars 2006 fremla Europaparlamentet og Rådet for den Europeiske Union direktiv 2006/24/EC. Datalagringsdirektivet (DLD) innebærer at medlemslandene i EU må pålegge alle tilbydere av offentlige elektroniske kommunikasjonstjenester en plikt til å lagre trafikkdata i en periode på seks til 24 måneder (Datalagringsdirektivet, 2006, art. 6). Lagringsplikten omfatter data tilknyttet bruk av fasttelefoni, mobiltelefoni, internettaksess, e-post og bredbåndstelefoni, og skal ta for seg hvem som er kilden til kommunikasjonen, hvem som er destinasjonen for kommunikasjonen, hvilken dato, klokkeslett og lengde kommunikasjonen har hatt, samt hvor kommunikasjonen fant sted og hvordan kommunikasjonstype som ble brukt. Innhold skal imidlertid ikke lagres (Datalagringsdirektivet, 2006, art. 5). Ifølge direktivet gjøres dette for å sikre at data er tilgjengelig for «the investigation, detection and prosecution of serious crime, as defined by

each Member State in its national law» (Datalagringsdirektivet, 2006, art. 1.1). Det er altså opp til hvert enkelt medlemsland å avgjøre hva som skal defineres som alvorlig kriminalitet, og dermed også i hvilke saker data skal være tilgjengelig for påtalemyndighetene. Det er også opp til hvert enkelt land å bestemme lagringstiden i intervallet på seks til 24 måneder.

Selv om direktivet legger opp til at de enkelte medlemslandene har stor innflytelse på hvordan lagringen skal skje, er det likevel pålagt at landene setter opp et minstekrav av sikkerhet rundt den lagrede informasjonen. Tilgang til de såkalte trafikk- og lokaliseringsdataene skal kun bli gitt til «kompetente nasjonale autoriteter i spesielle saker og i overenstemmelse med nasjonal lov», og lagringen skal skje under teknologiske og organiserte forhold, slik at kun autorisert personell kan få tilgang til dem (Datalagringsdirektivet, 2006, art. 4, art. 7c). Videre er det et krav om at all data skal slettes etter endt lagringstid, med unntak av de data som har blitt hentet ut og bevart i forbindelse med etterforskning (Datalagringsdirektivet, 2006, art. 7d).

Alle medlemslandene var pålagt å implementere direktivet i sitt lovverk innen 15. september 2007, eller senest 15. mars 2009 for lagringen av data tilknyttet internett-tilgang, internett-telefoni og e-post (Datalagringsdirektivet, 2006, art. 15.1-3). Det poengteres imidlertid at implementeringen skal skje i overenstemmelse med Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonens artikkel 8,³ og da at behovet for datalagringen rettferdiggjør en eventuell inngripen i folks privatliv (Datalagringsdirektivet, 2006, nr. 9).

Selv om direktivet primært retter seg mot land i EU, er det også relevant for Norge gjennom EØS-avtalen. Tre år etter fremleggelsen fastslo nemlig EF-domstolen at direktivet angår det indre markedet, og at også EØS-landene må ta en stilling til direktivet på lik linje med medlemslandene (Teknologirådet, 2010, s. 1). Dette til tross for at norske eksperter på EØS/EU i 2008 hevdet at direktivet trolig ville falle utenfor EØS-avtalen (Datatilsynet, 2008, [21.02.11]).⁴ Tidligere har direktiv fremlagt av EU ført til endringer i det norske lovverket gjennom landets medlemskap i EØS. I en Stortingsmelding fra 2002 sies det at EØS-avtalen har vært fruktbar, men det pekes også på at den gir Norge en vel begrenset mulighet til å ta

³ Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonens artikkel 8 lyder som følger:

1. «Enhver har rett til respekt for sitt privat- og familieliv, sitt hjem og sin korrespondanse.
2. Offentlig myndighet skal ikke gjøre noe inngrep i utøvelsen av denne rett med mindre dette inngrep er i samsvar med loven og i et demokratisk samfunn er en nødvendig forholdsregel for den nasjonale eller offentlige sikkerhet, for landets økonomiske velstand, for å forebygge uorden eller forbrytelser, beskytte helse eller moral eller beskytte andres rett og friheter» (Fornyings- administrasjons- og kirke departementet, 2009, [16.09.10]).

⁴ To av Norges fremste eksperter på EØS/EU, dr juris Finn Arnesen og professor dr juris Fredrik Sejersted, utredet datalagringsdirektivets gyldighet ovenfor EØS-avtalen på vegne av IKT-Norge i 2008. Konklusjonen var at direktivet trolig ville falle utenfor EØS-avtalen.

del i bestemmelser rundt regelverk som også skal ramme dem (Utenriksdepartementet, 2002, s. 4, [13.01.10]). Trine Syvertsen hevder i sin bok *Mediemangfold* at det på 2000-tallet ble overført en betydelig del makt til EU som et internasjonalt organ i Norge, noe som har resultert i en overnasjonal styring av mediepolitikk og medieregulering (Syvertsen, 2004, s. 136). Som et EØS-land har Norge likevel muligheten til å reservere seg mot en slik overnasjonal styring, ved å ta i bruk retten til ikke å implementere et direktiv fremsatt av EU. Reservasjonsretten har imidlertid aldri før blitt brukt, og det har blitt spådd i om dette skyldes frykten for represalier fra EU og det har blitt stilt spørsmål til Arbeiderpartiet om de er immune mot å reservere seg fra EUs pålegg, ettersom de heller ikke i denne saken ville ta reservasjonsretten i bruk (Nationen, 05.04.2011, s. 15; Stortinget, 2011b, [04.04.11]). På trykk i Aftenposten 25. november 2010, advarte nemlig EU-ambassadør János Herman Norge mot å reservere seg mot å innføre datalagringsdirektivet, og truet med at bruk av reservasjonsretten i verste fall kunne føre til at Norges EØS-medlemskap ikke ville bli fornyet (s. 6). I tilknytning til dette, skrev Kato Nykvist i en kommentar i Nationen at hele reservasjonsretten er en vrangforestilling, og hevdet at den i virkeligheten ikke kan bli benyttet uten at det fører til sanksjoner fra EU (Nationen, 2010, [26.11.2010]). Utenriksminister Jonas Gahr Støre har også uttrykt bekymring over hvilke sanksjoner som kan komme om landet motsetter seg et av EUs direktiv, men svarte imidlertid på spørsmålet stilt til han under transport- og kommunikasjonskomiteens innstilling til gjennomføringen av EUs datalagringsdirektiv i norsk rett, at Arbeiderpartiet ikke ville nølt med å ta i bruk reservasjonsretten om de var imot et forslag. Grunnen til at de ikke ville gjøre det i denne saken, var rett og slett fordi de var positive til direktivet (Stortinget, 2011b, [04.04.11]).

1.2.2 Uenighet rundt implementeringen av direktivet i EU og i Norge

Datalagringsdirektivet representerer altså en stor politisk konflikt. Selv ikke partiene i regjeringen kom til en enighet om en eventuell implementering av DLD, og mens Arbeiderpartiet stilte seg positive til direktivet tok Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet dissens i saken (Aftenposten, 2010a, [14.04.11]). Før høringsrunden og analyseperioden var Høyre det eneste partiet som ikke hadde tatt noe standpunkt i saken, og Ap var det eneste partiet som ville stemme for en implementering av datalagringsdirektivet, så lenge ikke høringsuttalelsene viste at en implementering ville få betydelige konsekvenser for personvernet (Samferdselsdepartementet, 2010a, [04.05.11]). Ettersom samtlige andre partier stilte seg imot en innføring av direktivet, var Høyres stemme den avgjørende i bestemmelsen om DLD skulle vedtas eller ikke (Utenriksdepartementet, 2010, [09.09.10]).

Også i Europa har det vært stor uenighet knyttet til innføringen av datalagringsdirektivet. Direktivet ble i Europaparlamentet og Rådet for den Europeiske Union godkjent av ministerne fra alle medlemslandene, med unntak av Irland og Slovakia (European Parliament, 2006, [15.09.10]). Flere land unnlot imidlertid å innføre direktivet før fristen,⁵ noe som resulterte i at flere ble trukket inn for EF-domstolen og nå står i fare for å få store økonomiske sanksjoner (Computer Sweden, 2010, [15.09.10]). Polen og Nederland innførte imidlertid direktivet etter at dommen var avsagt, og slapp således unna bøtene (Høringsnotatet, 2010, s. 23). Sverige har derimot ikke latt seg affekttere mye av dommen, og nylig førte stemmer fra Sverigedemokraterna til at innføringen vil bli utsatt minimum ett år (Digi.no, 2011a, [14.04.11]). Flere land har også tatt til motmæle mot direktivet: Tyskland, Romania og senest Tsjekkia har vedtatt implementeringen av datalagringsdirektivet som grunnlovsstridig i deres land (Høringsnotatet, 2010, s. 22-23; Aftenposten, 2010b, [14.04.11], Digi.no, 2011b, [14.04.11]).

1.3 Valg av analyseobjekt

For å svare på oppgavens fremste problemstilling om hvordan datalagringsdirektivet har blitt fremstilt i norsk offentlighet, er det fruktbart både å se på høringsuttalelser i forbindelse med direktivets eventuelle implementering i Norge, og på hvordan direktivet omtales i noen av landets største aviser. Ved å se på begge disse elementene, vil man få et inntrykk av hvordan ordskiftet har vært rettet mot myndighetene på den ene siden og mot befolkningen på den andre. De to høringsuttalelsene som vil bli analysert er valgt ut i fra at de representerer ulike syn på en innføring av datalagringsdirektivet i norsk rett. Valget av nettopp Datatilsynet og Kripos ble gjort på bakgrunn av at begge er institusjoner med høy troverdighet i samfunnet, og fordi disse to besitter hva man kan kalle "ekspert-kunnskap" om ytterpunktene i datalagringsdebatten: Datatilsynet er eksperter på personvern i Norge, Kripos på alvorlig kriminalitet.

De fire avisene er valgt på bakgrunn av at de er noen av landets største, og dermed er sentrale i forhold til å sette dagsorden og i forbindelse med informasjonsformidling til befolkningen. Valget av to løssalgaviser, VG og Dagbladet, og to abonnementsaviser, Dagsavisen og Aftenposten, vil også vise spennvidden av datalagringsdirektivets dekning i norsk presse, da avisenes ulike format og produksjonsform gjør dem forskjellige både i

⁵ Landene som ikke innførte direktivet i sitt lovverk før fristen var Sverige, Irland, Østerrike, Nederland, Polen og Hellas (Digi.no, 2009, [14.04.11]).

forhold til prioritert innhold og leserskare. Nyhetsartiklene og kommentarene som inngår i den kvalitative analysen, er plukket ut i forbindelse med representativitet for funnene i den kvantitative analysen av mediedekningen, og ut i fra hvilke nyhetsartikler og kommentarer som var tilgjengelige i tidsrommet analysen tok for seg.⁶ Valget av analyseperiode fra dagen da høringsfristen utgikk, vil også kunne vise hvordan høringsrunden gjenspeiles i pressens dekning av direktivet.

1.4 Praktiske avgrensninger

Mange aspekter kan analyseres for å få et inntrykk av hvordan offentligheten har fungert i debatten om datalagringsdirektivet. Likevel begrenser oppgaven antall mulige analyseelementer, og jeg mener at valget av høringsuttalelser og avisoppslag vil gi et troverdig inntrykk av den norske offentligheten i denne debatten. En annen mulighet hadde vært å ta for seg hvordan direktivet ble fremstilt i den virtuelle verden, gjennom for eksempel nettaviser, debattfora på nett eller sosiale medier som blogger eller Twitter. Grunnen til at dette alternativet likevel ikke er valgt, er fordi høringsprosessen fremdeles anses som en av de viktigste arenaene for deltakelse og informasjonsformidling til den regjerende makt i landet, og fordi papiravisene fortsatt, og i større grad enn nettavisene, bestemmer hva som settes på dagsorden og dermed har en større innvirkning på holdninger blant befolkning og politikere (Kommunal- og regionaldepartementet, 2011, [10.02.11]; Hågvar, 2007, 15-16).

Oppgaven har også valgt et kort tidsrom i en debatt som drar seg over en lang periode. Om dekningen av datalagringsdirektivet i avisene har økt eller sunket med tiden, er dermed noe oppgavens analyser ikke vil kunne si noe om. Det analysen av det korte tidsrommet kan vise, ved å være fra dagen hvor høringsfristen for organisasjoner og institusjoner utgikk, er hvordan dagspressen og høringsprosessen sammen har bidratt til det offentlige ordskiftet, og hvordan disse eventuelt har påvirket hverandre.

Analysene vil imidlertid ikke ta for seg hvordan høringsuttalelsene eller avisoppslagene har blitt mottatt og oppfattet av samfunnsborgerne, men heller på hvordan høringsrunden og avisdekningen fremstiller direktivet gjennom formuleringer og vinklingsvalg. Det kunne i den forbindelse vært fruktbart å utføre kvalitative intervjuer av personene som står bak høringsuttalelsene eller sakene publisert om DLD for å se hva motivet bak utformingen var,

⁶ I både Dagsavisen og Aftenposten var det kun publisert én kommentar i løpet av de tre månedene analysen tok for seg. VG og Dagbladet hadde kun to nyhetssaker hver om datalagringsdirektivet i analyseperioden, og valget falt derfor på de artiklene som både var mest representative for funnene i den kvantitative analysen, og som var de mest relevante i forhold til diskusjonen rundt DLD.

men på grunn av tids- og plassbegrensning har jeg valgt å nedprioritere dette. Analysene som er valgt i denne oppgaven, vil imidlertid kunne si noe om hvordan direktivet, og debatten rundt det, blir *presentert* til publikum.

1.5 Oppgavens struktur

Historikken til datalagringsdirektivet og dets eventuelle implementering i norsk rett, presentert innledningsvis i dette kapittelet, vil stå som bakgrunnskunnskap for diskusjonen som har kommet opp i høringsrunden og i media. Det vil imidlertid være nødvendig å sette empiri i sammenheng med teori, og et teoretisk rammeverk vil dermed bli presentert i kapittel 2. Fokuset her vil ligge på offentlighetsteori, teori om makt i media og organisasjonsmakt. En åpning av både Jürgen Habermas' offentlighetsteori og senere diskursteori, hovedsakelig presentert av Norman Fairclough, er valgt på bakgrunn av at oppgavens fremste problemstilling søker å forstå hvordan datalagringsdirektivet er fremstilt i nettopp norsk *offentlighet*. Ettersom begge hovedanalysene, av høringsuttalelsene og avisoppslagene, vil basere seg på det diskursanalytiske perspektivet til Fairclough, vil det være fruktbart å få en innsikt i offentlighetsteorien begynnelse, slik den kommer frem gjennom Habermas, og i nyere teori på dette feltet. I samband med dette, vil det videre være av interesse å se på ulike maktperspektiver, ettersom nyere diskursteori i høy grad ser på maktrelasjoner i samfunnet (Hågvar, 2003). Både perspektiver på mediernes makt, kildenes makt og organisasjonsmakt, slik den fremkommer gjennom høringer, vil derfor bli belyst.

I kapittel 3 vil en gjennomgang av metodene brukt i analysene redegjøre for hvordan de blir anvendt slik jeg mener det er mest hensiktsmessig i forhold til mitt datamateriale, og hvorfor nettopp disse metodene er fruktbare til å finne svar på problemstillingene. Analysekapitlene, som strekker seg over tre kapitler, vil deretter konkret vise hvordan metodene omtalt i det foregående kapittelet har blitt brukt. Analysekapitlene omfatter en kvantitativ innholdsanalyse av avisdekningen av datalagringsdirektivet i VG, Dagsavisen, Dagbladet og Aftenposten i tre måneder etter at høringsfristen gikk ut, en diskursanalyse av høringsuttalelsene til Datatilsynet og Kripos og til slutt en diskursanalyse av fire nyhetsartikler og fire kommentarer publisert i avisene. En nærmere forklaring av analyseoppsettet, vil bli presentert i kapittel 3.

Til sist vil en konklusjon gi konkrete svar på problemstillingene og trekke linjer mellom fremstillingen og utfallet av debatten.

2. Offentlighet og maktrelasjoner

Denne oppgaven vil bygge på flere ulike teoretiske perspektiver avhengig av hvilke deler av problemstillingen som søkes besvart. Oppgaven vil bygge på en forståelse av det offentlige ordskiftet i Norge, og analysene vil i stor grad basere seg på diskursteoriens fokus på sammenhengen mellom tekst og sosiale relasjoner, hendelser og prosesser. Analysene vil se på hvordan aktører i forbindelse med datalagringsdirektivet tar del i en offentlig debatt, og hvordan dette kommer til uttrykk i media, og det er i hovedsak maktperspektivet som derfor vil bli sentralt – både ut i fra makten kilder og mediene selv innehar, men også makten institusjoner og organisasjoner eventuelt har i forhold til myndigheter og medier.

2.1 Den offentlige debatt

I alle demokratier står *offentligheten* som et grunnleggende trekk. Dette innebærer blant annet at viktige samfunnsprosesser skal være åpne for innsyn,⁷ men også at borgerne skal kunne gi uttrykk for sine ønsker og meninger på en slik måte at regjeringen kan bruke det som retningsgivende informasjon i sine beslutninger. Dette kommunikative eller deliberative aspekt ved demokratiet er minst like viktig som de demokratiske beslutningsprosedyrene. Pressen er et organ som står sentralt i å overbringe disse meningene, og de representerer således en opinion som skal stå som en motsetning til regjeringen og staten. En offentlig debatt er dermed viktig både for å sikre at folket har mulighet til å påvirke makthaverne og for å sikre at ulike meninger fremstilles. Dermed er offentligheten også enkeltindividets vern mot maktovergrep, ettersom den muliggjør en kontroll av den offentlige så vel som den private makt i samfunnet (Justis- og politidepartementet, 1999, [23.09.10], s. 22-24; Gripsrud, 2011, s. 234).

Flere teorier tar for seg offentligheten og dens plass i demokratiet, men teorien om den borgerlige offentlighet ført i pennen av Jürgen Habermas, er nok den mest kjente. Habermas' offentlighetsteori bygger på en normativ demokratiforståelse hvor borgere synliggjør, tematiserer og behandler problemer i fellesskap og enes om en løsning. Teorien baserer seg på at alle i utgangspunktet har en like stor rett til å uttrykke seg, at argumenter spiller en større rolle enn sosiale relasjoner og at fornuften råder over uholdbare argumenter. Politiske retningslinjer og tiltak springer dermed ideelt sett ut av en oppnådd konsensus, fremfor ut av

⁷ For å sikre åpenhet rundt den regjerende makten i landet, ble Offentlighetsloven opprettet i 1970 slik at forvaltningen av saksdokumenter kunne bli gjenstand for offentlig innsyn (Bastiansen og Dahl, 2003, s. 454).

et kompromiss mellom ulike makthavere (Habermas, 1991; Rasmussen, 2001, s. 61; Gripsrud, 2011, s. 238). Mediene spiller også en stor rolle i det offentlige rom, og skal formidle utsagn som lar seg begrunne og kritisere, og på den måten også bidra til å klargjøre situasjonen for alle parter. Mediene vil dermed også være en formidler mellom staten og samfunnets behov (Habermas, 1991, s. 28). Når Habermas snakker om offentlighetens forfall, er det likevel mediene som får mye av skylden. Det påstås at en økt kommersialisering av mediene forringer deres ansvar som videreformidlere av samfunnsmessig relevant informasjon og som arena for meningsdannelse. Det sies at mediene nå henvender seg til publikum som opplevelseskonsumenter fremfor som aktive samfunnsborgere, og at offentligheten ikke lenger er åpen for at enkeltpersoner skal kunne komme med innspill til en offentlig mening (Habermas, 1991, s. 148-163; Gripsrud, 2011).

Diskursteorien, slik den har utviklet seg videre, tror imidlertid ikke at det beste argumentet vinner i en debatt eller at mediene står for offentlighetens forfall. Mediene betegnes heller som den viktigste sosiale institusjonen når det kommer til å dekke ideologiske prosesser i det moderne samfunn. Media er altså avgjørende i fremstillingen av relasjonene mellom mening, slik den gjerne fremkommer i tekster, og sosiale relasjoner av makt og dominans (Fairclough, 1995, s. 44; Fairclough, 2010, s. 531). Nyere diskursteori fokuserer dermed på maktrelasjonene i samfunnet, og går imot Habermas teori om at sosiale relasjoner ikke spiller en større rolle enn argumenter. Målet med nyere diskursteori er nettopp å finne ut av sammenhenger mellom (a) diskursive praksiser, hendelser og tekster og (b) sosiale og kulturelle strukturer, relasjoner og prosesser, og hvordan disse sammenhengene er formet av maktrelasjoner i samfunnet (Fairclough, 1992, s. 96-97). Ordet *diskurs* kan dermed sies å bety *tekst i kontekst*, og signaliserer at all tekst forbindes til en kontekst, og at det alltid vil ligge føringer på hvordan man uttrykker seg. Disse føringene vil videre signalisere ulike perspektiver eller ideologier basert på kulturelt og sosialt skapte normer (Hågvar, 2007, s. 18). Fairclough definerer også diskurs som både språk i bruk eller språk som et element av sosialt liv, og mer konkret, en måte å representere ulike aspekter ved verden (Fairclough, 2003, s. 3, 124). Definisjonen på diskurs er dermed ulik i Habermas sin offentlighetsteori, hvor begrepet oversettes til demokrati og enighet, og i nyere diskursteori hvor språk og maktrelasjoner heller står i fokus. Nyere diskursteori søker altså i større grad enn Habermas å finne ut av hvilke praksiser som involveres i meningsdannelse og hvilke prosesser som former den offentlige debatten (Fairclough, 2010, s. 405-406). I både analysen av høringsuttalelsene og av avisoppslagene, vil det derfor være interessant å se hvordan de ulike institusjonene og avisene

har brukt språket forskjellig i sin fremføring av datalagringsdirektivet, og hvilke diskurser som da blir brukt for å representere aspektene ved deres virkelighetsoppfatning.

2.2 Mediernes makt

«Mitt utgangspunkt er at mediene både er arenaer og aktører i politiske prosesser. At mediene utøver en fortellende makt. At mediene forvalter et dramaturgisk privilegium. At mediene besitter en viktig symbolmakt. At mediene gir både premisser og publisitet for politiske aktører og for den politiske strid og debatt. At medielogikken åpner strategiske muligheter for politikere som kjenner sin besøkestid og sin medie-ABC»

Fra foredrag av Martin Eide (Simensen, 1999, s. 172)

Max Webers maktbegrep er relasjonelt og beskriver forholdet mellom to eller flere aktører, hvor en realiserer sin vilje til tross for motstand. Når det er snakk om media, mener imidlertid Ragnar Waldahl at det blir feil å benytte et uttrykk som makt, og hevder at begreper som innflytelse og overtalelse er bedre egnet til å beskrive mediernes forhold til publikum (Waldahl, 2003, s. 38-39). Innflytelse går ut på hvordan media kan påvirke mottakerens handlingsvalg, selv om det er mottakeren som bestemmer om denne innflytelsen skal finne sted. Media påvirker ikke direkte, men legger frem informasjon som kan få mottakeren til å endre standpunkt i en sak. Det er da sentralt at mottakeren har tillit til at påstander og anbefalinger fremsatt av mediene er holdbare (Hernes, 1983, s. 313-314; Hernes, 1975, s. 110). Overtalelse springer også ut av frivillighet, og fremfor å endre situasjonen for mottakeren er målet å endre forståelsen av den. Gjennom rasjonelle argumenter søkes det å skape en gjensidig forståelse mellom aktørene, og på den måten vise mottakeren at påstandene som fremsettes er legitime (Waldahl, 2003).

Mens Waldahl hevder at mediene har lite makt i ordets egentlige forstand, knytter Thomas Mathiesen mediene opp til tre spesifikke maktaspekter: viljesmakt, strukturmakt og mikromakt. Mediene har viljesmakt i det at de tar beslutninger angående hva som skal settes på dagsorden, og like viktig, hva som ikke skal det. Dette kan både være bevisste og ubevisste beslutninger som kan resultere i sidesporing eller utsettelse av temaer (Mathiesen, 2002, s. 44). Resultatet er at pressen ikke avgjør *hva* vi skal mene, men *hva* vi skal mene noe *om* (Hernes, 1983, s. 314). Strukturmakt står for hvordan markeder rundt mediene påvirker dem, økonomisk, politisk og sosialt. Det er snakk om faste relasjoner mellom enheter, som for eksempel eierstrukturer. Både i viljes- og strukturperspektivet er makten lokalisert, enten i dagsordenfunksjonen til pressen eller hos strukturene som ligger bak. Foucault hevder

imidlertid i det tredje maktperspektivet, mikromakt, at makten ikke kan lokaliseres, men er til stedet i absolutt alle forhold. I tilknytning til mediene vil dette maktperspektivet gå ut på holdningspåvirkning og informasjonskontroll. Mottakere vil ubevisst gjøre medias oppfatninger av saker til sine egne, og få et virkelighetsbilde likt det som fremstilles i blant annet pressen (Mathiesen, 2002, s. 44-48).

Disse tre perspektivene må imidlertid ses i sammenheng om man skal få et inntrykk av den makten mediene besitter. For å vite hvordan mediene opererer er det viktig å ha innsikt i hvilke strukturer som innvirker på dem, det er viktig å vite hvordan de bestemmer hva som skal settes på dagsorden og hva som blir lagt bort, og det er viktig å vite hvordan disse bestemmelsene påvirker mottakernes virkelighetsbilde (Mathiesen, 2002). I sammenheng med den offentlige debatten om datalagringsdirektivet vil det i så måte være relevant å se om høringsprosessen har en påvirkning på mediene, eller om mediene påvirker ordleggelsen til høringsuttalelsene. Videre vil det være av interesse å se hvordan pressen vurderer datalagringsdebatten, og om det er et tema som blir prioritert eller nedprioritert, og hvordan dette eventuelt kan påvirke avisleserne.

2.2.1 Medievridding

Gudmund Hernes argumenterer for at inntredelsen av massemediene førte til en medievridding i samfunnet, da det nå var mediene og ikke skolene som i hovedsak sto for informasjonen unge fikk. Det var både den økte tilgangen til informasjon, men kanskje spesielt mediernes måte å presentere denne informasjonen på, som førte til at mediene ble sett på som den primære informasjonskilden (Hernes, 1977, s. 6). Thomas Mathiesen er en av mange som har ført teorien om et medievridd samfunn videre, og sier at mediene, og kanskje særlig pressen, også i dag benytter seg av de teknikkene for å fange oppmerksomhet, som Hernes fremla (Mathiesen, 2002, s. 136). Teknikkene blant annet pressen benytter seg av er tilspissing, forenkling, polarisering, intensivering, konkretisering og personifisering (Hernes, 1983, s. 315; Hernes, 1977, s. 7). Tilspissing av saker gjøres ved at kun hovedpunktene i omfattende dokumenter rapporteres, budskapet kvesses til og spissformuleringer erstatter hendelsens detaljer. Forenklingen av sakene er en fortsettelse av tilspissingen, og går ut på at nyanseringene begrenses og budskapet presist når frem til mottakeren. Videre fokuserer mediene på person- eller interessekonflikter, og fremhever motstridende standpunkt i en polarisering av saken. Analysen av mediernes dekning av datalagringsdirektivet vil derfor se på hvordan de motstridende standpunktene dekkes, og om det er dette som er hovedfokuset i oppslagene. Tilspissingen, forenklingen og polariseringen kan så ses i sammenheng med at

mediene heller rapporterer om hendelser som bryter med normalen, som for eksempel sammenstøt eller streiker. Mediene intensiverer altså konfliktene. Til slutt fører gjerne en konkretisering av sakene til en personifisering av dem, dette fordi fokus på det konkrete kan gi historien en "human touch", hvor mottakerne lettere kan identifisere seg med personene som blir fremstilt i saken (Hernes, 1977; Mathiesen, 2002).

I pressen er det løssalgavisene som i størst grad benytter seg av disse teknikkene, og Terje Hillesund sier at den moderne løssalgspresen som VG og Dagbladet har laget sin egen "tabloidestetikk" i det at de fokuserer på at sakene deres skal tiltrekke seg oppmerksomhet og være et blikkfang gjennom store overskrifter og bilder (1996, s. 70-71). Denne tabloidestetikken kan settes i sammenheng med Hernes teori ved at avisene fokuserer på at blant annet overskriftene skal virke slående, noe som kan ses i nyhetsartikkelen i VG som analyseres senere i oppgaven, hvor overskriften er: *AVSLØRT av datalagring*. Budskapet er kvasset til og tilspisset.

Det er altså snakk om hvordan journalistene vinkler sakene for å skape størst mulig appell. Intensivering og polarisering skaper imidlertid stor oppmerksomhet rundt hendelser som kanskje ikke korresponderer med hvordan hendelsene fremstår i virkeligheten: et stort fokus på enkelthendelser kan overdrive rollen de egentlig spiller i samfunnet. Maxwell McCombs hevder dermed at mediene ikke alltid speiler virkeligheten (McCombs, 2004, s. 23). Mathiesen sier imidlertid at "virkeligheten" alltid filtreres, gjennom normer vi tror på eller verdensanskuelser vi har dannet oss, og at *noen "gjenspeiling" av "virkeligheten" egentlig ikke kan finne sted* (Mathiesen, 2002, s. 129).

2.2.2 Kildenes makt

Man kan snakke om en gjensidig påvirkning mellom pressen og dens kilder. Begge er avhengig av hverandre for å ha en troverdig stilling i den offentlige debatten: pressen er avhengig av kilder for å sette saker på dagsorden, mens kildene, gjerne i form av politikere eller organisasjoner, er avhengig av pressen for å få oppmerksomhet rundt sitt virke. Som Hernes sier er *forholdet mellom de som framstiller og de som framstilles i massemedia, som en pardans der begge forsøker å føre* (Hernes, 1983, s. 314). Kildene har imidlertid opp i gjennom årene blitt mer profesjonaliserte, og har mer makt enn tidligere ved at de går mediene strategisk i møte. Dette har ført til at mediene i større grad står overfor kilder som har stor oppmerksomhet knyttet til sin fremtreden i offentligheten og som ofte vil være med på å bestemme premissene for hvordan sakene blir lagt opp i media (Raum, 2001, s. 63). Kildens ekspertise på sitt felt blir dermed en maktfaktor i forhold til mediene, og kildene tar

ofte selv kontakt med mediene for å presentere sin sak. Ved å basere sin presentasjon på mediene egne teknikker - spisst, enkelt, konfliktfylt, intenst, konkret og personifisert – gjøres sakene attraktive for pressen, og gjør informasjonen enkel å bruke. Dermed kan kildene også være med på å legge premissene for nyhetsproduksjonen (Allern, 1992, s. 94; Hernes, 1983, s. 248).

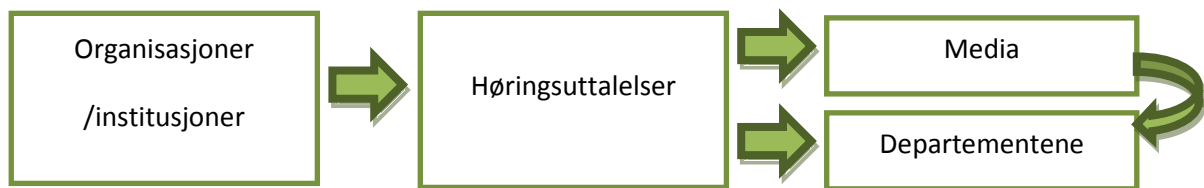
En profesjonalisert kilde skare representerer nødvendigvis personer som er organiserte eller som har et godt støtteapparat i ryggen, da det er naturlig å tro at det er disse som har mulighet til å opparbeide seg en medie håndtering som omtalt ovenfor. Flere medieforskere har også konkludert med at pressen i stor grad har et topptungt kildeutvalg, noe som vil si at det er dominert av ledere fra ulike bedrifter eller organisasjoner, politikere og eksperter. At en slik elite står for størstepartene av kildene, kan ses på som logisk da det er disse som gjerne har høy kompetanse innenfor ulike tema, og ettersom det er de som gjerne er med på å ta avgjørelser som har ringvirkninger i samfunnet (Allern, 2005, s. 170; Mathiesen, 2002, s. 98). En annen grunn til at det er et elitistisk preg på kildene, er at disse ofte er lett tilgjengelig og har et profesjonelt apparat som tar seg av henvendelser fra pressen. Slike kilder krever dermed mindre ressurser fra avisene (Allern, 2005, s. 66-67). En av konsekvensene ved dette er ifølge Odd Raaum at *mediene lett blir et talerør for dem som alt har makt og posisjoner, på bekostning av mer ressursfattige som derved heller ikke får noen rettferdig andel i den ressurs som selve publisiteten kan være* (Allern, 1992, s. 92). Hvilke kilder mediene velger å basere seg på, har mye å si for hvordan mediene fremstiller virkeligheten. At kildene i stor grad representerer en elite i samfunnet, fører til at det er deres synspunkt som blir presentert i avisene, og Mathiesen argumenterer for at media dermed fungerer som en "forlenger" av interessene til makten utenfor. Statlige og ulike privatorganiserte institusjonelle eliter får nærmest monopol på definisjonen av virkeligheten og hva som er samfunnets problemer, samt et monopol på å forklare og bortforklare hendelser, vanskeligheter, konflikter osv. Verden fremstilles dermed ovenfra, og elitens utsagn blir stående som allment gyldige når mediene rådfører seg med dem (Mathiesen, 2002, s. 110-111). Ciaran McCullagh mener imidlertid at fokuset på elitekildene i mediene er bortkastet da interessene til ulike ledere eller organisasjoner vil være like forskjellig som interessene til en profesjonell kilde kontra "mannen i gata" (McCullagh, 2002, s. 50). Mathiesen sier likevel at poenget er at interesseforskjellene som blir tatt opp av media vil finne sted innenfor elitegruppens rammer, og at synspunkter "nedenfra" dermed uansett ikke vil bli høyt representert. Han hevder at selv om "mannen i gata" av og til får publisitet, får han sjelden mulighet til å prege debatten ettersom det vil være eliten som sitter med fasiten (Mathiesen, 2002, s. 111).

2.3 Organisasjonsmakt: høringsrundens funksjon i demokratiet

I demokratiet står enkeltindividets mulighet for deltakelse og påvirkning av maktthaverne i samfunnet sentralt, men borgernes stemmer gjennom organisasjoner eller institusjoner i samfunnet spiller også en stor rolle for deres deltakelse i offentligheten. Offentlige eller private instanser representerer individers ulike interesser, og ved å fremstå som organiserte er det også lettere å bli hørt (Hernes, 1978, s. 33). Stein Rokkan definerer det som at «stemmer teller, ressurser avgjør» (1987, s. 206). Det er imidlertid store forskjeller mellom organisasjonene eller ulike institusjoner når det gjelder deres evne til å fremføre sitt syn for myndighetene. Dels henger det sammen med hvor klart de har formulert sine mål og dels hvilken sakkyndighet de kan mobilisere for å nå dem. En av de viktigste kanalene for slik formidling i Norge, er gjennom tilsending av forslag til høring (Hernes, 1983, s. 239). I høringen om datalagringsdirektivet var det store forskjeller på hvordan instansene fremførte sitt syn ovenfor myndighetene, men at det var et overveldende antall instanser som svarte på departementenes høringsnotat. Dette kan kanskje sette i sammenheng med Hernes' utsagn om at *når det er slingringsmonn for skjønn, vil de som berøres søke å påvirke hvordan skjønnet utøves* (Hernes, 1983, s. 240). Det tyder i alle fall på at mange organisasjoner og institusjoner følte seg berørt av en eventuell innføring av datalagringsdirektivet, enten som enkeltmennesker eller som instanser i samfunnet.

Høringsprosessen kan ses på som en motvekt mot det Trond Nordby kaller en *korporativ organisering* av Norges styresett. Han argumenterer for at staten sitter med overtaket selv der representanter fra organisasjoner sitter i utvalg som skal fatte politiske beslutninger. Selv om organisasjonene oppnår mer innflytelse ved å delta enn ved å bli holdt utenfor, er det departementene og regjeringen som til slutt fatter det endelige vedtaket, både fordi de har en eksklusiv rett til å utforme mandatene og fordi organisasjonene ikke får delta i hele beslutningsprosessen (Nordby, 1999, s. 17-20). Stein Rokkan hevder imidlertid at organisasjoner og institusjoner *har* en påvirkningskraft på myndighetene i det korporative forhandlingsdemokratiet, da de kan kontrollere og mobilisere ressurser av vital betydning for opprettholdelsen av politiske områder. Organisasjonene leverer premisser for hva innholdet i offentlige vedtak skal være og hva som blir beslutningene. Ifølge Rokkan blir altså mangfoldet av organisasjonenes interesser i stor grad inkorporert i den offentlige forvaltningen. Han påpeker imidlertid at likhetsprinsippet ikke nødvendigvis gjelder for alle organisasjonene i disse forhandlingene, men i motsetning til Nordby, at de faktisk sitter på en ganske stor innflytelse (Rokkan, 1987; Hernes, 1978).

Høringsrunden stiller seg uansett annerledes enn det korporative styresettet: her får organisasjoner, offentlige og private institusjoner og andre departementer muligheten til å gi sitt synspunkt på et forslag myndighetene arbeider med, i den hensikt at myndighetene bedre skal kunne vurdere økonomiske og administrative konsekvenser av offentlige tiltak (Kommunal- og regionaldepartementet, 2011, [10.02.11]). Institusjonene eller organisasjonene fremmer altså sine egne interesser, uten innblanding fra staten, og vil dermed i prinsippet kunne ha stor påvirkningskraft på avgjørelsene i det politiske miljøet (Nordby, 1999). At høringene er lovfestet,⁸ gjør også prosessen til en sentral del av demokratiet. Analysen av høringsuttalelsene vil dermed belyse hvordan to institusjoner søker å påvirke myndighetenes standpunkt i saken, og hvorvidt de henvender seg direkte til myndighetene, eller om de også tar veien om mediene for å få sitt synspunkt kjent. Dette kan undersøkes ved å analysere teksten, og da hvordan institusjonene har ordlagt seg, og om instansene har tatt i bruk medias egne teknikker ved siden en saklig og formell henvendelsesform til departementene. Analysen vil dermed ta utgangspunkt i følgende figur:

Hovedpoenget med denne fremgangsmåten blir altså å finne ut av hvem som er adressaten for høringsuttalelsene: *tar høringsuttalelsene hensyn til media når de utarbeider sine hørings svar til departementene eller henvender de seg kun direkte til myndighetene?*

Høringsprosessen åpner altså for at samfunnsborgerne kan intervenere i politikernes vedtak gjennom å organisere seg, og som Hernes sier gis borgerne en påvirkningsmulighet i politikken både gjennom stemmeseddelen og organisasjonsmedlemsskapet. Skal det perfekte demokrati fungere, må de politiske partiene ha kunnskap om folkets preferanser slik at disse kan komme til uttrykk (Hernes, 1978, s. 24). En snarvei til denne kunnskapen kan gå gjennom høringsprosessen.

⁸ Forvaltningsloven av 1967 slår fast at alle berørte parter har krav på å bli hørt når en lov eller en ny forskrift blir utformet (Nordby, 1999, s. 10).

3. Metode og analyseoppsett

På bakgrunn av at jeg gjennom denne oppgaven ønsker å se hvordan datalagringsdirektivet har blitt fremstilt i norsk offentlighet og finne ut av sammenhengen mellom standpunktene fremsatt i høringsuttalelsene og deknningen pressen har gjort av direktivet, vil det være fruktbart å basere seg på flere analyseteknikker. Norman Fairclough skriver at: «*to research meaning-making, one needs to look at interpretations of texts as well as texts themselves, and more generally at how texts practically figure in particular areas of social life [...]*» (Fairclough, 2003, s. 15). Ifølge Fairclough må man ta i bruk ulike metoder for å kunne sette teksten i sammenheng med de sosiale kontekster den oppstår i, og at en tekstanalyse alene vil ha tydelige begrensninger. Det er snakk om en metodisk triangulering, hvor man kompenserer for svakheter ved én metode ved også å bruke andre metodiske tilnærminger (Østbye m.fl., 2002, s. 121). Denne oppgaven vil hovedsakelig ta utgangspunkt i diskursanalyse i arbeidet med høringsuttalelsene og avisoppslagene, supplert av tekst- og argumentasjonsanalyse. Jeg vil ta for meg Wenche Vagles tilnærming til tekst som utgangspunkt i gjennomgangen av høringsuttalelsene, mens jeg i størst grad vil basere meg på fremgangsmåten til Ynge Benestad Hågvar i analysen av nyhetsartiklene og kommentarene. Begge disse tilnærmingene bygger imidlertid på like prinsipper som Norman Fairclough har presentert i sine bøker, og Fairclough selv vil dermed også være sentral i oppgavens diskursanalyse. I tillegg vil jeg bruke en kvantitativ innholdsanalyse på det totale antall publiserte saker om datalagringsdirektivet i perioden fra 12. april 2010 til 12. juli 2010, for å få et oversiktsbilde over hvordan og hvor høyt emnet var prioritert i avisene etter at høringsfristen utgikk.

3.1 Kritisk diskursanalyse

Hovedpoenget i en diskursanalyse er å finne frem til hva forbindelsen mellom tekst og kontekst består i. Kontekst kan defineres som en sammenheng som teksten er en del av, og innebærer vanligvis: 1) tid og sted for hendelsen, 2) hele den sosiale og psykologiske verden som språkbrukere beveger seg innenfor og 3) omliggende språklige ytringer (Vagle, 1995, s. 126). Fairclough kaller disse faktorene for indre og ytre relasjoner i teksten, hvor de ytre relasjonene kan defineres som de ulike kontekstene en tekst inngår i, så som sosiale hendelser, praksiser og strukturer, mens de indre relasjonene går ut på hvordan teksten er lagt opp gjennom ordvalg og semantiske og grammatiske relasjoner (Fairclough, 2003, s. 36). Det er når man knytter de indre og de ytre relasjonene sammen at man kan få kunnskap om hva en tekst gjør i en bestemt situasjon, og hvorfor den har den effekten den har (Vagle, 1995).

Diskursanalysen i oppgaven vil derfor bygge på Faircloughs tre fremgangsmåter (Hågvar, 2007, s. 35):

- 1) Sosial analyse – forklaring av bakgrunn
- 2) Prosessanalyse – tolkning av konteksten tekstene forekommer i
- 3) Tekstanalyse – beskrivelse av tekstens oppbygning og argumentasjon

For å finne sammenhengen mellom tekst og kontekst, må dermed begge analyseres grundig. Hågvar peker imidlertid på at definisjonen av kontekst kan være kompleks, og sier at man derfor bør skille mellom tre konteksttyper for å få en større bredde i tekstens fremstilling: kulturkontekst, situasjonskontekst og tekstuell kontekst (Hågvar, 2007, s. 30-34). Kulturkonteksten kan sies å være tekstens generelle og kulturelle bakteppe. Denne konteksttypen er imidlertid mest nødvendig under analyser av fremmede kulturer (Hågvar, 2007), og vil ikke oppta stor plass i denne oppgaven. Avisenes posisjon er, som kjent for de fleste, sterk i det norske samfunnet, mens høringsrundens posisjon i demokratiet kanskje er mer ukjent. I forhold til analysen av høringsuttalelsene, vil dermed gjennomgangen av høringsrundens posisjon i det norske demokratiet, slik den er beskrevet i oppgavens teorikapittel, kunne fungere som en kulturkontekst til analysen.

Situasjonskonteksten blir ofte sett på som et supplement til kulturkonteksten, ettersom også denne tar for seg en teksts bakgrunn, men da dens umiddelbare og flyktige omgivelser (Hågvar, 2007). I oppgaven vil denne konteksten i hovedsak gå ut på å forklare tekstens bakenforliggende tema, og dermed ta utgangspunkt i hvilke hendelser som ligger bak utarbeidelsen av teksten. Gjennomgangen av situasjonskonteksten vil derfor fungere som en sosial analyse. Bakgrunnen for og opprettelsen av datalagringsdirektivet som blir gjennomgått i oppgavens innledning, vil også fungere som en situasjonskontekst for analysen av både høringsuttalelsene og avisartiklene.

Til sist vil den tekstuelle konteksten gi kunnskap om intertekstualiteten i analyseteksten (Hågvar, 2007). Fairclough vektlegger intertekstualitet og interdiskursivitet i gjennomgangen av tekstens ytre relasjoner. Dette fordi man gjennom disse kan få en forståelse av konteksten tekstene inngår i og bakgrunnen for måten tekstene er konstruert på: ulike diskursive praksiser defineres gjennom sine forhold til andre og påvirkes av dem. Et fokus på interdiskursivitet og intertekstualitet vil altså gi et innblikk i hvilke sosiale hendelser som er med på å betinge tekstene, og hvilke stemmer som er inkludert eller eventuelt ekskludert i tekstene (Fairclough, 2003, s. 35-37). I forbindelse med analysen av avisopplagene vil også den tekstuelle konteksten kunne fortelle hvordan opplagene er prioritert i avisen, da disse inngår i et

tekstsamspill. En avisartikkel har hele avisen som sin *kotekst*: omkringliggende tekster i avisen kan påvirke hvordan leseren oppfatter analyseteksten (Hågvar, 2007, s. 31).

For å se på sammenhengen mellom tekst og kontekst, er det videre nødvendig med en inngående analyse av tekstens oppbygning og argumentasjon. En tekstnær diskursanalyse vil altså være fruktbart i denne oppgaven ettersom målet er å se på hvordan datalagringsdirektivet blir presentert i norsk offentlighet, og hvordan argumenter fra høringsrunden blir videreformidlet eller nedprioritert i media. Ifølge Fairclough er tekstanalysen en essensiell part av diskursanalysen. Det er gjennom å se hvordan teksten er bygget opp at man kan se hvilke sosiale strukturen den inngår i (Fairclough, 2003). Vagle er inne på det samme da hun sier at en tekstanalyse tar sikte på å vise hvordan ulike erfaringsbakgrunner resulterer i ulike virkelighetsbilder. Den vil vise hvordan en tekst aldri er en nøytral gjengivelse av et gitt saksforhold, men er bestemt av og bestemmende for den sosiale sammenhengen den inngår i (Vagle, 1995, s. 124-125).

3.2 Sjanger

Sjanger har en sentral plass i Faircloughs diskursanalyse, og kjennetegnes med at den har et relativt stabilt sett av konvensjoner knyttet til teksttype, men også knyttet til produksjon, distribusjon og konsum (Fairclough, 1992, s. 126). Per Ledin sier også at sjangerkonvensjonene knyttes til teksttype, men påpeker at man må være oppmerksom på distinksjonen mellom disse to begrepene. Mens teksttyper defineres av språkinterne funksjoner i teksten, utgår sjangerklassifiseringen blant annet fra teksters sosiale funksjoner i ulike sammenhenger. Teksttypene beskrivelse, fortelling, instruksjon eller argumentasjon⁹ kan dermed figurere i ulike sjangere, og én sjanger kan inneholde flere teksttyper (Ledin, 1996, s. 12-13; Vagle, 1995, s. 189). En sjangerdefinisjon kan være: «*En sjanger utgjøres av konvensjoner for språkbruk som begrenser de språkvalgene man kan gjøre både med hensyn til innhold og form i teksten*». Denne må imidlertid suppleres med at sjanger baseres på gjenkjennelige trekk og er knyttet til bestemte forventninger. Ut i fra dette kan man definere sjangere som *sosiale institusjoner*, som er kjent og akseptert av både sender og mottaker (Vagle W., J. Svennevig og M. Sandvik, 1993, s. 271; Østbye m.fl., 2006, s. 70).

⁹ Disse kan ses på som de overordnede teksttypene. I andre sammenhenger vil andre teksttyper også forekomme, som for eksempel i presstekster, hvor *forklaring* blir medberegnert fremfor instruksjon (Hågvar, 2007, s. 80).

I oppgaven vil det være viktig å skille mellom ulike sjangere på bakgrunn av at ulike sjangere inviterer til ulik lesing og ulik fremstilling av en sak. Ved å se på forskjellige sjangere vil man få et bredere inntrykk av rollen datalagringsdirektivet har blitt tildelt i den offentlige debatten, og hvordan direktivet er aktuelt innen ulike deler av offentligheten.

3.2.1 Nyhetsjournalistikk

Nyhetsjournalistikk er ifølge Sigurd Allern en av hovedsjangerne innen journalistikken, og nyhetene spiller en avgjørende rolle for mediebedrifters legitimitet. Sjangeren omfatter nyhetsmeldinger (som nyhetsreferatet, nyhetsintervjuet og nyhetsnotisen), nyhetsreportasjer (der journalisten rapporterer fra et sted eller et miljø) og den aktuelle bakgrunnsartikkelen (som utdyper nyhetene) (Allern, 2005, s. 21, 101). De utvalgte artiklene fra VG og Aftenposten kan sies å falle inn under nyhetsmeldinger, da begge hovedsakelig er nyhetsintervjuer. Artiklene i Dagsavisen og Dagbladet faller derimot inn under nyhetsreportasjen ettersom begge artiklene tar for seg Høyres landsmøte og rapporterer derfra.

Hågvar hevder at blant annet sjanger representerer en av de mest betydningsfulle normene for tekstproduksjon i pressen (Hågvar, 2003, s. 42). Dette innebærer at journalisten må rette seg etter konvensjonene i sjangerens skriftlige diskurs, og sjangerkonvensjonene gjerder da også inn hvordan teksten kan leses (Hågvar, 2007, s. 104). I en analyse av presstekster spiller dermed sjanger en stor rolle, ettersom en avis er satt sammen av mange ulike deler som baserer seg på ulike sjangerkonvensjoner, og dermed inviterer til ulik lesing. Tekster i ulike sjangere oppfører seg forskjellig, og en leser vil oppfatte teksten i lys av hvilke sjangermerkelapp den har. Dette er fordi man har forventninger til hvordan en tekst skal fremstå, om det er snakk om en nyhetsartikkel, en kommentar eller en leder. Man vil sammenligne teksten med andre tekster i samme sjanger (Hågvar, 2007, s. 34; Fairclough, 2003, s. 26).

Grensene mellom de ulike journalistiske sjangrene er imidlertid flytende og noen ganger vanskelig å trekke (Allern, 2005, s. 102). I avisene kan likevel leseren ofte kun med et overblikk se hvordan type sak det dreier seg om, ettersom avisens standard redigeringsplan ofte har vignetter som markerer sjangeren til saken. For eksempel har både Aftenposten og Dagbladet i de utvalgte artiklene vignetten *Nyheter* øverst på siden, mens Dagsavisen har *Samfunn* som sin kolumnetittel, noe som også indikerer at man har å gjøre med en nyhet. VG følger typisk ikke noe spesifikt tema på hvor stoffet i avisen skal stå (Allern, 2005, s. 110), men det kan likevel være lett å få oversikt over hvilken sjanger det dreier seg om ettersom de ulike sjangrene er basert på ulike normer med hensyn til oppbygging, språklig stil og visuell

utforming (Allern, 2005, s. 103). De fleste avisene har også et nokså fast format, hvor ulike stoffkategorier får faste plasser. De viktigste nyhetssaker blir for eksempel ofte plassert tidlig i avisen, og en slik fast mal tydeliggjør sjangerne ytterligere (Hågvar, 2007, s. 32; Allern, 2005).

Nyhetssjangeren er preget av nøkkelordene aktualitet, sensasjon, identifikasjon og vesentlighet, som representerer blant annet forventningsbrudd, tidsbrudd og publikums behov for informasjon (Hågvar, 2003, s. 35-36). Disse ordene bygger imidlertid på selve nyhetsfremstillingen, og en hendelse trenger ikke nødvendigvis å oppfylle alle disse kravene for at det skal bli en sak, journalisten kan heller vinkle den slik at fremstillingen oppfyller kravene (Hågvar, 2007, s. 50). Vinklingen kan således ses på som en ramme for hva leseren får og kan se, fremfor å være noe som speiler hele virkelighetsbildet (Allern, 2005, s. 48). Nyhetsbegivenheter kan defineres som *hendelser nyhetsmediene finner interessante nok til å omtale og framheve*, og dekningen av datalagringsdirektivet vil således avsløre hvor interessant pressen synes datalagringsdebatten var. Mye nyhetsstoff omhandler likevel noe som er planlagt og organisert (Allern, 2005, s. 53), som for eksempel partimøter som er hovedtemaet i to av de fire utvalgte artiklene.

3.2.2 Kommentarjournalistikk

Sammen med nyhetssakene spiller kommentarer knyttet til nyhetsbildet en avgjørende rolle i mediebedrifters legitimitet, og kommentarjournalistikk er ifølge Sigurd Allern også en av hovedsjangerne innen journalistikken, ved siden av nyhetsjournalistikk og featurejournalistikk (Allern, 2005, s. 21, 101-102). Kommentarjournalistikken kjennetegnes ved at det er en subjektiv fremstilling av en aktuell sak, hvor forfatterens meninger og holdninger reflekteres. Denne sjangeren omfatter lederartikler, kommentarer, kronikker, debattinnlegg og leserbrev, kåseri og petit. I denne analysen vil jeg imidlertid kun kort ta for meg lederartikler og, mer detaljert, kommentarer skrevet av avisenes egne journalister siden det er disse som kan reflektere standpunktet avisen har tatt. I hvilken kontekst kommentarene fremstår, vil imidlertid variere, og enkelte kan omtales som nyhetskommentarer da de står som et element på nyhetssidene (Allern, 2005).

Kommentarer er ofte lette å få øye på, da de gjerne har en fast plass foran eller bak i avisen, eller er tydelig adskilt fra en artikkel på nyhets- eller sportssidene. De baseres ofte på teksttypen argumentasjon, og leseren forventer å finne en subjektiv fremstilling fremfor en nøytral gjengivelse av en hendelse. Som i nyhetssjangeren, er det altså knyttet sjangerforventninger til kommentarjournalistikken. Også her må journalisten følge ulike

konvensjoner knyttet til den skriftlige diskursen, slik at leseren kan kjenne igjen sjangeren og dermed forstå meningen med teksten. Hågvar kaller dette for sjangerfenomenets uløselige dilemma: *uten sjangere forstår vi ingenting, men samtidig gjerder sjangerkonvensjonene inn hvilke blick det skal være mulig å kaste på virkeligheten* (Hågvar, 2007, s. 104).

3.2.3 Høringsuttalelser

Høringsprosessen er en viktig del av ytringsfriheten og demokratiet, og jeg vil derfor betrakte høringsuttalelser som en egen sjanger. Fra lang tid tilbake har dette vært organisasjoner og institusjoners mulighet til å ytre seg direkte til politikerne, noe som også fører med seg at høringsuttalelsene fremkommer med en fastlagt karakter. Definisjonen på sjangere som *sosiale institusjoner* – at en sjanger er knyttet til konvensjoner både på utforming, forståelse og forventninger (Østbye mfl., 2006, s. 70) - passer dermed også godt for høringsuttalelsene. Etersom en høringsuttalelse er en tilbakemelding til departementene som ønsker å bedre kunne vurdere de økonomiske og administrative konsekvensene av offentlige tiltak (Kommunal- og regionaldepartementet, 2011, [10.02.11]), vil uttalelsene bli formaliserte, offentlige dokumenter. Forfatteren av høringssvaret må altså rette seg etter de konvensjoner som råder i offentlige vedtak, og legge seg på lik linje med departementenes måte å ordlegge seg.

Før Forvaltningsloven av 1967, som slo fast at alle berørte parter har krav på å bli hørt når en lov eller en ny forskrift blir utformet, og før Offentlighetsloven av 1970, som slo fast at pressefolk kunne kreve innsyn i korrespondansen til departementene, er det naturlig å tro at høringsuttalelsene ble skrevet med et formelt og akademisk språk for å appellere til myndighetene de søkte å påvirke (Nordby, 1999, s. 10; Bastiansen og Dahl, 2003, s. 454). Etter 1970, og kanskje spesielt etter at internett åpnet for at samtlige dokumenter kunne legges ut for allmennheten og ikke bare pressefolk, er det imidlertid nærliggende å tenke at ordlyden i høringssvarene har endret seg med tanke på at flere vil lese dem, og at det ikke kun er myndighetene institusjonene søker å påvirke, men også den offentlige debatt gjennom mediene. Konkretisering, personifisering og tilspissing vil dermed være teknikker som kan komme til syne.

3.3 Kritisk tekstanalyse

«Tekstanalyse dreier seg om å plukke en tekst fra hverandre gjennom å stille spørsmål til den, men også om å sette den sammen igjen på en ny måte som gir både analytikerens og analysens lesere økt forståelse for teksten på et eller annet vis»

Østbye m.fl., 2006, s. 69-70

Definisjonen ovenfor er en av mange mulige definisjoner på tekstanalyse, og den viser at analysen søker å finne ut av hvordan meningen blir uttrykt i bestemte situasjoner. Det er dermed et fokus på *hvordan* fremfor *hva* (Vagle, 1995, s. 123). I et tekstanalytisk perspektiv i diskursanalysen går man altså ned på detaljnivå for å se hvordan teksten er satt sammen. Det er snakk om en analytisk interesse, hvor man stiller spørsmål til teksten basert på det man ønsker å få ut av den. I denne oppgaven er det snakk om en innholdsmessig analytisk interesse, idet oppgaven søker å finne ut av hvordan ulike tekster argumenterer imot eller fremmer synspunkter rundt en norsk implementering av datalagringsdirektivet (Østbye m.fl., 2006, s. 69). I tråd med dette kan man si at en kritisk tekstanalyse, eller en hvilken som helst tekstanalyse, er selektiv. Man søker å frembringe en detaljert kunnskap om hva som skjer når noen utformer en tekst (Brinkmann og Tanggaard, 2010, s. 275). Man velger derfor å stille enkelte spørsmål fremfor andre ut i fra hva man ønsker å finne ut av, samtidig som det er muligheter for at man da utelukker å få kunnskap om andre aspekter som gjør seg gjeldende i teksten. Målet i en kritisk tekstanalyse avhenger dermed på mange måter av spørsmålene man stiller i det man går i gang med analysen (Vagle, 1995).

Den detaljerte gjennomgangen kan brytes ned til fire funksjoner ved teksten: referensiell-, interpersonell-, ekspressiv-, og tekstfunksjon (Vagle, 1995, s. 137). Bruken av alle disse fører til at tekstene fremstår som flerfunksjonelle (Fariclough, 2003, s. 27). Den referensielle funksjonen viser til tekstens innhold, og til at språkbruk aldri er uskyldig. I oppgaven vil denne funksjonen innebefatte hvilke ord som er valgt for å beskrive virkeligheten og dermed også hva teksten handler om; om det finnes overleksikaliseringer i teksten, altså om spesifikke ord eller ord med lik betydning blir gjentatt flere ganger og hva slags betydningsrelasjoner som etableres mellom ord i teksten (Vagle, 1995, s. 138, 197). Den referensielle funksjonen går ut i fra at språkvalg aldri er uskyldige, og gjennom å studere ordene brukt i teksten, kan man få innsyn i hvordan instansene stiller seg i datalagringsdebatten (Vagle, 1995). Den interpersonelle funksjonen markerer videre de sosiale relasjonene i teksten, og tar for seg hvilke setningsformer som er brukt; hvilke språkhandlinger som er utført i teksten; hvilke setningskoplinger som er til stedet og hvilke

grad av nødvendighet som uttrykkes (Vagle, 1995). Oppgaven vil ta for seg relasjonene som etableres mellom deltakerne i teksten, og *hvordan* disse relasjonene etableres. Det vil da også være nødvendig å se på hvordan teksten avhenger av relasjoner som allerede er etablert, utenfor tekstens innhold (Vagle, 1995). Den ekspressive funksjonen er på sin side knyttet til subjektivitet, og viser hvordan forfatteren av teksten stiller seg i saken. Vagle sier blant annet at: «*subjektive vurderinger er ofte knyttet til senderens perspektiv og kategorisering av virkeligheten*» (Vagle, 1995, s. 161). Det som gir disse meningene til kjenne, er først og fremst bruken av vurderende ord, og ordvalget i teksten sier således mye om senderens virkelighetsoppfatning. I analysen av høringsuttalelsene vil dette være en spesielt viktig funksjon, da den kan fortelle hvordan Datatilsynet og Kripos spesifikt uttaler seg om sitt standpunkt i datalagringsdebatten. Til sist vil tekstfunksjonen samle de øvrige funksjonene til en helhet, og ivareta forbindelsene mellom tekst og kontekst. Dermed ser man på hvilke av de ulike teksttypene, fortelling, instruksjon, beskrivelse eller argumentasjon, teksten faller inn under, og videre hvilke tekstsammenhenger som etableres og om tekstsammenhengene er implisitte eller eksplisitte (Vagle, 1995, s. 197).

Ved å gå igjennom alle disse funksjonene, vil man sitte igjen med en klar innsikt i hvordan teksten er bygget opp og hva den fremstiller. Det karakteristiske ved en tekst er likevel også hvordan den skiller seg ut fra en annen tekst, noe som for eksempel kan ses ved å sammenligne to tekster som fremstiller samme saksforhold (Vagle, 1995, s. 135-136). Fairclough sier at diskurs er en øvelse, reproduksjon og forhandling av maktrelasjoner (2010, s. 129), og når det er snakk om interessekonflikter, vil det være et poeng å studere hvordan makt blir utøvd, og avsløre maktforhold og ideologiske prosesser i tekstene (Vagle, 1995). Sammenlikningene blir i denne oppgaven i første omgang mellom høringsuttalelsene til Kripos og Datatilsynet, og deretter mellom nyhetsartiklene og kommentarene i de fire avisene analysen tar for seg. Hvordan tekstene skiller seg ut i fra hverandre vil være spesielt tydelig i høringsuttalelsene, ettersom disse omtaler det eksakt samme saksforholdet. En mer detaljert gjennomgang av argumentasjonen i de to uttalelsene, vil dermed også være nyttig for å se om institusjonene fremstiller en sterk eller svak argumentasjon og om de spiller på maktperspektiver i samfunnet. Sammenlikningen av avisoppslagene vil også være viktig for å se om avisene fremstiller datalagringsdirektivet forskjellig, men ettersom bakgrunnen for avisartiklene kan være ulik, vil ikke sammenlikningen ha like mye å si som i høringsuttalelsene. Hensikten med analysen av avisoppslagene er imidlertid å se på hvordan datalagringsdirektivet blir fremstilt, og om argumenter fra høringsrunden gjentas i media.

3.4 Kvantitativ innholdsanalyse

En kvantitativ innholdsanalyse kan ses på som et supplement til de kvalitative diskursanalysene av høringsuttalelsene og avisoppslagene, da den vil gi et oversiktsbilde av deknningen i analyseperioden og av høringsprosessens tilstedeværelse i pressen. Kvantitative analyser har vist seg å være et viktig punkt i søken etter å forstå mediebudskap, da den gjennom en beskrivende analyse av utvalgte kategorier kan gjøre rede for ulike forhold innad i medieindustrien (Neuendorf, 2002, s. 9).

Den kvantitative analysen i denne oppgaven vil ta for seg fire overordnede kategorier, nemlig avisene VG, Dagsavisen, Dagbladet og Aftenposten. I analyseperioden fra 12. april 2010 til 12. juli 2010, blir avisene delt inn i følgende kategorier:

- Type oppslag:
 - o Nyhetsartikkel, leder, kommentar, kommentar fra ekstern person, notis, annet
- Standpunkt:
 - o Positiv, nøytral, negativ
- Kilder:
 - o Profesjonelle: politietat, datatilsyn, politikere, EU, annet
 - o Semi-profesjonelle: referanse til egen avis, referanse til annen avis/nyhetskanal, organisasjoner, annet
 - o Uprofesjonelle: "mannen i gata"
 - o Ingen kilder: saker hvor det ikke er oppgitt hvor informasjonen kommer fra
- Omtale av høringsprosessen/høringsuttalelsene:
 - o Ja, nei

Har man utarbeidet en plan over hva man skal finne, vil det være enklere å se på forskningsenhetene på en objektiv måte. Objektivitet er nemlig en av grunnpilarene i kvantitative innholdsanalyser. Meningen med analysen er å beskrive fenomener ut i fra virkeligheten, og da uten at forskerens eget syn farger utfallet. Dette er imidlertid ikke alltid like enkelt å få til. Forskerne Berger og Luckman hevder i sin bok *The Social Construction of Reality* at «there is no such thing as true objectivity». De mener at det er umulig å gjøre forskningsarbeid uten å bli påvirket av sine egne holdninger eller sosialt forankrede meninger, og at det er nødvendig å tilkjenne seg ens subjektive påvirkning når man tar fatt på en analyse. Man kan snakke om intersubjektivitet fremfor objektivitet da man heller spør "Er vi enig i at dette er sant?" i stedet for "Er dette sant?" (Neuendorf, 2002, s. 11). I oppgaven vil dette i første omgang gjelde analysen av avisoppslagenes standpunkt i saken. Jeg vil her ta

utgangspunkt i om det visuelle og verbale uttrykket i sakene vinkler datalagringsdebatten på en positiv, nøytral eller negativ måte. Det vil da være nødvendig å se på det konkrete ordvalget knyttet til debatten, samt se på om saken vinkles etter motstanderes eller tilhengers side i saken og om avisen videreformidler deres utsagn ukritisk. Dette kan imidlertid langt på vei være subjektive oppfatninger, og andre kodere kan kanskje i enkelte tilfeller komme frem til andre resultater. I de andre kategoriene vil derimot ulike kodere mest sannsynlig komme frem til det samme resultatet, da det kun gjelder å se hvilke type saker det er snakk om (og sakene står gjerne plassert under vignetter som indikerer hvor de hører hjemme), hvilke kilder det er snakk om (som da står tydelig skrevet i teksten) og om høringsrunden er omtalt eller ikke. Det handler altså om innholdsanalysens reliabilitet: om flere kodere kommer frem til samme resultat, noe som er med på å heve det intersubjektive nivået i analysen (Neuendorf, 2002, s. 12). Jeg vil likevel basere meg på at fremgangsmåten satt for kodingen av standpunktene i teksten resulterer i en så objektiv koding som mulig, selv om det kun er én person som foretar kodingsarbeidet. Som Hågvar sier har ikke presstekster noen endelig mening som kan avdekkes én gang for alle, men analysen kan bringe fram én eller noen av de potensielle meningene som ligger i teksten, og vise hvordan denne meningen oppstår (Hågvar, 2007, s. 31).

Videre er validitet og generaliserbarhet viktige punkter ved kvantitative innholdsanalyser. Validiteten handler om at man måler det man i utgangspunktet hadde tenkt til å måle, slik at man ikke ender opp med å kode noe man egentlig ikke har noen interesse av å finne ut av. Man kan snakke om en *intern validitet* i analysens oppstartsfasen, hvor det kreves at det er en overenstemmelse mellom erklæringen forskeren gir angående hva som ønskes observert og kodeskjemaet som blir utarbeidet i dette henseende (Neuendorf, 2002, s. 107). Problemstillingen som blir beskrevet i innledningen til denne oppgaven, er en del av dette forarbeidet, og kategoriseringen i analysen vil søke å belyse disse. Man har imidlertid også med *ekstern validitet* å gjøre, som peker fremover til et annet punkt som er essensielt for en innholdsanalyse, nemlig generaliserbarhet. Ekstern validitet handler altså om hvorvidt et resultat kan etterprøves og generaliseres til andre grupper eller situasjoner (Jensen, 2002, 213). I denne oppgaven vil kategoriene og funnene fra dekkningen av emnet kunne generaliseres til andre områder, og man kan finne samsvar i for eksempel kildebruk. Men ettersom dette er en innholdsanalyse av dekkningen av datalagringsdirektivet i en gitt periode og ikke av avisenes innhold generelt, vil funnene være eksklusive for akkurat dette emnet. Analyser av andre emner kan derfor produsere andre funn og være mer eller mindre eksponert enn datalagringsdirektivet i pressen.

3.5 Analyseoppsett

Flere metoder og perspektiver gjør seg gjeldende i analysen av høringsuttalelsene på den ene siden og av avisoppslagene på den andre. Perspektivet fra diskursanalysen ovenfor, er bare én måte å gjøre det på, og det vil være mange andre muligheter eller forskere å støtte seg på i en slik analyse. Likevel føler jeg at Faircloughs fremstilling av diskursanalysen er passende for denne oppgaven, da den har hovedfokus på å finne sammenhengen mellom tekst og kontekst, hvor tekstens oppbygning har fått en sentral plass. Vagle og Hågvars arbeidsmetoder i den forbindelse dekker dette på en god måte, og vil således være et godt utgangspunkt for min egen analyse.

For best å få et oversiktsbilde av deknningen av datalagringsdirektivet, vil jeg starte med en kvantitativ innholdsanalyse av samtlige avisoppslag om DLD i VG, Dagsavisen, Dagbladet og Aftenposten i en periode på tre måneder. Denne analysen vil gi en bred oversikt over hvordan avisene har fremstilt datalagringsdebatten, og de utvalgte avisene vil vise spennvidden i deknningen av DLD i norsk presse. En kvantitativ innholdsanalyse vil være fruktbar før kvalitative analyser for å få et inntrykk av hvilket standpunkt avisene har lagt seg på, hvilke aktører som har vært fremtredende i oppslagene og i hvilken grad høringsprosessen har blitt omtalt i pressen.

Videre følger en tekstnær diskursanalyse av høringsuttalelsene til Datatilsynet og Kripos, etter først å ha introdusert bakgrunnskunnskap om regjeringens høringsnotat i forbindelse med en eventuell innføring. Høringsuttalelsene vil bli gjennomgått på en lik måte for lettere å kunne sette partene opp mot hverandre, og en kort argumentasjonsanalyse vil sette lys på hvilke argumenter som har blitt fremsatt, og som eventuelt vil gå igjen i presseoppslagene. Selv om analysen av høringsuttalelsene i utgangspunktet baserer seg på en diskursanalyse med fokus på tekst i kontekst, vil den tekstanalytiske delen være høyest prioritert, ettersom meningen med analysen er å se på hvordan institusjoner ordlegger seg for å få frem sine standpunkt. En gjennomgang av bakgrunn og kontekst er likevel nødvendig også her, for å få en forståelse av hvorfor institusjonene uttrykker seg som de gjør.

Til sist vil en diskursanalyse av fire nyhetsartikler og fire kommentarer i de utvalgte avisene, VG, Dagsavisen, Dagbladet og Aftenposten presenteres. En kort gjennomgang av lederartikler som omhandler datalagringsdirektivet innledningsvis til diskursanalysen vil underbygge funnen om avisenes standpunkt i den kvantitative analysen, og gi en grunnleggende innsikt i avisens meninger før man går i gang med studiet av nyhetsartiklene og kommentarene. I diskursanalysen av avisoppslagene vil en gjennomgang av de ulike

kontekstene spille en stor rolle, og layout og bildebruk vil bli særlig gjennomgått i nyhetsartiklene. Dette er et viktig punkt i nettopp denne sjangeren ettersom visuelle konvensjoner kan påvirke lesernes holdning før de går i gang med å lese teksten (Hågvar, 2007, s. 78). Et fokus på oppbyggingen av teksten vil imidlertid også være vesentlig for å se hvordan avisene fremstiller datalagringsdirektivet, og analysen vil kunne avdekke hvilke innvirkning høringsuttalelsene eventuelt har hatt på oppslagene.

3.6 Metodiske utfordringer

Objektivitet står som en av hovedutfordringene i både de kvalitative og den kvantitative analysen. Mens en kvantitativ innholdsanalyse baserer seg på å være så objektiv som overhode mulig, innrømmer teoretikere av diskurs- og tekstanalyse at forskerens subjektive meninger er en uoverkommelig del av analysearbeidet. De kvalitative metodenes tolkningsprosess blir nødvendigvis noe farget av de erfaringer og forutsetninger som forskeren tar med seg inn i analysen (Vagle, 1995, s. 211). Tolkninger av én tekst kan dermed være forskjellig avhengig av hvem som står for analysen. Det har imidlertid blitt sagt at det er møtet mellom forskerens erfaringer og den øvrige analysen av tekstens mening, som gjør at en tolkning av teksten er mulig (Gripsrud, 2011, s. 141). I denne oppgaven vil både den kvalitative og den kvantitative analysen av avisenes standpunkt for eksempel kunne bli gjenstand for subjektive tolkninger, men ved strengt å forholde seg til hvordan sakene har blitt vinklet gjennom kilder og ordbruk, håper jeg å ha fått et troverdig resultat.

Videre vil det være begrensninger hva gjelder å overføre funnene i både de kvalitative og den kvantitative analysen til andre analyseområder, ettersom oppgaven spesifikt tar for seg ett emne. Poenget i slike tilfeller kan heller være å overføre funnene i en grundig analyse til teori. Analysen av fremstillingen av datalagringsdirektivet både i høringsuttalelsene og i avisoppslagene kan ikke si noe om dekning og valg av standpunkt i alle forslag om offentlige vedtak, men åpner for å se på dynamikken mellom høringsprosessen og pressedekningen av en sak. Dynamikken som kommer frem av oppgavens analysedeler vil kunne gi antydninger om høringsprosessen er en faktor mediene lener seg på eller om den har lite å si i forhold deres dekning av saker, og om høringsinstansene uttaler seg med tanke på at mediene skal ta tak i det de sier, eller om de ikke lar seg affekttere ved medienes makt. Analysen vil derfor også avdekke om organisasjonsmakten faktisk er så stor som tidligere teorier har hevdet (Rokkan, 1987). I og med at ingen tidligere studier har kikket konkret på denne dynamikken mellom to av offentlighetens fremste aktører, vil funnene i analysen kunne videreformidles til en teori som ikke tidligere har blitt satt.

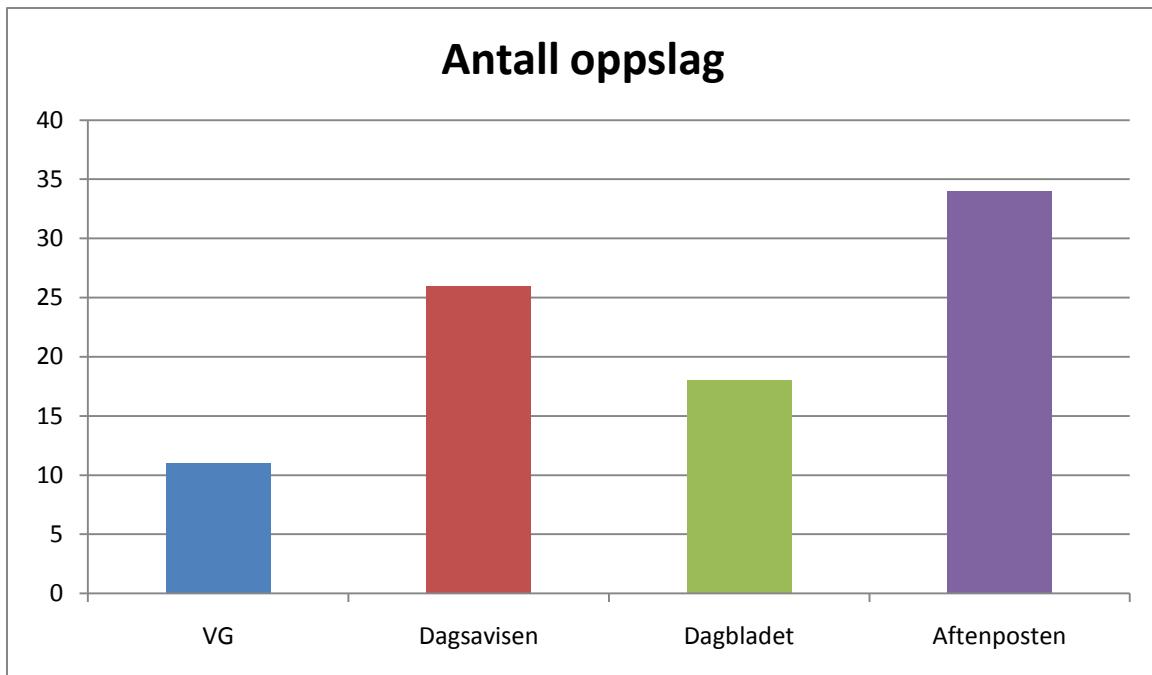
Til slutt kan man se begrensninger i bruk av analyseverktøy. Samtlige avisoppslag er hentet fra A-tekst, som kan være problematisk i og med at noen artikler kan ha blitt glemt (Norsk medietidsskrift, 2005, s. 41). I de senere årene skal imidlertid A-tekst inneholde samtlige avissider som har blitt trykket, og det er heller med hensyn til gamle oppslag at dette kan være et problem. Likevel kan man støte på problemer i forbindelse med opptelling av artiklene, og grafer som Retriever presenterer (Norsk medietidsskrift, 2005, s. 45). I dette tilfellet fant jeg for eksempel ut at Retriever telte Dagsavisens artikler feil,¹⁰ noe som førte til at også fremstillingen av det totale antall saker om DLD i analyseperioden ble feil, og da også grafene fremstilt av denne siden. Med hensyn til dette telte jeg derfor artiklene manuelt flere ganger, og utarbeidet egne grafer på bakgrunn av disse tallene, for å sikre at fremstilling ble korrekt.

4. En kvantitativ tilnærming til dekingen av datalagringsdirektivet

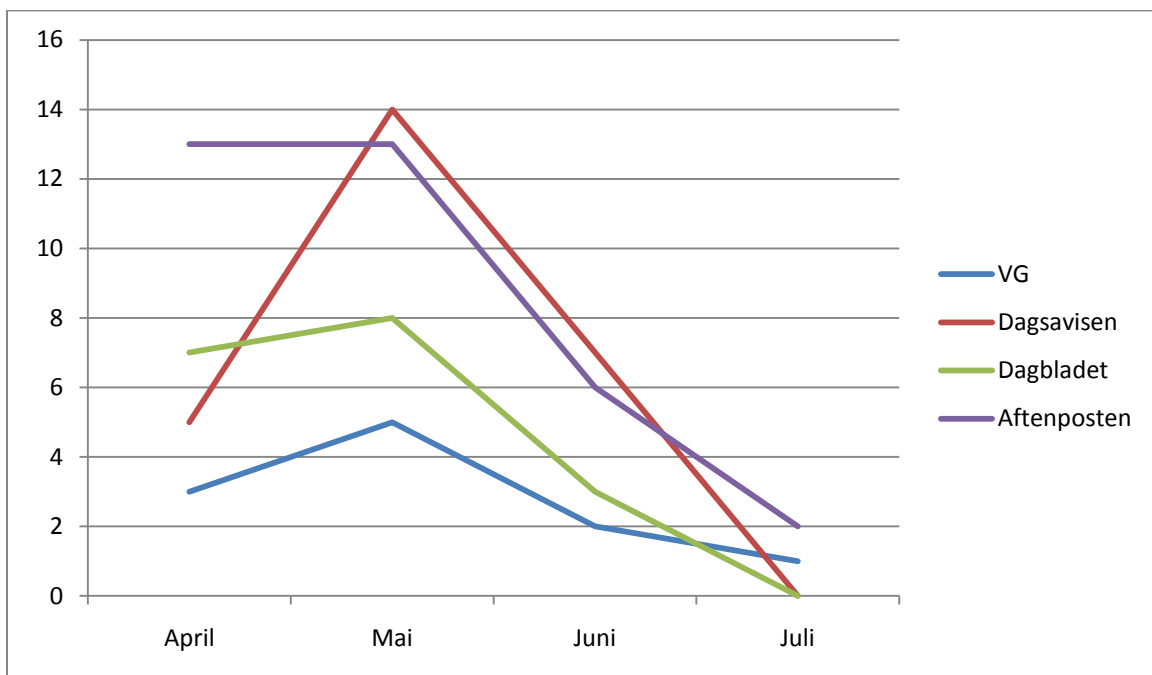
I tidsrommet 12. april 2010 til 12. juli 2010 ble det publisert totalt 112 artikler som inneholdt ordet *datalagringsdirektivet* i VG, Dagsavisen, Dagbladet og Aftenposten. Av disse er det imidlertid kun 89 artikler som faktisk handler om direktivet.¹¹ Grafene nedenfor viser at det er Aftenposten som har hatt størst deking av datalagrings-saken, mens både VG og Dagbladet har en ganske lav deking til sammenligning. Tabell 2 viser imidlertid at det er Dagsavisen som hadde størst deking i mai, som også var den måneden i analyseperioden hvor samtlige aviser publiserte flest saker om datalagringsdirektivet. Videre kan man se at dekingen falt hos alle avisene i juni, og at det kun var VG og Aftenposten som skrev noe om DLD de første 12 dagene av juli.

¹⁰ I Retriever fremstår en artikkel som går over to sider i Dagsavisen, som to artikler.

¹¹ De resterende 23 artiklene har andre temaer enn datalagringsdirektivet, men direktivet blir typisk nevnt ved én setning. I én av sakene er ikke datalagringsdirektivet omtalt overhode, men fremkommer kun i navnet til organisasjonen «Stopp Datalagringsdirektivet» da lederen for organisasjonen blir intervjuet i tilknytning til en annen sak.

Tabell 1: Grafen viser at Aftenposten hadde klart størst dekning av datalagringsdirektivet i analyseperioden. Dagsavisen kommer etter, mens VG og Dagbladet begge hadde relativt få saker på trykk om dette temaet.

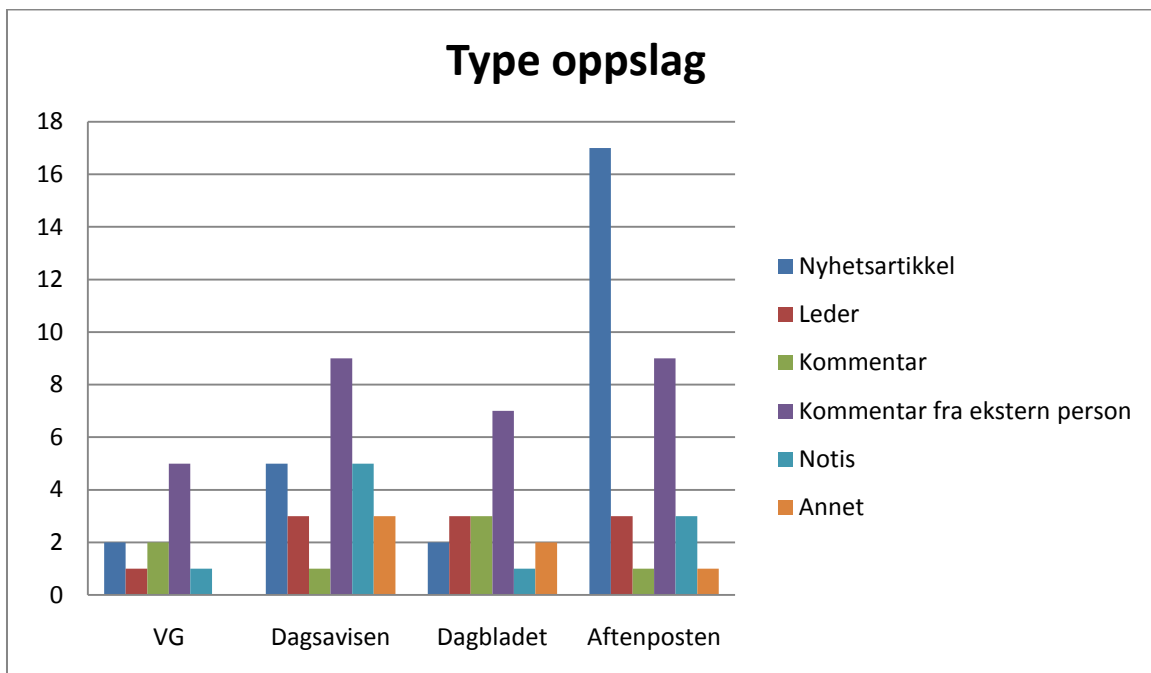

Tabell 2: Den like tendensen i avisene er påfallende. Den indikerer også at en spesifikk hendelse har funnet sted i mai, ettersom grafene for alle avisene er på sitt høyeste da.

Grafen viser at VG, Dagbladet og Aftenposten har en lik tendens i dekingen, med unntak av antall publiserte saker: dekingen går smått opp mot en topp i mai (med unntak av Aftenposten som holder en stabil linje fra analyseperiodens start til begynnelsen av mai), synker ganske kraftig ned mot juni, og slaker noe ut derfra til juli. Dagsavisen viser imidlertid

en noe annen tendens i det den får en bratt kurve opp til mai for deretter å synke relativt kraftig. Grafen indikerer altså at det har funnet sted en hendelse i mai siden alle avisene har høyest antall publiserte saker i denne perioden. Hendelsen er Høyres landsmøte den andre uken i mai, hvor det før møtet var mange spekulasjoner om datalagringsdebatten skulle tas opp, og om partiet da ville foreta en avstemning for eller imot en implementering. At dekningen så faller i juni/juli kan muligens forklares ut i fra at dette er sommermånedene. I sommermånedene trykker som kjent avisene mye "lett" stoff, og politikk eller politiske hendelser blir gjerne ikke like høyt prioritert som vanlig.

Bortsett fra tendensen samtlige aviser viser, varierte altså antall oppslag i de fire avisene veldig, både totalt og sett per måned. Det er likevel gjennom å se på hvilke kategorier sakene har blitt publisert under, at man kan se hvordan avisene har prioritert saken. Sigurd Allern fant i sin avisanalyse ut at nyhetsartikler står for omtrent halvparten av det redaksjonelle arealet i avisen, mens kommentar- og debattstoff kun utgjør litt under en tidel av det redaksjonelle stoffet (Allern, 2005, s. 104-106). Det er dermed interessant å se at alle avisene, med unntak av Aftenposten, har størsteparten av sin dekning gjennom kommentarsjangeren:

Tabell 3: Grafen viser at kommentarer fra eksterne personer står sterkt i samtlige aviser. Det er imidlertid kun i Aftenposten at det er publisert flest nyhetsartikler. Kommentarsjangeren står dermed sterkest i VG, Dagsavisen og Dagbladet, men står også sterkt i Aftenposten.

I VG skjer så mye som 73 prosent av dekningen av datalagringsdirektivet gjennom kommentarsjangeren, både gjennom lederartikler, kommentarer gjort fra avisens egne

journalister og kommentar/debattinnlegg fra eksterne personer. Det er imidlertid innlegg fra eksterne aktører, som sitter utenfor avisens redaksjon, som har fått mest spalteplass om saken.¹² I Dagsavisen ser man den samme tendensen som i VG: kommentarsjangeren får mest spalteplass i forbindelse med datalagringsdirektivet, men opptar prosentvis mindre plass enn hva den gjør i VG. 50 prosent av avisens oppslag skjer gjennom kommentarer og ledereartikler, mens kun 19 prosent skjer gjennom nyhetsartikler. Også her er det eksterne aktører som står for den største dekingen.¹³

I Dagbladet har nyhetsartiklene fått enda mindre plass enn i Dagsavisen, og står for kun 11 prosent av oppslaget, mens kommentarsjangeren også her står sterkt med 72 prosent av den totale dekingen av DLD. I likhet med de to foregående avisene, er det eksterne aktører som opptar størsteparten av dekingen med klart flere innslag enn noen annen kategori.¹⁴ Begge innleggene som faller inn under kategorien *Annet* er subjektive meninger, i form av lesernes meninger sendt inn på SMS, og en ytring i forbindelse med to fotografier. Dermed er kun tre av Dagbladets totalt 18 saker fremstilt som nyheter.

Aftenposten skiller seg imidlertid ut fra de andre avisene, ved at nyhetsstoff har hatt hovedprioritet under dekingen av datalagringsdirektivet i analyseperioden. Nyhetsartikler opptar 50 prosent av den totale dekingen av DLD i avisen, men kommentar- og debattinnlegg opptar likevel en stor del av det redaksjonelle arealet, da det utgjør en prosentandel på 38. I likhet med de andre avisene, er det også her eksterne aktører som står for hoveddelen av kommentarsjangeren i avisens deking av datalagringsdirektivet.¹⁵

4.1 Kildeutvalg og vinkling

Kildeutvalget til avisene kan også være fruktbart å se på for å få et inntrykk av hvem som kommer til ordet i datalagringsdebatten (Hågvar, 2007, s. 87). Analysen har allerede vist at

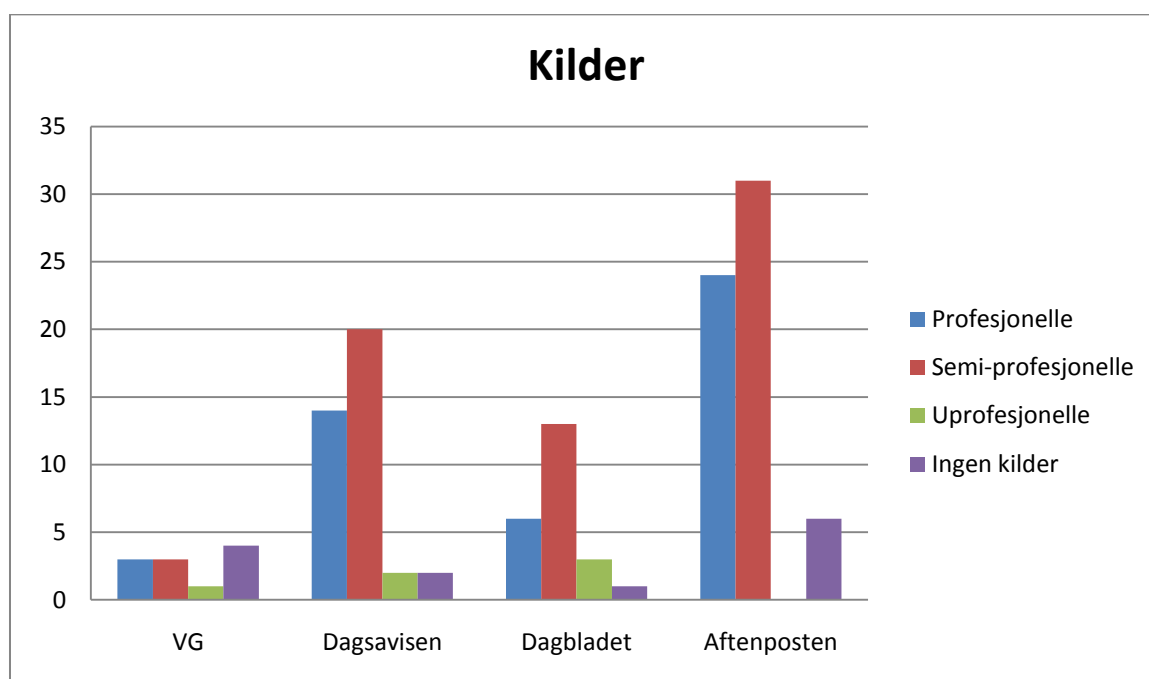
¹² VG: Av politikere er det kun en representant fra Høyre som har fått en kommentar om DLD på trykk i analyseperioden. Både politiet og Datatilsynet har imidlertid skrevet ett innlegg hver, og det har også organisasjonene «Nei til EU» og Europabevegelsen.

¹³ Dagsavisen: Det er hovedsakelig politikere som har skrevet kommentarer i avisen, men det er bare Arbeiderpartiet og Venstre som er representert, begge med fire kommentarer hver. Datatilsynet har også én kommentar på trykk.

¹⁴ Dagbladet: Kommentarene er skrevet av representanter for UiO, ICJ-Norge, tidsskriftet Prosa og en programutvikler. Senterpartiet, Høyre og politiet har også fått kommentarer publisert.

¹⁵ Aftenposten: Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet har fått mest plass med tre kommentarer hver, mens en representant fra Venstre også har skrevet et innlegg. Et av innleggene som går under søylen til Ap, er imidlertid skrevet av en representant for AUF, som har et annet standpunkt på DLD enn hva Arbeiderpartiets uttrykte standpunkt i saken er. Datatilsynet har også kommentert i avisen, og det har også en privatperson som går under tittelen *Utvikler*.

flere eksterne aktører kommer til ordet gjennom å få sine kommentarer på trykk i avisene. Hovedsakelig har politikere stått for disse innleggene, men ulike organisasjoner og institusjoner har også fått spalteplass. Datatilsynet har for eksempel skrevet innlegg i VG, Dagsavisen og Aftenposten, mens politiet er representert gjennom kommentarer i VG og Dagbladet. Man kan si at det er et toptungt utvalg som har fått kommentarer publisert i avisene, altså personer som står høyt oppe i samfunnssjiktet med lederverv innenfor ulike områder (Allern, 2005, s. 170). Kildeoversikten fra de fire avisene i tabell 4 viser imidlertid hvilke type kilder som er representert i sakene avisene har publisert:

Tabell 4: Grafen viser at det er de semi-profesjonelle kildene som er høyest representert totalt sett. Dette kommer hovedsakelig av at avisene ofte referer til tidligere artikler de selv har publisert. Profesjonelle kilder er imidlertid også høyt representert, og det er få saker hvor det har blitt brukt uprofesjonelle kilder eller ingen kilder i det hele tatt.

Flesteparten av avisenes kilder er semi-profesjonelle, ifølge grafen. Det vil si at det enten er snakk om referanser til egen avis, referanser til andre medier, til organisasjoner eller annet. Sistnevnte har i både Dagsavisen, Dagbladet og Aftenposten vært referanser til høringsuttalelser.¹⁶ Referanse til egen avis eller andre medier, som er de mest brukte semi-profesjonelle kildene blant alle avisene, er vanlige i presseoppslag, men spiller ifølge Allern en langt mindre vesentlig rolle i journalistikken enn kildeandelen isolert sett gir inntrykk av (Allern, 2005, s. 171). Alle avisene har også innslag uten spesifikke kilder, eller innslag hvor

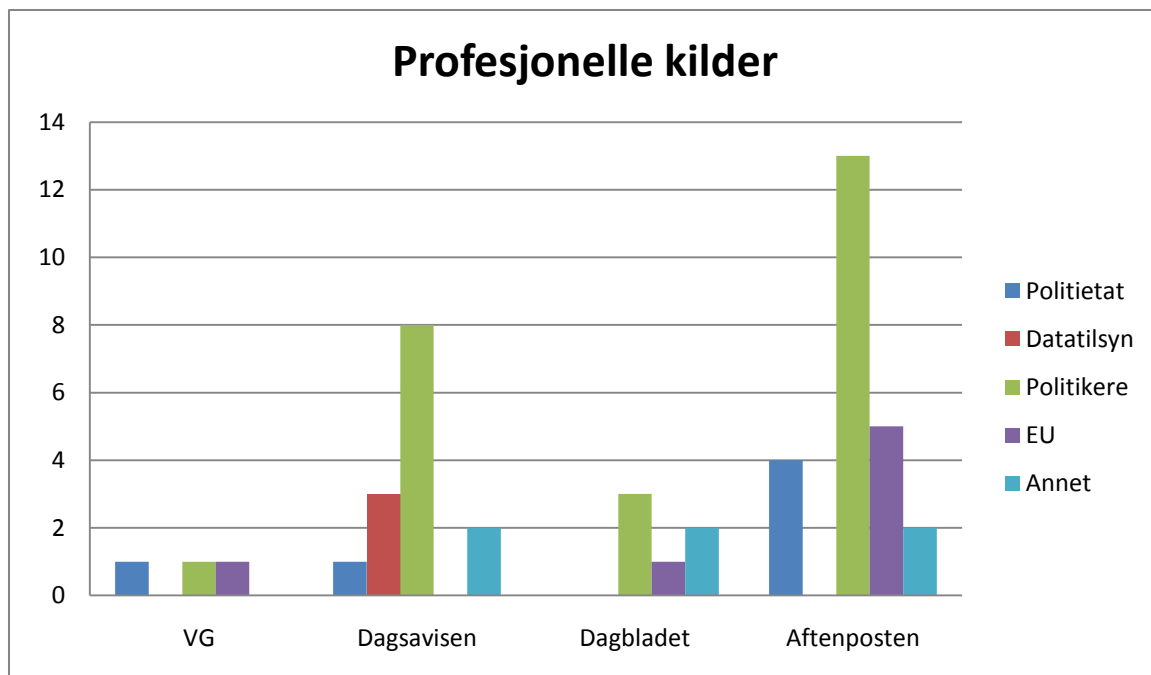
¹⁶ Dagsavisen hadde to saker med referanser til høringsuttalelser, Dagbladet hadde tre og Aftenposten to.

avisen ikke oppgir hvor informasjonen er hentet fra. Alle disse sakene inngår i kommentarsjangeren, enten i lederartikler, kommentarer skrevet av journalistene eller kommentarer ført i pennen av eksterne aktører.

De profesjonelle kildene er således de viktigste sett i sammenheng med dekningen av datalagringsdirektivet, om mulig sammen med bruken av organisasjoner som kilder, som kan komme med klare synspunkter i debatten.¹⁷ Flere studier har vist at kildeutvalget i nyhetsmedier er dominert av personer i et økonomisk, sosialt eller kulturelt elitesjikt. "Mannen i gata" eller personer uten noen spesiell posisjon, spiller dermed en perifer rolle i nyhetsbildet (Allern, 2005, s. 66). Dette er også synlig i denne analysen, da uprofesjonelle kilder er lite brukt, eller ikke brukt i det hele tatt. Kildeutvalget kan dermed sies å være topptungt i de fleste aviser, da de profesjonelle kildene når høyt opp på grafen i tabell 4,¹⁸ og som regel består av ledere innen forskjellige felt, eksperter og politikere. Grunnen kan synes logisk da det er disse personene som sitter på høy kompetanse og er sentrale i problemstillinger som blir stilt i media. Disse personene er også lett tilgjengelig, og ønsker også ofte selv å påvirke nyhetsbildet med informasjonssubsidier (Allern, 2005). Nedenfor ser man en oversikt over hvilke profesjonelle kilder som presenteres i de fire avisene:

¹⁷ Dagsavisen og Aftenposten har begge brukt organisasjoner som kilder i opptil flere saker. Organisasjoner som da har kommet til ordet er: Stopp Datalagringsdirektivet, Teleplan, Elektronisk Forpost Norge, Advokatforeningen, Senter for Europarett, IKT- Norge, Europabevegelsen, ICJ-Norge, Norsk Presseforbund og Norsk Journalistlag. VG og Dagbladet brukte ikke organisasjoner som kilder i sine saker under analyseperioden.

¹⁸ Hadde det ikke vært for referanser til egen avis hadde de profesjonelle kildene vært klart høyere representert på grafen enn de semi-profesjonelle kildene.

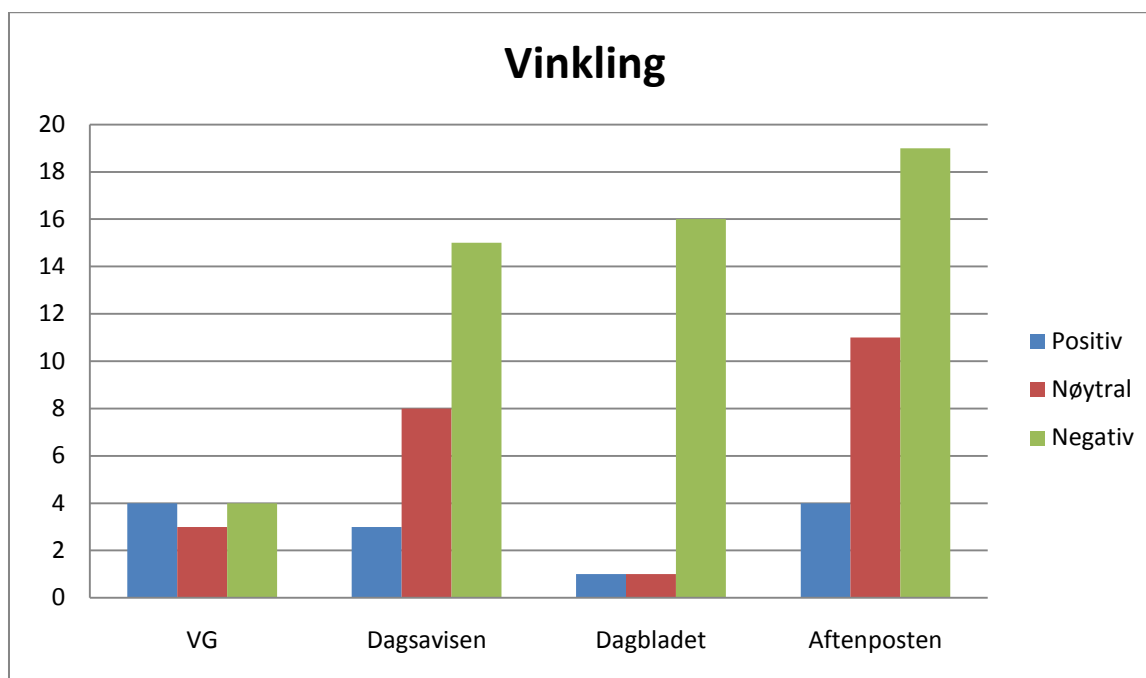

Tabell 5: Politikere er høyt representert blant de profesjonelle kildene i avisene, mens Datatilsynet kun er representert gjennom saker i Dagsavisen. Referanser til politietater, EU eller annet stiller seg nokså likt i de fire avisene.

Samtlige aviser har politikere som sin hovedkilde i dekingen av datalagringsdirektivet. VG har imidlertid like mange kilder fra politiet og EU, og både denne avisen og Dagbladet har brukt få profesjonelle kilder i sine saker. Dette må ses i sammenheng med at de to avisene generelt har et ganske lite kildeutvalg.¹⁹ Politikere er altså den største kildegruppen i denne analysen, noe som stemmer overens med resultatene Sigurd Allern fant i sine analyser (Allern, 2005). I denne sammenhengen er det heller ikke vanskelig å forstå at politikere er høyt representert som kilder, da datalagringsdirektivet i første omgang er en politisk sak, med stor uenighet på tvers og innad i partiene.

At Datatilsynet kun er brukt som kilde i Dagsavisen, er interessant ettersom tilsynet representerer den ene motparten i debatten om datalagringsdirektivet: de betegner seg som, og oppfattes som, et ekspertorgan på personvern i Norge (Datatilsynet, 2011, [08.02.11]). Politietater som PST og Kripos, som representerer den andre motparten i datalagringsdebatten, er derimot brukt som kilder i tre av fire aviser, og i Aftenposten så mange som fire ganger. Dette trenger ikke nødvendigvis å ha en sammenheng med måten avisene vinkler sakene om datalagringsdirektivet, og dermed hvilket standpunkt de tar i debatten.

¹⁹ VG og Dagbladets deking av datalagringsdirektivet i analyseperioden er også betraktelig lavere enn hos de to andre avisene, med 11 og 18 saker publisert om temaet.

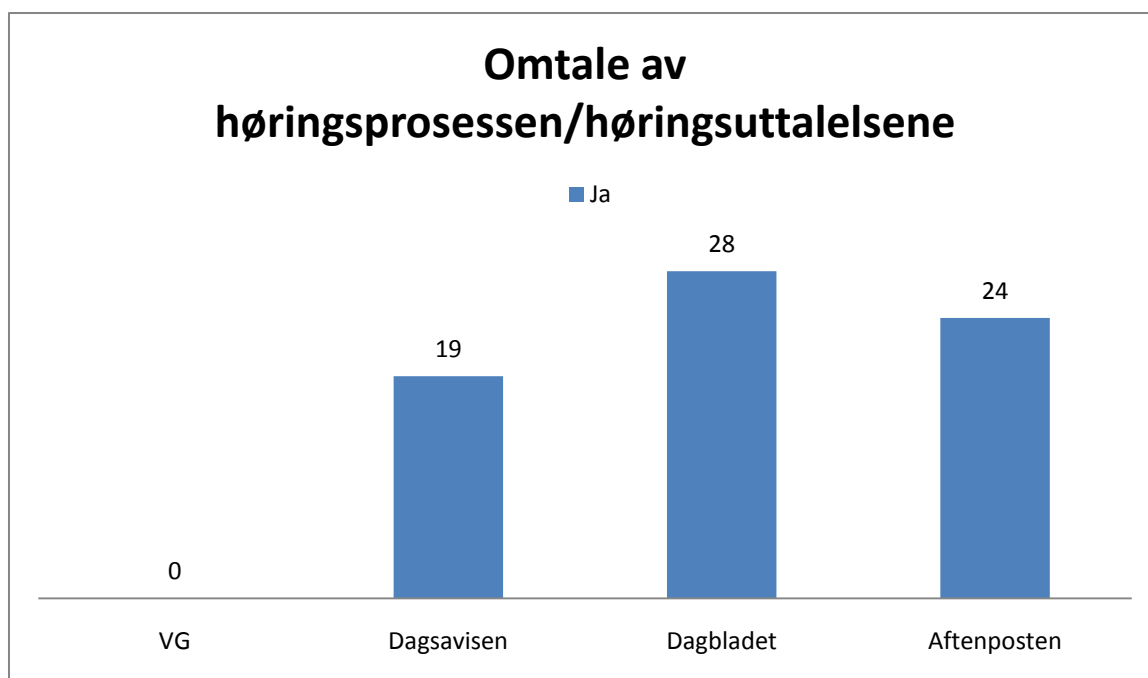
Tabell 6: Tre av fire aviser vinkler sine saker om datalagringsdirektivet negativt. Det vil si at de fokuserer på en negativ fremstilling av direktivet, gjennom ordvalg og kildevalg. VG er den eneste avisen som har like mange negative og positive oppslag om DLD.

Gudmund Hernes har kommet opp med begrepet *mediевridning* (Hernes, 1977), som forklart i teorikapittelet, og ved vinkling fokuseres det på ett område av en sak. VG har et likt antall positive og negative vinklinger om DLD. De tre andre avisene har derimot en klar negativ holdning til direktivet, da antall negativt vinklede saker er overrepresentert i analysen. Hos Dagbladet er forskjellen mellom vinklingene størst, da kun to av 18 artikler er vinklet positivt eller nøytralt. Også Dagsavisen og Aftenposten har innslag av positivt vinklede saker om direktivet, men dette tallet er tydelig mindre enn sakene som vinkles nøytralt eller negativt.²⁰

4.2 Omtale av høringsprosessen

I forbindelse med høringsrunden om en eventuell implementering av datalagringsdirektivet i norsk rett, er det interessant å se hvordan denne har blitt videreformidlet i media. Artikkelen analysen tar for seg starter nettopp på datoen da høringsfristen utgikk.

²⁰ De positivt vinklede sakene i Dagsavisen, Dagbladet og Aftenposten er hovedsakelig kommentarer skrevet av eksterne personer, og ikke av avisen selv. Aftenposten har imidlertid to nyhetsartikler som viser datalagringsdirektivet i et positivt lys.

Tabell 7: VG verken refererte til eller omtalte høringsuttalelsene i sine saker under analyseperioden. Dagbladet omtalte derimot høringsprosessen mest, med 28 prosent av de publiserte artikler. Aftenposten og Dagsavisen har et ganske likt antall, med 19 og 24 prosent.

Som tabell 7 viser, har ikke VG omtalt høringsrunden eller høringsuttalelsene én eneste gang i løpet av de tre månedene analysen tar for seg. Dagbladet er den avisen som har omtalt høringen mest, mens Aftenposten prosentvis følger like bak. Aftenposten har imidlertid flere innlegg med referanse til høringen enn Dagbladet, da avisen hadde nesten dobbelt så mange saker på trykk om datalagringsdirektivet enn hva Dagbladet hadde. Man kan ut i fra dette konkludere med at høringsuttalelsene står for noe av bakgrunnen til sakene avisene har på trykk om DLD, men at størstedelen av artiklene ikke har et spesifikt utgangspunkt i denne prosessen.²¹

4.3 Avslutning

Subjektive meninger preger dekningen av datalagringsdirektivet tre måneder etter at høringsfristen utgikk, og får i tre av fire aviser mer enn dobbelt så mye spalteplass som nyhetssaker. Med unntak av Aftenposten, viser dette at nyhetsverdien i datalagringsdebatten ikke har blitt sett på som veldig høy i avisene. Spesielt er dette tydelig i løssalgsavisene, VG og Dagbladet, som kun har hatt to nyhetsartikler hver på trykk om DLD. Årsaken til dette kan være at debatten om datalagringsdirektivet drar seg over en lang tidsperiode, og dermed ikke

²¹ Flesteparten av sakene som omtaler høringsrunden kommer tidlig i analyseperioden, men det er også noen som blir nevnt mot slutten av perioden.

fremstår som det mest aktuelle temaet. At dekningen i samtlige aviser var høyest i begynnelsen av mai, viser imidlertid at en del av saken som faktisk var informasjonsverdig, var Høyres behandling av direktivet på sitt landsmøte.

Selv om nyhetsdekningen av direktivet var relativt lav i perioden etter høringsfristen utgikk, har samtlige aviser tatt et ganske klart standpunkt i saken. Vinklingen på sakene viser at Dagsavisen, Dagbladet og Aftenposten fronter motstandernes side i datalagringsdebatten i et overveldende flertall av sine saker. VG har imidlertid like mange positivt som negativt vinklede saker om direktivet på trykk, og skiller seg dermed ut som en mer nøytral fremstiller av debatten. Alle avisene vinkler imidlertid sine saker på bakgrunn av informasjon gitt av profesjonelle kilder, og man kan dermed snakke om et "topptungt" kildeutvalg, som i denne analysen i høyest grad involverer politikere.

I forhold til høringsuttalelsene står disse for noe av bakgrunnen til dekningen i de fire avisene. Prosentvis er likevel høringsrunden ganske lavt representert i oppslagene. Dette kan tyde på at høringsrunden som et demokratisk system ikke blir sterkt videreformidlet i media. Om sakene implisitt bygger på høringsrunden er imidlertid en mulighet som først vil komme frem av den kvalitative analysen av høringsuttalelsene og pressedekningen.

5. Analyse av høringsuttalelsene

5.1 Kontekstforståelse

Fra Offentlighetsloven ble vedtatt i 1970 og åpnet for at pressefolk kunne kreve innsyn i dokumenter og korrespondansen til departementene, har steget mot en allmenn innsynsrett tatt form. I dag blir det meste av korrespondansen til og fra offentlige myndigheter arkivert eller publisert slik at allmennheten har tilgang til den (Bastiansen og Dahl, 2003, s. 454; Østbye m.fl., 2006, s. 53-54). Stortingsdokumenter blir for eksempel publisert på regjeringens egen portal, regjeringen.no, og om nettstedets formål står det at portalen skal være *en møteplass mellom regjeringen, departementene og en aktivt deltagende og kunnskapsøkende befolkning* (Regjeringen.no, 2010, [26.11.10]). På denne siden ble også regjeringens høringsnotat publisert i forbindelse med datalagringsdirektivets eventuelle implementering i norsk rett.

Debatten rundt DLD stormet i de europeiske landene lenge før den for alvor ble tatt opp i Norge, og europeiske datatilsyn uttrykte sin bekymring allerede i forslagsfasen til

direktivet²² (European Data Protection Supervisor, 2005, [23.09.10]). Den 8. januar 2010, nesten fire år etter at direktivet ble lagt frem av Europaparlamentet og Rådet for den Europeiske Union, la regjeringen ut sitt høringsnotat i forbindelse med en eventuell implementering av datalagringsdirektivet i norsk rett. Gjennom Samferdselsdepartementet, Justisdepartementet og Fornyings- og Administrasjonsdepartementet ble instanser i Norge oppfordret til å si sin mening om direktivet og forslagene lagt frem om hvordan det bør håndteres innenfor norske rammer. Disse tilbakemeldingene skulle legges til grunn når departementene tok sin endelige avgjørelse angående implementeringen i norsk lov (Samferdselsdepartementet, 2010a, [04.05.11]). Innen høringsfristen 12. april 2010 hadde nærmere 130 instanser sendt inn sitt svar, og bloggen som ble opprettet på regjeringens hjemmeside, mottok over 160 innlegg (Samferdselsdepartementet, 2010b, [12.01.11]; Wordpress, 2010, [12.01.11]).

5.1.1 Høringsnotatet

Høringssvarene tar for seg datalagringsdirektivet, hvordan dette kan innlemmes i norske regelverk, samt lovendringer departementene foreslo i forbindelse med en implementering av direktivet. Flere av høringsuttalelsene peker imidlertid på at det er store svakheter ved notatet, og at det er flere viktige aspekter som ikke har blitt belyst, eller som bare har blitt belyst overflattisk (Kripos, 2010; Datatilsynet, 2010; Domstoladministrasjonen, 2010; Norsk Presseforbund, 2010; m.fl.). Magnhild Meltveit Kleppa innrømte også under en debatt om EUs datalagringsdirektiv at det åpenbart var flere svakheter ved høringsnotatet fremlagt av departementene, og at det var behov for ytterligere utredninger før en eventuell proposisjon til Stortinget (Nettavisen, 2010, [15.09.10]).

Notatet åpner altså for flere endringer i lovverket i forbindelse med en innføring av direktivet, hvor kriminalitetsbekjempelse, konkurransehensyn og personvern blir prioritert. Ekomloven blir foreslått endret ved at teletilbyderne får en lagringsplikt på trafikkdata i et gitt tidsrom, i motsetning til dagens ordning hvor trafikkdata skal slettes når teletilbydernes behov for det opphører. Lagringsplikten skal føre til en likere behandling av data hos de ulike teletilbyderne, noe som fører til likere vilkår i IT-bransjen enn hva som er tilfellet ved dagens ordning, samt at politiets innhenting av trafikkdata ikke lenger avhenger av teletilbydernes

²² «The European Data Protection Supervisor» sier i en høringsuttalelse til Europaparlamentet og Rådet for den Europeiske Union at det er viktig at forslaget respekterer grunnleggende rettigheter, og at et brudd på disse ikke bare er uakseptabelt men også ulovlig. Det etterlyses også flere garantier på at personvernet vil bli ivarettatt.

faktureringsbehov, men av at tidspunktet for den kriminelle handlingen ikke går lenger tilbake en de antall månedene som trafikkdata kreves lagret. Det er i første omgang her at motargumentene mot direktivet gjør seg gjeldene i høringssvarene. Norsk Presseforbund hevder blant annet at kildevernet vil bli betydelig utfordret ved at all kontakt mellom pressen og kildene systematisk vil være lagret over en lenger periode (Norsk Presseforbund, 2010), og den internasjonale juristkommisjonen, ICJ-Norge, hevder at personvernet vil bli kraftig krenket fordi informasjonen som lagres, til sammen kan røpe mye om en person, og at dette enkelt kan være gjenstand for misbruk om informasjonen skulle falle i gale hender (ICJ-Norge, 2010).

I høringsnotatet slår også departementene fast at de ønsker en teknologinøytral lagringstid, noe som vil si at IP-adresser vil bli lagret i langt lengre tid enn hva som har vært vanlig. Dette gjøres blant annet ut i fra konkurransehensyn, men politiet hevder at det er også er viktig med en teknologinøytral lovgivning med tanke på den teknologiske utviklingen vi kan se innen få år (Høringsnotatet, 2010, s. 42; Kripos, 2010, s. 28). Videre er det foreslått endringer i straffeprosessloven ved at det er domstolene og ikke Post- og teletilsynet som skal sitte på avgjørelsen om utlevering av informasjon til politiet. Domstolene peker imidlertid på at det økte antall ressurser og økonomiske belastninger som følger av en slik endring, ikke har blitt medregnet i departementenes notat (Domstoladministrasjonen, 2010). Andre endringer knyttet til straffesaker, er at saker som etterforskes minimum må ha en strafferamme på tre år om politiet skal få hentet ut elektronisk informasjon, og at det må fremlegges at «noen med skjellig grunn mistenkes». Høringsnotatet foreslår imidlertid at også saker som er spesielt vanskelig å oppklare uten trafikkdata, som har en strafferamme på under tre år, skal kunne vurderes som "særlige saker" og dermed at politiet skal ha mulighet til å benytte seg av lagret data i etterforskning av disse (Høringsnotatet, 2010, s. 8, 47-48).

5.1.2 Erfaringsperspektiv

Departementene mottok flere ulike synspunkt på datalagringsdirektivet generelt og på de foreslåtte endringene i lovverket. Temaet i høringssvarene, som kan forstås som en motsetning mellom to verdier eller verdiladde størrelser, kan kokes ned til mot- og forargumenter til en innføring av datalagringsdirektivet, eller med andre ord, et fokus på kriminalitetsbekjempelse eller personvern (Gripsrud, 2011, s. 208). Synspunktene til de ulike institusjonene baseres nødvendigvis på deres virkelighetsoppfatning, som igjen er preget av tidligere erfaringer. Altså at måten man ser på ting, baserer seg på ens bakgrunn, det være seg økonomisk, kulturell eller sosial. Forskjellig erfaringsperspektiv vil altså gi utslag i at

institusjonene ordlegger seg på ulike måter, og vektlegger aspekter ved saksforholdet forskjellig (Vagle, 1995, s. 142). Man kan dermed, allerede før man foretar en analyse, anta hvilke ståsted ulike institusjoner vil ta. Ved å se på Datatilsynet og Kripos, kan man på den ene siden anta at Datatilsynet vil vektlegge de personvernmessige implikasjonene ved en innføring av DLD, ettersom deres arbeidsfelt er nettopp vern av individers personopplysninger, og dermed også de opplysningene som skal lagres ifølge direktivet. På den andre siden kan man anta at Kripos vil vektlegge kriminalitetsbekjempelse i sin respons til høringsnotatet, da deres arbeidsfelt omfatter etterforskning og rettsforfølgelse av kriminelle handlinger. Andre institusjoners ståsted i denne saken kan imidlertid være mindre klare, da deres erfaringsperspektiv ikke er like åpenlyse som hos de to instansene nevnt ovenfor.

5.2 Datatilsynet – en motstanders argumentasjon

«Grunnholdningen som ligger bak direktivet kan karakteriseres som en form for "totalitært svermeri", nemlig en diffus lengsel etter en tilstand der individet er underordnet statens behov for kunnskap om og kontroll med individene» (s. 1)

Datatilsynet var tidlig ute med å gi sitt svar til regjeringen, og leverte inn en 13 sider lang uttalelse utstyrt med vedlegg fra europeiske personvernmyndigheters utspill om direktivet. Tilsynet stiller seg, som resten av de europeiske personvernmyndighetene, negative til direktivet. Det uavhengige organet har siden 1980 vært tilsyn og ombud i saker som angår den enkeltes personvern. På tilsynets hjemmesider er det beskrevet som: «Datatilsynet skal medverke til at den einskulde ikkje vert krenka gjennom bruk av opplysninger som kan knyttast til han eller henne» (Datatilsynet, 2010, [17.11.10]).

5.2.1 Ordvalg – etablering av negative konnotasjoner til datalagringsdirektivet

«Datatilsynet er ikke alene om å oppfatte datalagringsdirektivet som et forsøk på å institusjonalisere en paternalisme som vil kunne oppfattes som mistillit og urimelig frihetsbegrensning for hele befolkningen» (s. 1)

Ordvalget i en tekst sier mye om dens tema og saksforholdene som det har blitt satt fokus på. Meningen i teksten og forholdet mellom de ulike aktørene kan imidlertid først etableres ved i tillegg å se på språkhandlingene og setningsformene som brukes i teksten (Vagle, 1995, s. 138, 173-174). Ved å se på hvilke ord tilsynet har brukt til å beskrive eller omtale direktivet, høringsnotatet og eventuelt andre institusjoner med lik eller forskjellig oppfatning enn seg

selv, ser man likevel hvor Datatilsynet stiller seg i denne saken. Dette fordi ordene institusjonen har valgt, er valgt for å legitimere standpunktene som blir presentert. Sentralt er det derfor også å se på om omtalen er satt i sammenheng med positive eller negative ord, det være seg adjektiv, substantiv, adverb eller verb (Vagle, 1995).

Ordene som viser hva teksten handler om er: datalagringsdirektivet, personvern, kriminalitetsbekjempelse og demokrati. Ordet *demokrati* skiller seg ut fra de andre ved at det ikke nødvendigvis er like sentralt som de andre i debatten. Diskusjonen om demokrati spiller likevel en stor rolle i Datatilsynets hørings svar, noe som ses ved at det argumenteres for at direktivet går de allmenne, *demokratiske* rettsprinsippene på klingen (s. 1) og at en implementering av direktivet gjenspeiler en maktbalanse mellom stat og individ som ikke er et *demokrati* verdig (s. 12).

For å få et klarere bilde av Datatilsynets standpunkt, er det også nødvendig å se på andre ord i teksten. Nøkkelordene i teksten er: innsamling, trussel, paternalisme, mistillit, frihetsbegrensning, "totalitært svermeri", statens behov, kontroll, personvern, kriminalitet, "nåtidsvakuum", overvåking, ulemper, etterforskningstiltak, paradigmeskifte, mistanke, brudd, formålsglidning, konflikt og maktbalanse.

De mest innholdstunge ordene, som er brukt for å beskrive virkeligheten slik tilsynet ser den, bringer altså som oftest negative konnotasjoner til DLD. Om man samtidig ser på de ekspressive ordvalgene til Datatilsynet, blir dette ytterligere understreket, ettersom tilsynet poengterer sine subjektive meninger gjennom disse ordvalgene. Ord i teksten som henviser til datalagringsdirektivet er: massiv, urimelig, inngripende, uheldig, vanskelig, svært omfattende. Ord som henviser til høringsnotatet er: irrelevant, mangelfull, undergraver, ikke forsvarlig, dramatisk.

Samtlige av ordene som henviser til enten DLD eller til høringsnotatet, er negativt vurderende, noe som poengterer tilsynets motstand mot direktivet. Det negative ordvalget rettet mot høringsnotatet, viser også at Datatilsynet ikke er fornøyd med departementenes gjennomgang av DLDs eventuelle implementering i norsk lov.

Datatilsynets negative holdning til både datalagringsdirektivet generelt og høringsnotatet, forsterkes videre ved at mange av ordene er overleksikalisert i teksten. Gjentakelser av ord eller uttrykk i tekster er både med på å underbygge påstander som allerede har blitt satt og er med på å overbevise leseren om at de fremkommende meningene i teksten er verdt å bite seg merke i. Overleksikalisering viser at en tekst er spesielt opptatt av en bestemt side ved virkeligheten (Vagle, 1995, s. 144), i dette tilfellet trusselen som DLD representerer for personvernet og for demokratiet. Ordet massiv har for eksempel blitt brukt

tre ganger, dramatisk fire ganger, mangelfull, og synonymer av dette som generell, sjablongmessig og «tilsynet ikke kan se at [...]», brukes totalt ti ganger i løpet av teksten. Andre ord som gjentas opp til flere ganger i høringsuttalelsen er: klart brudd, bør ikke/kan ikke implementeres, advare og sterk bekymring.

5.2.2 Personvern vs. kriminalitetsbekjempelse

«Staten gis gjennom datalagringen et maktmiddel, som bidrar til å forrykke balansen mellom stat og individ, og medfører derfor et klart brudd på personvernet» (s. 10)

Konflikten i høringssvaret, eller motsetningen mellom de to verdiene personvern og kriminalitetsbekjempelse, kommer også tydelig frem gjennom overleksikalisering av ordene. I forbindelse med disse gjentakelsene er det også mulig å se hvilken av de to verdiene det har blitt satt mest fokus på, og dermed også på hvilken side institusjonen stiller seg på i debatten. I Datatilsynets høringsuttalelse fremkommer ordet personvern, eller ord som inneholder dette, hele 27 ganger i løpet av teksten. Kriminalitet/lovbrudd/straffbare forhold forekommer derimot kun 17 ganger. Det vil si at ord knyttet til personvern i snitt forekommer ca. 2 ganger per side, mens ord knyttet til kriminalitetsbekjempelse i snitt forekommer 1,3 ganger per side. Selv om ord knyttet til personvern forekommer oftest, virker likevel ikke forskjellen mellom de to som veldig stor. Ved å se på konteksten ordene knyttet til kriminalitet forekommer i, ser man imidlertid at gjentakelsene av kriminalitetsbekjempelsen ikke fremstår i positive former. Det blir blant annet gjentatt i sammenheng med at Datatilsynet ønsker en nødvendighetsvurdering, etterforskning og dokumentasjon på effekten DLD vil ha for kriminalitetsbekjempelsen, noe som blant annet vises gjennom følgende uttalelser:

- Det er etter dette høyst usikkert hvor effektiv datalagringen vil være for å avdekke, etterforske og rettsforfølge de *straffbare forhold* som er foreslått omfattet (s. 8)
- Datatilsynet kan etter dette ikke se at det er dokumentert i høringsnotatet at det er nødvendig å lagre alle de opplysningene som er foreslått i direktivet, for å etterforske alle de *lovbrudd* som er foreslått omfattet (s. 12).

Datatilsynet stiller seg imidlertid også negative til direktivet selv om datalagring i enkelte saker kan ha en dokumentert effekt:

- Selv om de *lovbrudd* hvor opplysningene kan sies å ha en dokumentert nødvendighet er av svært alvorlig karakter, kan disse etter tilsynets vurdering ikke alene forsvare det massive innhugget som lagringen medfører i personvernet (s. 12).

I andre sammenhenger er ord knyttet til kriminalitetsbekjempelse gjentatt kun for å henvise til dagens rettstilstand, for eksempel:

- Det kan ikke iverksettes etterforskning, med mindre det som følge av anmeldelse eller andre omstendigheter er rimelig grunn til å undersøke om det foreligger *straffbart forhold* som forfølges av det offentlige, jf strpl § 224 (s. 8).

At ord knyttet til personvern gjentas oftere enn ord knyttet til kriminalitetsbekjempelse vitner om et økt fokus på personvern, spesielt siden ord knyttet til kriminalitetsbekjempelse som oftest fremkommer i kontekster som argumenterer mot datalagringsdirektivet.

Betydningsrelasjonen som blir etablert mellom personvern og kriminalitetsbekjempelse i teksten kan på mange måter ses på som antonymi, altså ord som har motsatt betydning. Datatilsynet understreker at om datalagringsdirektivet innføres, vil personvernet lide, selv om formålet er å avdekke, etterforske og rettsforfølge alvorlig kriminalitet. Det hevdes ikke at kriminalitetsbekjempelse og personvern alltid må ses på som motstridende parter, men at det i dette tilfellet er snakk om et så stort inngrep i personvernet, at det ikke kan ses på som formålstjenlig at det implementeres i norsk rett. Personvernet settes dermed opp mot kriminalitetsbekjempelse.

5.2.3 Setningsformer og språkhandlinger

«Tilsynet er derfor av den oppfatning at direktivet ikke kan eller bør implementeres» (s. 12)

Tekster er som regel fulle av fragmenter fra andre tekster, enten de er eksplisitt markert eller fusjonert inn i dem. Disse fragmentene er med på å sette fokus på ønskede saksområder, og er med på å underbygge holdninger og standpunkt i teksten. Dette fordi det har blitt gjort et konkret valg av enkelte tekstfragmenter fremfor andre, som teksten kan stille seg positiv eller negativ til. Det er altså snakk om en etablering av intertekstuelle relasjoner (Fairclough, 2003, s. 36-39).

Datatilsynet etablerer hovedsakelig intertekstuelle relasjoner med tekstfragmenter fra regjeringens høringsnotat, men fusjonerer også inn fragmenter fra blant annet europeiske personvernmyndigheter, avgjørelser fra forfatningsdomstolene i Romania og Tyskland og

Den europeiske Menneskerettskonvensjonen artikkel 8. Tekstene som er fusjonert inn i teksten brukes som eksempler for å understreke egne poeng, mens tilsynet bruker tekstfragmenter fra høringsnotatet til å argumentere for at departementenes gjennomgang av direktivet ikke er god nok. Et eksempel på deres holdning mot departementenes forslag er alle gangene tilsynet omtaler høringsnotatet som mangelfullt på spesifikke punkter, som:

- Datatilsynet mener også her at departementenes utredning er mangelfull, idet det ikke tas høyde for at lovbrysterne kan unndra seg datalagringen [...] (s. 7)

Videre belyses det også ved tilsynets gjentatte bruk av setninger som «Datatilsynet savner en klargjøring [...]» (s. 5) og «Datatilsynet kan ikke se at departementene [...]» (s.7,8,11,12). Til slutt kan man se det i deres argumentasjon *mot* enkelte av sakene høringsnotatet har satt ut forslag om, som for eksempel departementenes sammenligning av datalagring og kommunikasjonskontroll (s. 4), departementenes bruk av ordene *tilgang til* og *utlevering* (s. 5) og departementenes nødvendighetsvurdering i forhold til strafferammen for utleveringen av de lagrede opplysningene (s.11).

De intertekstuelle relasjonene etablert i teksten bringer altså med seg andre "stemmer" som setter fokus på ulikhetene i diskusjonen. Orienteringen mot disse ulikhetene er altså sentral, også i en monolog tekst som en høringsuttalelse. Også slike tekster adresserer en mottaker som kan ha et annet synspunkt en seg selv. I Faircloughs generelle skjema over hvordan ulikheter er presentert, kan Datatilsynets høringsuttalelse plasseres under: «an accentuation of difference, conflict, polemic, a struggle over meaning, norms, power» i motsetning til «an openness to, acceptance of, recognition of difference; an exploration of differences, as in 'dialogue' in the richest sense of the term» (Fairclough, 2003, s. 41-42). Dette kommer frem av tilsynets bruk av utsagnssetninger og bydesetninger, som viser at tilsynet ikke er villig til å inngå et kompromiss med regjeringen angående datalagringsdirektivet, da de mener at direktivet uansett ikke bør implementeres i norsk rett. Utsagnssetningene kjennetegnes ved at skriveren, i dette tilfellet Datatilsynet, er giver av informasjon, mens bydesetninger kjennetegnes ved at skriveren har rett til å be mottakeren om noe: det fremstilles et krav eller et påbud (Vagle, 1995, s. 173-174). Den første setningen i uttalelsen er for eksempel en utsagnssetning som uttrykker et konstantiv, noe som innebærer at det fremsettes en påstand som enten kan ses på som sann eller usann (Vagle, 1995):

- Datalagringsdirektivet vil innebære en massiv, statlig innsamling og lagring av opplysninger [...] (s.1)

I denne setningen informerer tilsynet om hva datalagringsdirektivet vil innebære, men tilføyer en subjektiv påstand i det ordet *massiv* blir brukt i setningen. Selv om man er enig i at datalagringen vil innebære en statlig innsamling og lagring av opplysninger, er det ikke sikkert man ville definert direktivet på samme måte ved å bruke det negativt ladde ordet *massiv*. Dermed kan man diskutere om påstanden er sann eller usann. Et annet eksempel fra den første siden er:

- Datatilsynet mener at dette innebærer en betydelig trussel mot personvernet [...]

Dette er en tydelig subjektiv mening, som legger ned en påstand om at DLD truer personvernet. Datatilsynet fremstår i begge eksemplene som giver av informasjon.

Det er imidlertid ikke bare på den første siden av høringsvaret at man finner uttrykte konstantiver. Påstander om datalagringsdirektivet utgjør størstedelen av høringsuttalelsen, og på den åttende siden finner man for eksempel påstanden:

- *Rettslig og prinsipielt* medfører imidlertid en eventuell implementering en dramatisk endring

Andre setninger i teksten er såkalte bydesetninger, hvor mottakeren møtes med et ønske eller påbud, som for eksempel i setningen:

- Datalagringen må etter tilsynets mening vurderes som et varig tiltak (s. 2).

Man kan se det som at Datatilsynet her ber departementene vurdere datalagringen som et varig tiltak, eller se på det som at Datatilsynet legger ned et påbud om at dette skal gjøres. Setningen kunne dermed også vært skrevet som: «Vurder datalagringen som et varig tiltak!». Setningen «Datatilsynet savner en klargjøring av dette punktet» (s. 5) kan også ses på som en bydesetning, da man kan forstå det som at Datatilsynet har en rett til å be om en utgreiing av saken fra departementene bak høringsnotatet. Begge disse setningene uttrykker direktive språkhandlinger, altså at skriveren forsøker å fremkalle en handling hos mottakeren (Vagle, 1995). Men verken den første eller den andre setningen er uttrykt direkte, noe som forteller noe om forholdet mellom deltakerne i diskusjonen. Den indirekte måten å formulere bydesetningene på tyder på et mer formelt forhold mellom deltakerne enn det som hadde vært tilfelle om utsagnene var mer direkte uttrykt. Den indirekte uttrykksmåten er med på å tone ned noe som ellers ville fremstått som en påtrengende adferd, og selv om Datatilsynet står som den autorative parten i teksten, ønsker de ikke nødvendigvis å fremstå slik (Vagle, 1995,

s. 176). Dette kan videre eksemplifiseres gjennom setningen fremstilt øverst i dette delkapittelet:

- Tilsynet er derfor av den oppfatning at direktivet ikke kan eller bør implementeres (s.12)

Også denne setningen ber indirekte mottakeren om noe, og søker å fremkalle en handling uten at det fremstilles som et krav.

Til slutt kan man også finne spørresetninger som fremstår uten eksplisitt spørretegn. Slike setninger underbygger argumentasjonen til Datatilsynet, i det at de kan ses på som retoriske spørsmål (Vagle, 1995). Et eksempel finner man på side fem hvor det står:

- Datatilsynet stiller imidlertid *spørsmål ved* om det faktisk er mulig å lagre trafikkdata som e-post [...] dersom det ikke skal registreres innholdsdata vedrørende Internettbruk

I setningen sår tilsynet tvil om at det er mulig å lagre trafikkdata uten at også innholdet lagres, og dermed også om departementenes vurderingsevne i denne saken. Det retoriske spørsmålet styrker dermed Datatilsynets argumentasjon, da de selv presenterer, om enn indirekte, et svar om at det vanskelig lar seg gjøre. Slike setninger er imidlertid ikke godt representert i tilsynets høringsuttalelse.

5.2.4 Nødvendighetsvurdering

Hvilken grad av nødvendighet som uttrykkes i en tekst avgjør forholdet mellom de ulike partene i teksten, og hvilke relasjoner som etableres mellom dem. Man kan snakke om en interpersonell modalitet, som uttrykkes gjennom blant annet direktive språkhandlinger. Direktive språkhandlinger søker, som beskrevet ovenfor, å fremkalle en handling hos mottakeren, og den interpersonelle modaliteten handler da om hva slags relasjoner som etableres mellom kommunikasjonsdeltakerne gjennom bruk av modale hjelpeverb. Bruken av modale hjelpeverb som burde, skulle, ville, måtte, kunne, osv. definerer graden av nødvendighet presentert av taleren i teksten (Vagle, 1995, s. 174- 177). Datatilsynet bruker mange modale hjelpeverb i sin uttalelse, som for eksempel:

- Datalagringen *må* etter tilsynets mening vurderes som et varig tiltak (s. 2), hvor *må* uttrykker påbud eller krav
- Det *må kunne* forventes en mer konkret vurdering [...] (s.11), hvor *må kunne* uttrykker et påbud eller ønske

- Tilsynet er derfor av den oppfatning at direktivet ikke *kan* eller *bør* implementeres (s.12), hvor *kan* uttrykker ønske og *bør* uttrykker råd eller påbud

Man kan definere disse som uttrykte ønsker, anbefalinger eller krav fremsatt av Datatilsynet til departementene (Vagle, 1995).

Graden av nødvendighet som uttrykkes i teksten, kommer også til syne på andre måter. Tilsynet åpner for eksempel ofte med sine meninger: «Datatilsynet mener at [...]», «Datatilsynet registrer at [...]», «Datatilsynet beklager at [...]», «Datatilsynet reagerer på at [...]» osv., noe som viser hva Datatilsynet ønsker, anbefaler eller krever at skal gjøres. Selve ordet *nødvendig*, eller ord som inneholder dette, er også kraftig overleksikalisert i teksten, og gjentas hele 35 ganger.

5.2.5 En argumenterende tekst

Med bakgrunn i analysen utført ovenfor kan man plassere høringsuttalelsen under teksttypen argumentasjoner. Dette kommer blant annet frem gjennom Datatilsynets overtalelsesbruk, hvor overtalelsen kommer til syne gjennom stor bruk av gjentakelser, både av setninger og ord. Samtidig underbygges overtalelsen med kravene og anbefalingene som tilsynet fremsetter gjennom bruk av utsagnssetninger og bydesetninger og gjennom bruk av modale hjelpeverb (Vagle, 1995). En argumenterende tekst kjennetegnes nemlig ved at den forsøker å overbevise leseren om noe. Likevel står mottakeren helt fritt til å la seg påvirke eller ikke. Det sentrale blir dermed å endre mottakerens forståelse av saken, slik at det blir en "frivillig overbevisning" – mottakeren skal selv føle at det er det rette å gjøre (Østbye m.fl., 2006, s. 72; Waldahl, 2003, s. 39).

Setningskoplingene, også kalt de semantiske relasjonene, i teksten er også med på å underbygge argumentasjonen, og bruk av konjunksjoner og adverb er et kjennetegn ved argumenterende tekster (Vagle, 1995, s. 189; Fairclough, 2003, s. 87). I tilsynets uttalelse har setningskoplingene i hovedsak uttrykt additivforhold som *og/også/samt*, men også motsetningsforhold som *men*, innrømmelsesforhold som *allikevel/til tross for* og kausalforbindelser som *derfor*. Disse koplingene er med på å binde teksten sammen, og dermed underbygge de argumentene som blir fremsatt. Eksempler er:

- Tilsynet vil *derfor* peke på at inntoget av for eksempel smart-telefoner og internettbasert kommunikasjonsutstyr i biler medfører at hver av oss kommuniserer elektronisk på en helt annen måte, [...] (s. 2)

- Datalagringsdirektivet medfører uansett at de opplysningene som skal registreres om den enkelte er svært omfattende, og lett vil kunne gi grunnlag for å utarbeide såkalte sosiogrammer (s. 8)

Kausalforbindelsen som etableres i første eksempel binder denne setningen sammen med en tidligere kontekst, og er med på å argumentere for tilsynets synspunkt ved å etablere en årsak. Det skjer også i det andre eksempelet ved at konjunksjonen *og* binder sammen de to setningene, og dermed setter de to sakene i sammenheng med hverandre. Ikke alle setningskoplingene i teksten er likevel eksplisitt markert, og et fåtall av koplingene uttrykkes implisitt. Et eksempel på dette kan vi se i setningen: «Det er ikke gitt at disse fremtidige endringene isolert sett vil være store. Samlet sett vil utviklingen likevel kunne være dramatisk». Her kan man forstå det som at et motsetningsforhold uttrykkes, hvor man kan sette inn *men* mellom de to setningene. Setningen blir da: «Det er ikke gitt at disse fremtidige endringene isolert sett vil være store, *men* samlet sett vil utviklingen likevel kunne være dramatisk» (Vagle, 1995). Setningskoplingene er altså med på å binde argumentene i teksten sammen, og dermed gjøre argumentasjonen mer overbevisende.

Målet i denne argumenterende teksten er altså å overbevise, eller få til en gjensidig forståelse med politikerne om at datalagringsdirektivet ikke bør innlemmes i norsk lov. Det er ikke slik at en argumenterende tekst automatisk skaper forandringer politisk eller av folks oppfatninger, eller at det skaper et årsak-virkning-mønster etter at teksten er publisert. En tekst kan likevel ha kausale effekter – den kan overbevise mottakeren om et syn, og på den måten føre til endringer (Fairclough, 2003, s. 8). Et sterkt kort Datatilsynet har på hånden er at de trekker frem personvernet som det viktigste temaet i diskusjonen om datalagringsdirektivet. Når personvern blir hovedfokuset i teksten, kan tilsynet bygge opp mye autoritet bak sin argumentasjon, nettopp fordi de er eksperter på dette. De bruker sin erfaring og bakgrunn som virkemiddel. Tonen blir dermed på mange måter en ovenfra-og-ned-tone, hvor tilsynet bygger opp sin rolle som det organet som kan uttale seg mest fullstendig om behandlingen av personvernet i Norge. De tilegner seg med andre ord en kunnskapsmessig autoritet (Vagle, 1995, s. 97).

5.3 Kripos – en tilhengers argumentasjon

«Innføringen av Datalagringsdirektivet i EU er en erkjennelse fra de europeiske landene av at trafikkdata har blitt et så viktig spor i etterforskning av alvorlig kriminalitet at lovgivningen må sikre at sporene vil være tilgjengelig også for fremtiden. Særlig viktig er dette siden teletilbydernes behov for denne typen opplysninger blir mindre i fremtiden» (s. 3)

Kripos er et kompetansesenter for norsk politi, og sier selv de er «den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet» (Politiet, 2009, [14.12.2010]). Datalagringsdirektivets formål om å bekjempe alvorlig kriminalitet går dermed hånd i hånd med Kripos' arbeidsfelt, som er opprettet for å hjelpe nettopp politienheter som Kripos i sitt arbeid. I sin høringsuttalelse til departementene stiller Kripos seg positiv til en implementering av direktivet i norsk rett, på lik linje med politienheter i Europa. Høringsuttalelsen omfatter 44 sider, samt vedlegg om Kripos' egen undersøkelse om politiets bruk av trafikkdata, og sin høringsuttalelse til NOU 2009:1 - «Individ og integritet».

5.3.1 Ordvalg – etablering av positive konnotasjoner til datalagringsdirektivet

«Dersom direktivet ikke innføres, eller at det legges for begrensende nasjonale føringer på lagringstid og politiets tilgang til data, er det utvilsomt at en rekke alvorlige straffesaker ikke vil oppklares» (s. 43)

Mening og innhold i teksten etableres blant annet gjennom ordvalg (Vagle, 1995, s. 138). Høringsuttalelsen til Kripos handler om datalagringsdirektivet, kriminalitetsbekjempelse og viktigheten av trafikkdata. Standpunktene til institusjonen klargjøres tydeligere ved å se på ordene som har blitt brukt til å beskrive "virkeligheten", de såkalte nøkkelordene: egnet instrument, behov, plikt, formålstjenlig, avdekke, utfordring, nødvendig, verktøy, mulighet, "politiets verktøykasse", tidkrevende, dynamisk prosess, ivareta, forutsetning, forpliktelse, frihavn, puslespill, markant endring, ubalanse i lovverket, tilfeldighet, krav, forutsigbarhet og innskjerping.

Disse ordene bringer oss nærmere innholdet i teksten, og man kan allerede her begynne å se at Kripos er for en implementering av datalagringsdirektivet. Dette kommer blant annet til uttrykk gjennom ordene behov, nødvendig, forutsetning og forpliktelse. Enkelte av ordene fremstår imidlertid som negativt ladet, og det derfor viktig å se i hvilken kontekst ordene fremstilles, på bakgrunn av at språkbruken er bestemt av og bestemmende for den sammenhengen den inngår i (Vagle, 1995, s. 124).

Kripos' ekspressive ordvalg, altså bruken av pluss- og minusord i teksten, gir en ytterligere klargjøring av hvor institusjonen stiller seg i diskusjonen om den eventuelle implementeringen av DLD. Ord som henviser til datalagringsdirektivet er: viktig, behov, positiv, reelt, tilstrekkelig, kontroll, meget godt egnet måte, anbefaler og fornuftig. Ord som indirekte viser til lagringen direktivet innebærer, gjennom å omtale trafikkdata er: stor betydning, relevant, sentralt, stor nytte, avgjørende, viktig, vesentlig, aktuelt, bevismiddel, åpenbart og objektivt kontrollerbare. Det kommer altså tydelig frem av Kripos' ekspressive ordvalg at institusjonen stiller seg positive til datalagringsdirektivet. At Kripos ser på DLD som nødvendig, understrekes også av deres ordvalg når det kommer til å beskrive dagens rettstilstand: meget begrenset, ubrukelig, kraftig økning, manglende evne, frykter, risikerer, betenkelig, snevrere anvendelsesområde (om DLD ikke innføres) og uheldig.

Ser man imidlertid på ordvalget rundt omtalen av høringsnotatet, viser en mer blandet ordlyd at institusjonen ikke er like positiv til dette. Ord som henviser til høringsnotatet er: manglende kartlegging, svakhet, uheldig, støtter, enig, minimalisert, tvilende, unøyaktig, grunnleggende, problemet, illusorisk, markant, redusere, presumtivist strengere, annerledes, vanskelig (å forstå), lite gjennomtenkt, fraværende, hensiktsmessig, riktige, uklarheter, konkluderer ikke, uhensiktsmessig, problematisk, merkelig, skeptisk og kraftig. Her brukes altså både positivt og negativt ladde ord, så som uheldig og riktig, hensiktsmessig og uhensiktsmessig. Likevel er størsteparten av ordene negative, noe som viser at Kripos er imot store deler av departementenes nasjonale tolkning av direktivet. Man kan dermed si at Kripos stiller seg positiv til en implementering av datalagringsdirektivet, men at de er uenig i *enkelte* av implementeringsforslagene som blir fremsatt i notatet. Dette vises for eksempel i følgende setninger:

- Kripos vil i den sammenheng påpeke at den manglende kartlegging av politi og påtalemyndighets behov for denne type bevis [...] (s. 1)
- Kripos stiller seg tvilende til at direktivet vil ha en slik effekt [...] (s. 28)
- [...] bestemmelsen er noe unøyaktig (s. 29)
- [...] er fraværende i høringsnotatet (s. 35).

At de ikke kun er negative til departementenes forslag kommer frem gjennom uttalelser som:

- Kripos støtter dette synet (s. 6)
- Kripos er enig i departementenes vurdering av [...] (s. 28)

- I det alt vesentlige fremstår de presiseringene som er gjort til hver kategori av data som hensiktsmessige og riktige (s. 38 og 43)

For å forsterke betydningen av ordvalget har Kripos, som Datatilsynet, også benyttet seg av virkemiddelet overleksikaliseringer. Mange av nøkkelordene nevnt ovenfor forekommer flere ganger gjennom høringsuttalelsen, og underbygger Kripos' ståsted i debatten. Viktig har for eksempel blitt brukt hele 63 ganger, behov har blitt brukt 58 ganger og relevant 27 ganger. Andre ord som er gjentatt er: stor betydning, nødvendig, avgjørende, sentralt, ubalanse i lovverket, utfordring/problem, vanskelig og tidkrevende.

5.3.2 Personvern vs. kriminalitetsbekjempelse

«Kripos er også av den oppfatning at direktivet er nødvendig for at Norge skal verne privatlivet til den enkelte borger, slik EMK artikkel 8 foreskriver» (s. 23)

Ord knyttet til personvern og kriminalitetsbekjempelse har også blitt gjentatt flere ganger i teksten. Leksikaliseringen av personvern og kriminalitetsbekjempelse i politiinstusjonens uttalelse fremstår veldig forskjellig, og det er lett å se at kriminalitetsbekjempelsen settes i forsetet, og at personvernsimplikasjonene ikke blir like nøye gjennomgått. Personvern (eller personvern hensyn, personvernmessige) blir gjentatt 24 ganger i teksten, i motsetning til gjentakelsen av kriminalitetsbekjempelse eller ord knyttet til dette, som straffbar-, kriminell- og terrorhandling, alvorlig kriminalitet, alvorlig forbrytelse, straffbare forhold og organisert kriminalitet, som blir gjentatt hele 62 ganger i løpet av uttalelsen. Det vil si at det i snitt er nevnt ca. en og en halv gang per side, i motsetning til personvern som i snitt blir nevnt på ca. annenhver side. Ut i fra dette kan man altså klart se at kriminalitetsbekjempelse er hovedtemaet i uttalelsen til Kripos.

Kripos henviser imidlertid ikke alltid til høringsnotatet eller datalagringsdirektivet når de uttaler seg med ord knyttet til kriminalitet. Konteksten mange av gjentakelsene forekommer i er rene forklaringer og eksempler på politiets behov og nyttegjøring av trafikkdata i kriminalitetsbekjempelsen. I tillegg til å svare på høringsnotatet og komme med uttalelser angående en eventuell implementering av datalagringsdirektivet, bruker dermed Kripos mye av plassen i sin høringsuttalelse på å forklare sitt behov, og til å legge frem eksempler på saker hvor trafikkdata har vært avgjørende eller manglende for oppklaring av saker. Dette er også noe instansen selv vektlegger tidlig i sitt hørings svar, hvor de sier at: «Kripos har [...] valgt å vie politiets behov for trafikkdata betydelig oppmerksomhet i

høringssvaret» (s. 2) grunnet en «manglende kartlegging av politi og påtalemyndigheters behov for denne type bevis» (s. 1). Den manglende kartleggingen, hevder Kripos, kan ha hatt en direkte betydning på hvilke konklusjoner andre høringsinstanser har kommet frem til (s. 1), og påstår dermed at utfallet av høringsrunden kanskje kunne ha vært annerledes om informasjon om politiets behov hadde vært bedre kjent.

En gjennomgang av personvernimplikasjonene ved datalagringsdirektivet begynner først på side 22 i høringssvaret. Før det er personvern kun uttrykt én gang: i høringsuttalelsens innledning. Leksikalisering av personvern fremkommer dermed hovedsakelig i én bolk, på side 22-23 hvor ordet blir overleksikalisert, mens det nevnes enkeltstående andre steder i uttalelse (s. 1, 25, 39, 41 og 43). I konteksten ordet blir brukt i, kommer det frem at Kripos mener at DLD ikke er skadende for personvernet, men heller at direktivet styrker det. Utsagnet i begynnelsen av dette underkapittelet viser til dette, og det sies også at direktivet er en «*forutsetning* for at Norge skal ivareta sine forpliktelser etter artikkel 8, og da med utgangspunkt i personvernet til ofrene for kriminelle handlinger» (s. 23). Fokuset for personvernet ligger altså på å sikre den enkeltes personvern, men først og fremst personvernet til de som har blitt eller kan bli utsatt for kriminelle handlinger. Kripos mener dermed at DLD er et egnet verktøy, da det muliggjør en enklere avdekning, etterforskning og oppklaring av saker. Det vises også til Svein Willassens utredning som ble gjennomført på vegne av Datatilsynet, om kryptering av trafikkdata som blir lagret som «vil redusere misbrukspotensialet og øvrige personvernmessige betenkeligheter til et absolutt minimum» (s. 23).

Ut i fra dette kan man lese at betydningsrelasjonen mellom personvern og kriminalitetsbekjempelse i høringssvaret til Kripos fremstår som en hyponymi, altså en betydningsunderordning (Vagle, 1995, s. 145). Datalagringsdirektivet er opprettet for å bekjempe kriminalitet, og ifølge Kripos, styrkes personvernet når kriminalitet lettere kan oppklares. Økt kriminalitetsbekjempelse fører altså til styrket personvern, mens svekkede muligheter i kriminalitetsbekjempelse fører til en svekkelse av personvernet.

5.3.3 Setningsformer og språkhandlinger

«*Kripos anbefaler derfor sterkt at direktivet innføres*» (s. 42)

Som Fairclough sier, er en grunnleggende egenskap ved tekster at de er fulle av fragmenter fra andre tekster (Fairclough, 2003, s. 36), og dette gjelder også høringssvaret fra Kripos. Mange av fragmentene som er fusjonert inn i teksten er hentet fra departementenes

høringsnotat, hvor institusjonen enten stiller seg motsigende til eller enig med det som fremstilles, som eksempler på de foregående sidene har vist. I uttalelsen er også tekstfragmenter eksplisitt markert i teksten, som utdrag fra Stortingsmeldinger (s. 3 og 18), Svein Willassens utredning for Datatilsynet (s. 22-23), høringsnotatet (s. 24) og straffeprosessloven (s. 35-37).

De intertekstuelle relasjonene som blir etablert mellom teksten og tekstfragmentene, får frem forskjellene som blir debattert. Et slikt fokus på ulikheter er sentralt i uttalelsen, og Kripos presenterer både en enighet og en meningskonflikt gjennom bruken av utsagns- og bydesetninger, konstantive og direktive språkhandlinger. Selv om de sier seg enige i enkelte punkter av notatet, uthever de også hvordan implementeringen av direktivet må endres for at det skal ha riktig effekt i forhold til deres arbeid.

Setningsformen som oftest går igjen i høringsuttalelsen er utsagnssetninger hvor Kripos er giveren av informasjonen rettet mot departementene. Dette kommer ekstra tydelig frem i Kripos' utgreiing om sine behov for trafikkdata og eksempler fra saker hvor dette har blitt brukt eller manglet. Disse utsagnssetningene uttrykker i stor grad konstantiver, altså påstander som kan være sanne eller usanne (Vagle, 1995, s. 174). Eksempler på dette kan være:

- Narkotikasaker kjennetegnes ved at det er få vitner til de straffbare forholdene (s. 10)
- I saker med ukjent gjerningsmann [...] er de stedsspesifikke sporene viktig [...] (s. 12)
- Det er en erkjennelse blant politiorganisasjoner i alle land at etterforskning og bekjempelse av datakriminalitet forutsetter utstrakt internasjonalt politisamarbeid (s.16)

I disse setningene legges det ned påstander om ulike forhold som de fleste sannsynligvis kan si seg enig i. Andre konstantiver som uttrykkes i høringssvaret, kan imidlertid være utgangspunkt for diskusjon, da enkelte vil påstå at utsagnene ikke er sanne, eller at de kun er en subjektiv fremstilling av en sak. Eksempler på dette er setningene:

- Norge er i ferd med å bli en frihavn for denne typen kriminelle (s. 14)
- I realiteten innebærer dette at Norge jevnlig bryter FNs barnekonvensjon (s. 14)
- Dermed risikerer vi å bli stående alene i kampen mot den organiserte kriminaliteten (s. 24)

Utsagnssetninger som uttrykker konstantiver er gjennomgående i hele uttalelsen, og ikke bare under avsnittene hvor institusjonen legger frem eksempler fra saker og behov. Det kommer frem, for eksempel, under personvernsavsnittet: « [...] direktivet er en forutsetning

for at Norge skal ivareta sine forpliktelser etter FNs barnekonvensjon» (s. 23), under avsnittet for ulike løsninger for lagringssted: «Kripos er av den oppfatning at en sentralisert lagring best ivaretar politiets ulike behov» (s. 39) og under sammendragsavsnittet: «Innføringen av EUs datalagringsdirektiv er en meget godt egnet måte å gjøre dette på» (s. 42).

Andre setningsformer fremkommer imidlertid også i løpet av teksten. Enkelte setninger kan ses på som bydesetninger som uttrykker direktiver, altså setninger som ber mottakeren om noe og som søker å fremkalle en forandring (Vagle, 1995, s. 174):

- Kripos anbefaler sterkt at Datalagringsdirektivet innføres [...] (s. 1 og 42)
- Det er imidlertid viktig å avklare uklårheter knyttet til noen av kategoriene av data som er foreslått lagret (s. 43)

Spesielt anbefalinger forekommer flere ganger i uttalelsen. Et eksempel ser man i setningen «Kripos anbefaler sterkt at Datalagringsdirektivet innføres» som kan omgjøres til «Innfør Datalagringsdirektivet!». Setningen ville da fremstått som mer direkte, i motsetning til direktivene Kripos legger frem i sin uttalelse, som heller kan ses på som indirekte bydesetninger.

Til slutt fremstår enkelte setninger som spørresetninger, men aldri i direkte forstand. Spørresetningene er innarbeidet i teksten, og Kripos svarer ofte på spørsmålene selv. Eksempler er:

- En kan derfor stille spørsmål om innføringen av direktivet vil medføre at de kriminelle finner måter å omgå det på (s. 4)
- En annen innfallsvinkel er å spørre om direktivet er en forutsetning [...] (s. 23)
- Det er grunn til å stille spørsmål ved om politiet vil være i stand til å håndheve de nye reglene dersom forslaget i høringsnotatet vedtas (s. 32)

Ved å ha innarbeidet spørresetningene i teksten, fremstår de som retoriske spørsmål som Kripos har svarene på, og er dermed med på å underbygge argumentene til institusjonen. Spørresetningene kan altså sies å bli brukt som en argumentasjonsteknikk.

5.3.4 Nødvendighetsvurdering

Den interpersonelle modaliteten, altså relasjonene som etableres mellom partene i teksten, viser at det er Kripos som "bestemmer" hva som er nødvendig, eller i hvert fall søker å etablere nødvendighetsvurderinger, for departementene. Dette blir presentert ved bruken av de

modale hjelpeverbene burde, ville, måtte, kunne osv. (Vagle, 1995, s. 177). I teksten finner man mange eksempler på direktive språkhandlinger med hjelp av modale hjelpeverb, som:

- De kriminelle *vil* alltid ta hensyn til politiets kapasitet og metodebruk (s. 5), hvor *vil* uttrykker en forventning
- Gjennomgang av trafikkdata for mistenkte personer sammenholdt med modus *vil kunne* knytte mistenkte til flere grove tyverier av samme art (s. 15), hvor *vil kunne* uttrykker forventning og ønske
- [...] IP-basert kommunikasjon og vanlig teletrafikk *bør* være lik og at den settes til minst 1 år (s. 28), hvor *bør* uttrykker råd
- Dersom retten skal ha en eksklusiv kompetanse til å beslutte dette *må* det innføres en vaktordning ved domstolene (s. 34), hvor *må* uttrykker et påbud (Vagle, 1995, s. 179)

Kripos uttrykker altså forventninger, krav og anbefalinger i sin respons til høringsnotatet gjennom sin bruk av modale hjelpeverb. Kripos uttrykker også anbefalinger og reaksjoner på andre måter enn ved modale hjelpeverb i teksten, ved for eksempel å begynne setninger med: «Kripos anbefaler at [...]», «Kripos mener at [...]», «Kripos frykter at [...]», «Kripos vil fraråde [...]», «Kripos foreslår [...]» osv.

5.3.5 En argumenterende tekst

Man kan definere uttalelsen til Kripos som en argumenterende tekst, med bakgrunn i at det er en tekst som forsøker å overbevise leseren om noe ved å legge frem rasjonelle argumenter (Østbye m.fl., 2006, s. 72; Waldahl, 2003, s. 39). Til tider kan også teksten ligne en deskriptiv tekst, i det den over flere sider legger frem eksempler og forklaringer av saker som har blitt gjort innenfor ulike kriminelle felt. Dette er heller ikke uvanlig, da en tekst kan være innom flere teksttyper selv om den hovedsakelig bygger på én (Fairclough, 2003, s. 66). Selv om skildringene i høringssvaret er beskrivende, er de likevel argumenterende. Dette fordi det i hver sak som eksemplifiseres, fokuseres på viktigheten av trafikkdata for etterforskning og oppklaring av saker, eller mangelen på trafikkdata som førte til at saker ikke ble oppklart. Teksten legges opp til å gå fra et premiss til en konklusjon: mangler trafikkdata er det vanskelig å løse saken, mens hvis trafikkdata er tilgjengelig vil kriminalitetsbekjempelsen forsterkes (Østbye m.fl., 2006, s. 74). Gjennom å legge frem disse sakene, argumenterer Kripos for en økt lagring av trafikkdata, og dermed for en innføring av datalagringsdirektivet.

Gjennom sin tekst forsøker Kripos å overtale departementene, og politikerne generelt, om at en innføring av DLD er viktig. Overtalelsen kan ikke fremtvinge en adferd hos

mottakeren, men kan heller etablere et nytt holdningsmessig grunnlag. Politiinstitusjonen stiller sterkt i høringsrunden da deres arbeidsfelt omfatter det direktivet søker å styrke, nemlig bekjempelsen av kriminalitet. Dermed er tyngden bak argumentene til Kripós på mange måter allerede etablert, i og med at institusjonen fra før har opparbeidet seg respekt gjennom sin kunnskap om og arbeid med kriminalitet. Slik Datatilsynet bruker en ovenfra-og-ned-tone når de snakker om personvern, bruker Kripós den samme tonen når de snakker om kriminalitetsbekjempelse og behovet av trafikkdata.

Overtalelsen fungerer også gjennom overleksikaliseringer av ord som speiler institusjonens fokus og gir positive konnotasjoner til datalagringsdirektivet og dens viktighet for kriminalitetsbekjempelsen. Kripós' bruk av modale hjelpeverb for å uttrykke forventninger, krav og anbefalinger bygger også opp under deres forsøk på å etablere holdningsendringer hos adressaten, og det gjør også deres bruk av retoriske spørsmål. Til sist kommer overtalelsen frem ved at logiske forbindelser mellom elementene blir etablert i teksten, som det å bruke konjunksjoner eller adverb til å binde sammen setninger (Østbye m.fl., 2006; Vagle, 1995). Slike setningskoplinger forekommer flere ganger:

- *Derfor* mener Kripós det er viktig [...] (s. 1)
- *Til tross for* grundige forberedelser [...] (s. 5)
- [...] *og dermed* ikke hvilke biter man har behov for (s. 25)
- *Samtidig* har politiet i større grad fokusert på bakmenn [...] (s. 26)

Setningene som er referert til ovenfor uttrykker kausalforbindelser og innrømmelsesforhold. Andre setningskoplinger som forkommer bindes sammen av blant annet *og/også/samt* som uttrykker additivforhold, *men/mens* som uttrykker motsetningsforhold og *allikevel* som uttrykker innrømmelsesforhold. Alle disse bindingene underbygger argumentene som blir fremlagt på grunn av at logiske forbindelser forsterker overtalelsen: «Fordi det er slik, bør vi gjøre sånn» (Østbye m.fl., 2006, s. 74).

5.4 Fra tekst til argument

Argumentasjonen er det som skiller høringsuttalelsene til Datatilsynet og Kripós mest fra hverandre. De to instansene tar ulike standpunkt i diskusjonen om datalagringsdirektivets eventuelle implementering i norsk rett, og forsvarer dette samtidig som andres standpunkt blir angrepet. Maragreth Sandvik sier at argumentasjon er «en sosial, intellektuell og verbal aktivitet som tjener til å begrunne eller avvise en oppfatning som består av en sammenstilling av ytringer med den hensikt å oppnå samtykke fra et publikum» (Sandvik, 1995, s. 240). Altså

er den appellative språkfunksjonen viktig, og hvordan man har valgt å ordlegge seg signaliserer holdningene man ønsker å videreformidle (Sandvik, 1995). Om det er Datatilsynet eller Kripos' argumenter som blir tilegnet mest tyngde, kan imidlertid bli gjenstand for diskusjon. Man kan argumentere for at Kripos kan stille med en fordel i debatten om datalagringsdirektivet på bakgrunn av at deres arbeidsfelt sammenfaller med det direktivet søker å forsterke, nemlig kriminalitetsbekjempelse. Troverdigheten politiinstitusjonen allerede har, kan føre til at deres argumenter når frem til politikerne på en annen måte enn argumentene til andre institusjoner som valgte å svare på regjeringens høringsnotat. På den andre siden, er det ikke sikkert Kripos stiller med en fordel i debatten når motstanderen er Datatilsynet. Dette fordi diskusjonen om implementeringen munner ut i en diskusjon om kriminalitetsbekjempelse og personvern, og ettersom Datatilsynet kan ses på som et ekspertorgan når det kommer til personvern, fremstår også deres argumenter som troverdige og korrekte.

Analysen har vist hvilke standpunkt de to høringsinstansene har tatt og den har identifisert meningskonflikten i diskusjonen. Derfra kan det være fruktbart å se på argumentasjonen de to instansene har fremsatt, for å se hvordan de søker å overbevise departementene om at deres hørings svar er det som bør bli ilagt mest tyngde. En liste over de viktigste argumentene fra begge sider, viser en ganske ulik prioritering:

Datatilsynet:

1. Datalagringsdirektivet vil innebære et stort inngrep i personvernet
2. Direktivet bryter med prinsipper i dagens rettsstilstand og EMK artikkel 8
3. Hele folket settes under mistanke
4. Kriminelle kan lett omgå lagringen som pålegges av direktivet
5. En formåls glidning vil finne sted etter at direktivet er innført

Kripos:

1. Datalagringsdirektivet vil sikre at politiet fortsatt kan oppklare alvorlige forbrytelser ved at lagringen av trafikkdata formaliseres
2. Norge vil bli stående utenfor et internasjonalt politisamarbeid om direktivet ikke blir innført
3. Norge vil bli en frihavn for internettrelaterte seksuelle overgrep på grunn av dagens slettepraksis på IP-adresser, om direktivet ikke innføres

4. Direktivet vil lette politiets arbeid ved at all data lagres på like vilkår og over en like lang periode
5. Sanntidskryptering av data vil sikre personvernet

Rekonstruksjonen av teksten tydeliggjør argumentene i høringssvarene, og mens Datatilsynet argumenterer for at DLD truer personvernet, dagens rettstilstand og ikke nødvendigvis de kriminelle, argumenterer Kripos for at lagring av trafikkdata er avgjørende i nasjonalt og internasjonalt politisamarbeid og at en kryptering av disse også verner om individenes opplysninger.

For å avgjøre hva som er god og dårlig argumentasjon, er det nødvendig å evaluere den rekonstruerte teksten slik at man kan avdekke holdbarheten og styrken i argumentasjonen. Da får man et innsyn i relevansen argumentene har for det standpunktet instansene har tatt. Man skal avdekke såkalte argumentasjonsfeil, argumentasjon som ikke har relevans eller er holdbar i forhold til diskusjonen (Sandvik, 1995, s. 322).

Om man ser på de fem hovedargumentene til hver av de to høringsinstansene presentert ovenfor, kan man fra konteksten de fremkommer i se at det fremstilles holdepunkter for at disse er korrekte. Holdepunktene til Datatilsynets første argument, «Datalagringsdirektivet vil innebære et stort inngrep i personvernet», er for eksempel:

- Maktbalansen mellom staten og dens borgere forrykkes
- Datalagringen vil innebære en overvåkning av alle landets borgere
- Den samlede lagringen vil kunne røpe den enkeltes sensitive forhold
- Individet fratras sin råderett over egne opplysninger
- Individets rett til anonym ferdsel utfordres

Ved at dette argumentet blir støttet av underargumenter er det holdbart i forhold til Datatilsynets standpunkt i DLD-saken: 1) Datalagringsdirektivet vil innebære et stort inngrep i personvernet, fordi 2) maktbalansen mellom staten og dens borgere forrykkes, datalagringen vil innebære en overvåkning av alle landets borgere osv., altså 3) bør ikke datalagringsdirektivet implementeres (Fairclough, 2003, s. 81).

På samme måte kan man ta for seg Kripos' argument «Datalagringsdirektivet vil sikre at politiet fortsatt kan oppklare alvorlige forbrytelser ved at lagringen av trafikkdata formaliseres». Holdepunktene til dette argumentet er:

- Trafikkdata vil bli mindre viktig for teletilbydernes interne formål, noe som vil føre til at færre data blir tilgjengelig for politiet

- Det er i dag tilfeldig om nødvendige data eksisterer når politiet har bruk for dem, på grunn av en manglende lagringsplikt
- Bruk av trafikkdata kan ikke erstattes av andre eksisterende metoder
- Det er behov for bevis både fra den virtuelle verden og den virkelige verden
- Trafikkdata er avgjørende for etterforskningen av en rekke sakstyper

Underbyggingen av argumentet gjør det holdbart og relevant i forhold til Kripos' standpunkt:

1) Datalagringsdirektivet vil sikre at politiet fortsatt kan oppklare alvorlige forbrytelser ved at lagringen av trafikkdata formaliseres, fordi 2) det i dag er tilfeldig om nødvendige data eksisterer når politiet har bruk for dem, færre data vil bli tilgjengelig for politiet osv., altså 3) bør datalagringsdirektivet innføres i Norge (Fairclough, 2003).

Dette viser at hovedargumentene til de to instansene underbygges av andre argumenter og dermed viser seg som relevante i forhold til den stillingen de har tatt til datalagringsdirektivet. Andre argumenter fremsatt av de to instansene, kan imidlertid vise seg å være svakere eller mindre troverdige. Om man først ser på argumentasjonen til Datatilsynet, kan man se flere dramatiske utsagn:

- Datatilsynet er ikke alene om å oppfatte datalagringsdirektivet som et forsøk på å institusjonalisere en paternalisme som vil kunne oppfattes som mistillit og urimelig frihetsbegrensning for hele befolkningen
- Grunnholdningen som ligger bak direktivet kan karakteriseres som en form for "totalitært svermeri", nemlig en diffus lengsel etter en tilstand der individet er underordnet statens behov for kunnskap om og kontroll med individene
- *Rettslig og prinsipielt* medfører imidlertid en eventuell implementering en dramatisk endring

Disse utsagnene kan ses på som dramatiske effekter for å få oppmerksomhet rundt standpunktene til Datatilsynet. Om de kan ses på som like holdbare og relevante som hovedargumentene, er imidlertid en annen sak. At grunnholdningen bak direktivet kan ses på som en diffus lengsel etter statlig kontroll, er i beste fall en subjektiv mening fremstilt av tilsynet, men ikke et argument som direkte kan underbygges av andre holdepunkter. De subjektive innslagene som *forsøk på å institusjonalisere en paternalisme* og *dramatiske endringer*, er også en egen vinkling på argumentene i debatten, som ikke nødvendigvis har en høy saklig relevans i det totale bildet, og som heller kan føre til at sakligheten i høringsuttalelsen trekkes i tvil, og da også uttalelsens troverdighet.

Også Kripos fremstiller uttalelser som fremstår som mer dramatiske enn andre:

- I realiteten innebærer dette at Norge jevnlig bryter FNs barnekonvensjon
- Norge er i ferd med å bli en frihavn for denne typen kriminelle (internettrelaterte seksuelle overgrep)
- Dermed risikerer vi å bli stående alene i kampen mot den organiserte kriminaliteten

Disse uttalelsene, som også har blitt eksemplifisert i tekstanalysen, gir et skremmende bilde av dagens rettstilstand, og hvordan det vil bli om direktivet ikke innføres i Norge. Om alle er enige i dem, er imidlertid en annen sak. Som nevnt i analysen ovenfor, er dette utsagn som uttrykker konstantiver, altså påstander som kan være sanne eller usanne (Vagle, 1995, 174). I det at de klart har subjektive vinklinger, fremstår ikke disse argumentene som like holdbare som hovedargumentene.

5.5 Avslutning

Analysen ovenfor viser at både Kripos og Datatilsynet stiller med sterke argumenter for og imot datalagringsdirektivet, og at disse argumentene gjøres holdbare og relevante ved at de underbygges av annen argumentasjon. At institusjonene således setter fokus på ulike diskurser samstemmer med antagelsene fremsatt innledningsvis i kapittelet: Kripos fremsetter holdepunkter ut i fra et kriminalitetsbekjempelsesperspektiv, mens Datatilsynet argumenterer med hensyn til personvernet.

5.5.1 Sjanger – konvensjoner og forventninger

Datatilsynet og Kripos er aktører som presenterer ulike interesser i den demokratiske høringsprosessen om datalagringsdirektivet, men deres dokumenter faller inn under samme sjanger. Ettersom sjanger kjennetegnes av et relativt stabilt sett av konvensjoner knyttet til teksttype, produksjon, distribusjon og konsum (Fairclough, 1992, s. 126), vil de to høringsuttalelsene i flere henseender være like. I forhold til sjangerkonvensjonene knyttet til høringsprosessen vil for eksempel uttalelsene henvende seg til departementene på en formell måte, som blant annet kan ses gjennom deres eksplisitt uttalte meninger som «Kripos mener», «Kripos anbefaler», «Datatilsynet reagerer på», «Datatilsynet registrerer at» osv. De to uttalelsene er altså på mange måter like fordi de må tilfredsstille forventningene som er satt til sjangeren, altså forventningene til hvordan en høringsuttalelse vil se ut. En likhet i form er dermed å forvente, i motsetning til innhold som kan forventes å være forskjellig, ettersom målet med høringsrunden nettopp er å fremheve ulike aspekter ved en problemstilling slik at

departementene bedre kan vurdere konsekvensene av offentlige tiltak (Kommunal- og regionaldepartementet, 2011, [10.02.11]).

5.5.2 Forskjeller og likheter i form og innhold

Sjangerkonvensjonene fører med seg at høringsuttalelsene stort sett er like i forhold til oppbygning. Både Datatilsynet og Kripos begynner med å legge frem sine synspunkter på direktivet, og hva det kommer til å innebære. Begge bruker også innledningen til enten å ta sterk motstand mot direktivet eller sterkt anbefale at det implementeres i norsk lov. Avslutningsvis henvises det til argumentene som har blitt fremsatt i innledningen og hoveddelen av uttalelsen. Selv om oppbygningen er lik, finnes det likevel flere formmessige ulikheter. Lengden på uttalelsene er for eksempel forskjellig, og det samme gjelder hva instansene har valgt å inkludere i høringssvaret. Kripos har levert et 31 sider lengre svar enn Datatilsynet, hvor de har brukt mye av plassen til å omtale saker som omhandler politiets behov, samt vise frem en egen undersøkelse om nytteverdien av trafikkdata. På bakgrunn av ulike erfaringer og mål for uttalelsen, uttrykker dermed institusjonene seg forskjellig (Fairclough, 2010, s. 40).

Forskjellige erfaringer og mål for uttalelsen resulterer nødvendigvis også i ulikt innhold. Analysen har vist at institusjonene fronter ulike standpunkt i datalagringsaken, og dermed fokuserer på ulike diskurser i sine svar. Institusjonene fremmer også sine synspunkter på ulike måter. Datatilsynet bruker for eksempel et mer ekspressivt språk enn Kripos, selv om også de benytter seg av ekspressive uttalelser i sitt høringssvar. Datatilsynet tar imidlertid i bruk mer dramatiske effekter enn Kripos, noe som blant annet kan ses gjennom deres gjentagende bruk av ord som massiv, dramatisk og sterk bekymring. Kripos tar i mye mindre grad i bruk slike ord, men dramatiserer heller situasjonen ved å sette ut påstander om et farligere samfunn, om datalagringsdirektivet ikke blir innført.

I forbindelse med at institusjonene stiller seg på hver sin side i debatten om datalagring, fremstår også betydningsforholdet mellom personvern og kriminalitetsbekjempelse ulikt i de to høringssvarene. Mens det i Datatilsynets svar fremstår som et motsetningsforhold, fremstår forholdet som en betydningsunderordning i Kripos sin uttalelse (Vagle, 1995, s. 145). Vokabularet som brukes for å beskrive en diskurs varierer dermed avhengig av hvem som uttaler seg, og betydningen diskursen blir tillagt i konteksten den inngår i, vil derfor også variere (Fairclough, 2010, s. 40). I Datatilsynets tilfelle kan ikke personvern og kriminalitetsbekjempelse samkjøres i denne sammenhengen, ettersom datalagringsdirektivet i deres øyne representerer et brudd på enkeltindividets rett til privatliv. Kripos mener imidlertid

at både kravet om kriminalitetsbekjempelse og et styrket personvern kan muliggjøres gjennom datalagringsdirektivet, på bakgrunn av at en styrket mulighet til å bekjempe kriminalitet også vil sikre personvernet til borgerne i form av at de vil kunne føle seg tryggere i samfunnet.

5.5.3 Høringsuttalelsenes bruk av medieteknikker

Både Datatilsynet og Kripos har gått utenfor den strengt formelle tonen som offentlige dokumenter gjerne er preget av, og tillagt høringssvarene ekspressive ytringer. Setningene som fremkommer i argumentasjonslisten og som er plassert bak undertitlene, er eksempler på hvordan høringsinstansene har benyttet seg av et ekspressivt ordvalg for å argumentere for sine synspunkt. En slik måte å få frem et budskap på kan sammenliknes med teknikkene mediene bruker for å skape oppmerksomhet rundt en sak. Høringsinstansene bruker begge i innledning og avslutning til høringsuttalelsen spissformuleringer og kvessede budskap om hva som vil bli konsekvensene av en implementering av DLD eller en manglende som sådan. En forenkling og polarisering av sakene finner også sted, hvor høringsuttalelsene presenterer en interessekonflikt mellom staten og individet (Datatilsynet) eller mellom lovydige borgere og kriminelle (Kripos), og begrenser dermed nyanseringene i diskusjonen slik at deres budskap klarer når frem til adressaten. Til sist konkretiseres også debatten om datalagring i de to uttalelsene, ved at det fokuseres på enkelt aspekter fremfor andre, og det fremsettes eksempler i teksten som søker å spille på følelser hos mottakeren, som at direktivet representerer en overvåking av befolkningen eller at direktivet vil gjøre samfunnet tryggere. Medienes teknikker eller vridninger kan dermed langt på vei gjenfinnes i høringsuttalelsene til Datatilsynet og Kripos, noe som kan tyde på at institusjonene vinkler debatten på en måte som vil skape mest mulig appell for deres standpunkt (Hernes, 1983, s. 248).

Kripos spiller imidlertid også direkte på media i høringsuttalelsen for å skape troverdighet rundt sin argumentasjon:

- Mobil vinningskriminalitet er et prioritert satsningsområde for politiet, *som det også har vært stor oppmerksomhet rundt i media den senere tiden*. Tilgang til historisk trafikkdata er helt avgjørende for at Kripos og politidistriktene skal være i stand til å bekjempe mobile vinningskriminelle (s. 15)

Kripos bruker her mediene som en kilde for å legitimere sitt behov for trafikkdata, og bygger dermed opp under makten mediene har gjennom sin dagsordenfunksjon: det som blir satt på dagsorden er satt der på bakgrunn av en prioritert viktighetsgrad. At politiets satsning på

mobil vinningskriminalitet har vært mye oppe i media, er dermed et "bevis" på at dette er et viktig arbeid som bør bli opprettholdt ved at politiet fortsatt får tilgang til trafikkdata.

6. En kvalitativ tilnærming til deknningen av datalagringsdirektivet

Den kvantitative analysen viste at VG var den eneste avisen som hadde like mange positivt som negativt vinklede saker om datalagringsdirektivet, og at de tre øvrige avisene hadde størst andel av saker som speilet DLD fra en negativ side. Dette viser langt på vei avisenes standpunkt i datalagringsdebatten, da vinkling viser på hvilke måte journalisten velger å presentere virkeligheten (Hågvar, 2003, s. 34). Likevel vil det være fruktbart å se på meningene som kommer frem gjennom avisenes lederartikler før man går i gang med en detaljert analyse av avisoppslagene, da det først og fremst er disse som reflekterer avisens egne meninger om aktuelle saker (Gauslaa og Hauglid, 1997, s. 14).

6.1 Lederartikkelen - refleksjon av avisens mening

Lederartiklene faller inn under sjangeren kommentarjournalistikk, og er en subjektiv fremstilling av avisens holdninger og meninger i forskjellige saker (Allern, 2005, s. 102). Lederen skal altså fronte avisens synspunkt utad, og Gauslaa og Hauglid argumenterer for at lederne står som en viktig del av avisen, og at seriøse aviser dermed ikke kan tillate seg at lederartiklene blir gjenstand for hastearbeid (Simensen, 1999, s. 197; Gauslaa og Hauglid, 1997, s. 46). Fra dette kan man trekke linjer til de fire avisene denne analysen tar for seg, og anta at samtlige ledere er skrevet på en slik måte at de er legitime ambassadører for avisens meninger. Lederartiklene er nemlig vanligvis en usignert meningsytring, og skrives ikke på vegne av én person, men på vegne av hele avisen (Gauslaa og Hauglid, 1997, s. 14).

I analyseperioden fra 12. april 2010 til 12. juli 2010 forekom det totalt 10 lederartikler i de fire avisene: én i VG, tre i Dagsavisen, tre i Dagbladet og tre i Aftenposten. De tre siste avisene har nærmest en utelukkende negativ fremstilling av datalagringsdirektivet i sine ledere, med unntak av én av lederartiklene i Dagsavisen som fremstiller direktivet på en nøytral måte. Utsagn i ledere som indikerer dette er:

- Dagsavisen: Dette direktivet må sees i sammenheng med et økende press på personvernet, en bærebjelke i det demokratiet forsvarerne av direktivet hevder å ville forsvare

- Dagbladet: Viktigst nå er å skape et flertall for et veto mot datalagringsdirektivet. Hvis ikke denne utviklingen stanses, beveger vi oss inn i det autoritære samfunnets skyggelandskap
- Aftenposten: Når Storberget nøyer seg med å invitere Politiets sikkerhetstjeneste, Kripos, Riksadvokaten, Det nasjonale statsadvokatembetet og Politidirektoratet til å holde innlegg, og avspiser motstandere av direktivet med en mulighet til å stille spørsmål fra salen, er det ikke snakk om informasjon, men manipulasjon

VG er den eneste avisen som tydelig stiller seg på tilhengers side i datalagringsdebatten, men med fokus på at personvernet må styrkes om det skal implementeres. Utsagn som viser VGs standpunkt er:

- At lagring er et inngrep er det ingen tvil om, men vi mener at slik lagring er så viktig for å bekjempe alvorlig kriminalitet at det kan aksepteres

Ståstedet til de fire avisene er altså klart: VG er for en implementering av datalagringsdirektivet, mens de tre andre er imot.

6.2 Nyhetsartikler

6.2.1 VG – AVSLØRT av datalagring

Situasjonskontekst

Den utvalgte nyhetssaken ble publisert mandag 28. juni 2010, hvor bakgrunnen for saken var politiets kappløp mot mobile, utenlandske bander. Antall innbrudd gjort av østeuropeiske bander har økt kraftig på Østlandet de siste årene, og politiet har satt inn mange ressurser for å komme dem til livs (Aftenposten, 2007, [02.03.11]).

Tekstuell kontekst

Saken har fått en dobbeltside i avisen, men blir plassert langt bak, på side 26 og 27. Avisen har ofte nyhetssaker langt bak i avisen, men hovednyhetene blir som regel plassert i første halvdel av avisen, noe som tyder på at datalagringssaken ikke var en av de mest prioriterte sakene denne dagen (Hillesund, 1996, s. 27). Konteksten til artikkelen, altså den omkringliggende teksten som artikkelen inngår i, viser at hovedoppslaget denne dagen var at fire norske soldater ble drept av en veibombe i Afghanistan, og det er da naturlig at dette får stor dekning tidlig i avisen, og at datalagringssaken får en lavere prioritet.

En mindre sak med beslektet tematikk står plassert under hovedsaken på de to sidene. Mens hovedsaken generelt handler om politiets behov for trafikkdata og hvordan dette verktøyet har ført til mange pågripelser og domfellelser, er saken under et eksempel på én av hendelsene hvor noen har blitt utsatt for utenlandske bander. Det er ofte vanlig at saker med slik sammenfallende tematikk plasseres på samme side, og fører naturligvis til at sakene leses i sammenheng (Hågvar, 2007, s. 33). Selv om slike artikler ikke alltid har noen felles meningsenhet, vil de to sakene i dette tilfellet kunne påvirke hverandre. Dette fordi den mindre saken bringer en personlig følelse inn i konteksten, ved at man får kjennskap til en av de mange som har vært utsatt for innbrudd. Hendelsen blir altså *personifisert* gjennom den mindre saken (Hernes, 1983, s. 315).

Resten av de omkringliggende sakene på sidene, som utgjør fire småsaker øverst på begge sidene og en reklame i høyre spalte, har ingen tilknytning til sidens hovedoppslag, og vil derfor heller ikke ha noen innvirkning på leserens inntrykk av saken.

Layout og bildebruk

Nyhetsartikkelen presenterer et typisk visuelt uttrykk for en VG-sak. "Tabloidestetikken" som Terje Hillesund sier den moderne løssalgspressen som VG og Dagbladet har utviklet, baserer seg på at et bærende bilde og overskrift sammen skal gi et sentralt budskap. Han sier at overskrifter, bilde, bildetekst og ingress sammen danner «et nivå der man søker å gi mest mulig informasjon i et konsentrert visueltverbalt uttrykk» (Hillesund, 1996, s. 70-71). Dette er også tilfellet med denne saken. Som Hillesund hevder er vanlig, er overskriften i denne saken stor og består av ord i en ufullstendig setning (Hillesund, 1996). At det første ordet *avslørt* står med store bokstaver, dramatiserer også overskriften. Overskriften kan videre ses i sammenheng med det største bildet i artikkelen, som viser en kartlegging av noen som har blitt "avslørt av datalagring". Det andre bildet i saken er også med på å forklare overskriften, da det viser en fornøyd politiinspektør foran et bord fullt av ting man allerede før man har lest bildeteksten, kan forstå er tyvgods.

Ingressen i artikkelen gir en kjapp oversikt over hva saken handler om, da den forklarende legger frem at politiet har tatt nær 120 utenlandske kriminelle ved hjelp av spor fra telefondata. Dette blir ytterligere forklart ved at «Sporet 120 kriminelle» står understreket og med stor font midt i saken. Sammen med en faktaboks om datalagringsdirektivet, og undertitlene *Mister verktøyet* og *Data fra mobilen* har man en god oversikt over sakens tema før man begynner å lese brødteksten. Disse såkalte paratekstene er spesielt interessante, ettersom det er de som oftest blir lest først (Hågvar, 2007, s. 64).

Det største bilde i saken, bildet av reiseruten til to kriminelle som politiet kartla ved hjelp av datatrafikk, hefter også de to sakene på siden sammen. Dette fordi kartpunktene illustrerer kontakt mellom de personene som sto bak innbruddet som er omtalt i tilleggssaken, samtidig som den illustrerer én av mange bander som politiet har sporet ved hjelp av blant annet telefontrafikk.

Komposisjon

En sak bygger gjerne på en kombinasjon av ulike teksttyper, og en presstekst kan blant annet bestå av fire byggesteiner: fortelling, beskrivelse, argumentasjon og forklaring (Hågvar, 2007, s. 80). VG-saken består av komponentene forklaring og argumentasjon. For det første forklares det at politiets bekymring for tap av trafikkdata går rett inn i diskusjonen om datalagringsdirektivet (som de også skriver at Datatilsynet er kritisk til), at innbrudd- og tyveritallene har gått ned etter at operasjonen med å følge utenlandske bander startet og hvorfor operasjonen har hatt en slik effekt. For det andre argumenterer politiinspektøren for at datalagringsdirektivet bør implementeres i norsk rett slik at politiet ikke mister tilgangen til trafikkdata. For det tredje kan omtalen av hendelsen også ses på som en skjult argumentasjon for datalagringsdirektivet, da det innimellom utsagnene forklares hvordan trafikkdata har hatt effekt. Dette fremkommer enda tydeligere ved at to sekvenser i teksten er skrevet med fet skrift, og kan ses på som viktige poeng i teksten:

- Tallene på innbrudd og tyveri på Østlandet har gått vesentlig ned
- Da er det avgjørende at vi kan kartlegge reiserutene i ettertid, og knytte dem til kriminelle handlinger, steder, biler og samtaler. Derfor er historiske telefondata viktige

Ved å utheve dette, argumenteres det indirekte for at DLD bør innføres og at politiet bør få beholde tilgangen til trafikkdataene. Byggesteinene i teksten kan dermed oppsummeres slik:

- VG forklarer at spor fra telefontrafikk har vært avgjørende for etterforskning og arrestasjon av 120 utenlandske profesjonelle kriminelle, og at tallene på innbrudd og tyveri har gått vesentlig ned
- Politiinspektøren argumenterer for at datalagring er nødvendig, og at kriminalitetsbekjempelsen vil lide om dagens tilgang til trafikkdata mistes
- VG fører en skjult argumentasjon for at politiet skal få beholde sin tilgang til trafikkdata, og at datalagringsdirektivet da bør innføres

Hvordan aktørene og direktivet presenteres

Informasjonskvaliteten i en sak avhenger på mange måter av journalistens kildebruk, og kildebruken er dermed også viktig for sakens troverdighet. Kildebruken i VG-saken er basert på énkildejournalistikk, hvor eneste fremtredende kilde er den intervjuede politiinspektøren, Kjell Johan Abrahamsen. Saken kan imidlertid også sies å bygge på et større kildegrunnlag, som kan ses i gjennomgangen av datalagringsdirektivet i faktaboksen, og i bildet og dets bildetekst som forklarer politiets oppmerking av kriminelles reiserute. Man kan se det som forhold som ikke åpent fremgår av artikkelen (Hågvar, 2007, s. 162). Likevel tar jeg utgangspunkt i at denne artikkelen kun har én kilde.

Saken under med beslektet tema, har imidlertid også brukt en kilde, nemlig en av personene som ble utsatt for innbrudd og tyveri av den kriminelle banden som får sin reiserute opptegnet på bildet. I sakens totale kontekst er dette interessant, da de to sakene kan leses i sammenheng og er skrevet av den samme journalisten.

En aktøroversikt over hovedartikkelen kan imidlertid se slik ut:

- Aktører i direkte og indirekte tale:
 - o Politiinspektør, Kjell Johan Abrahamsen

Et direkte resultat av énkildejournalistikk er at saken kun vinkles ut i fra ett standpunkt. Flere kilder som kunne vært interessante for saken blir dermed ikke nevnt i teksten, eller kanskje ikke konsultert i det hele tatt. En inkludering av andre kilder med ulik bakgrunn kunne gitt en dypere nyhetsformidling enn hva som nå er tilfellet, selv om målet med artikkelen er å formidle hvordan politiets arbeid har ført med seg resultater. For eksempel kunne politikere har blitt kontaktet i forbindelse med spørsmålet om politiet kommer til å miste sin tilgang på trafikkdata, eller motstandere av direktivet kunne ha blitt konfrontert med politiets resultater, som Datatilsynet som blir omtalt i artikkelen.

Artikkelen vinkles altså ut i fra politiets ståsted, og ifølge Sigurd Allern, er dette en vanlig tolkningsramme for VG: i avisens satsning på kriminalstoff, er det gjerne politiets virkelighetsbilde som er dominerende (Allern, 2005, s. 221). Bortsett fra at det nevnes at Datatilsynet er kritisk til datalagringsdirektivet i teksten, og at det er uenighet om det bør innføres i Norge, i faktaboksen, fokuserer resten av teksten på de utsagnene og meningene politiinspektøren fremfører. Annet enn å se dette ved hjelp av kildeoversikten, kommer det også tydelig frem at VG fronter perspektivet til politiet gjennom ordvalg, formuleringer og tekstsammenhenger i artikkelen.

Sitatene som er tatt med i saken, gjentar stort sett det samme poenget: at trafikkdata er viktig for politiet og at de vil miste dette verktøyet om datalagringsdirektivet ikke innføres. Man kan si det er en strategisk bruk av gjentakelser (Vagle, 1995, s. 192). Ord som omhandler data er også overleksikalisert i teksten, både gjennom utsagn fra politiinspektøren og gjennom VGs forklaringer mellom sitatene: (Spor fra) telefontrafikk, datalagring, data, datalagringsdirektivet, verktøyet, (dette) etterforskningsverktøyet, trafikkdata, telefondata. Totalt gjentas disse ordene 11 ganger i løpet av artikkelen,²³ men på grunn av variasjonen i ordvalget fremstår ikke leksikaliseringen som veldig iøynefallende.

Ordvalget som fremkommer av sitatene i teksten, har ofte en ekspressiv funksjon. Eksempler på ordvalg med negativ ekspressivitet er: legge ned virksomheten, taper vi kampen og miste dette etterforskningsverktøyet. Disse ordene maler et kritisk bilde av hva som vil skje om politiet mister sin tilgang til trafikkdata. Videre er det også andre ekspressive ordvalg i sitatene: kampen vi er i ferd med å få overtaket i, jeg ville normalt aldri gitt ut denne type materiale, jeg er oppriktig opptatt av kriminalitetsbekjempelse, jeg kan ikke med min beste vilje forstå at politikerne virkelig ønsker det, ser vi effekten og avgjørende for at vi kan kartlegge reiserutene i ettertid. To av utsagnene er spesielt interessante:

- Jeg ville normalt aldri gitt ut denne type materiale som avslører politiets metoder. Når jeg likevel velger å gjøre nettopp det, så er det fordi jeg er oppriktig opptatt av kriminalitetsbekjempelse

Her fremstiller politiinspektøren det som om han ofrer seg når han røper metoder for å poengtere viktigheten av at data fortsatt skal bli lagret. Han sier altså at kriminalitetsbekjempelsen vil bli forringet om deres tilgang til trafikkdata opphører.

Det andre utsagnet av interesse er:

- Dersom datalagringsdirektivet ikke iverksettes, vil vi i løpet av kort tid miste dette etterforskningsverktøyet. Jeg kan ikke med min beste vilje forstå at politikerne virkelig ønsker det.

Utsagnet spiller på samvittigheten til politikerne, og formulerer det som at politikerne ikke ønsker at politiet skal ha mulighet til å oppklare kriminalitet. Begge utsagnene spiller dermed

²³ I utregningen er ikke faktaboks og bildetekster medregnet. I bildeteksten til hovedbildet er trafikkdata og data fra bomstasjoner nevnt, mens inngangen på bildeteksten på det andre bildet er *Fant sporene*. I faktaboksen er naturligvis også datalagringsdirektivet og trafikkdata nevnt.

på følelser og samvittighet til både den vanlige leser og politikerne som må ta en avgjørelse om direktivet, når de fremstiller det som at kriminelle vil gå fri om ikke direktivet innføres. Poliitiinspektøren knytter også ganske stor sannsynlighet til disse utsagnene ettersom modaliteten som uttrykkes er nokså sterk. Han forplikter seg altså til sannheten eller sannsynligheten av det referensielle innholdet i ytringene (Vagle, 1995, s. 184). Bruk av verbet *å ville*, i «Jeg *ville* normalt aldri ha gitt ut denne type materiale» og «... *vil* vi i løpet av kort tid miste dette etterforskningsverktøyet», uttrykker ikke sikkerhet, men i dette tilfellet en sannsynlighet for at noe kommer til å skje. I artikkelens første sitat uttrykkes også sannsynlighet ved uttalelsen om at politiet *kan legge ned virksomheten sin* og at de *vil tape kampen*.²⁴

Tre setningskoplinger kan også finnes i sitatene: fordi, og, derfor. Setningskoplingene er en tekstbindingsmekanisme som binder sammen to setninger, og dermed setter dem i sammenheng med hverandre (Vagle, 1995, s. 189). Konjunksjonen *fordi* danner et årsaksforhold mellom setningene: han gir ut denne type materiale *fordi* han er opptatt av kriminalitetsbekjempelse. *Og* uttrykker et additivforhold hvor to setninger settes sammen, og *derfor* viser en kausalkopling som her forklarer hvorfor telefondata er viktig: det er avgjørende at de kan kartlegge reiserutene i ettertid, *derfor* er historiske telefondata viktige.

Om man går tilbake til forklaringene gjort av avisen mellom politiinspektørens uttalelser, finner man også ekspressivt ordbruk her: telefontrafikk var *avgjørende*, Datatilsynet er *kritisk* til datalagringsdirektivet, tallene på innbrudd og tyveri [...] er *vesentlig* redusert, trafikkdata fra mobiltelefonene er blant de *viktigste* elementene for suksessen så langt. Med unntak av at Datatilsynet er kritisk til direktivet, er de andre formuleringene støttende til perspektivet politiet fremstiller. Tekstsammenhengen mellom sitatene og det VG selv skriver underbygger også dette, da forklaringene gjerne eksemplifiserer det politiet sier. For eksempel:

- Poliitiinspektør Kjell Johan Abrahamsen:
 - Dersom datalagringsdirektivet ikke iverksettes, vil vi i løpet av kort tid miste dette etterforskningsverktøyet. Jeg kan ikke med min beste vilje forstå at politikerne virkelig ønsker det.
- VG:
 - Tallene på innbrudd og tyveri på Østlandet er vesentlig redusert.

²⁴ Verbet *å ville* står ikke eksplisitt i teksten, men utsagnet *taper vi kampen* kan ses på som ensbetydende med *vil vi tape kampen*.

- Oppskriften er ifølge politiinspektøren denne: Operasjon Grenseløs har 17 tjenestemenn i fire store politidistrikt som er øremerket for å følge de mobile, organiserte bandene.

Artikkelen gir altså en positiv vinkling på politiets arbeid og perspektiver, og dermed også på en implementering av datalagringsdirektivet. Tekstsammenhenger og ordvalg kan også forklare sakens ståsted i en eventuell konflikt på person- eller interessenivå, som en nyhetssak ofte spinnes ut i fra (Hågvar, 2007, s. 49). I denne teksten blir interessekonflikten satt mellom politiet og politikerne, som vist gjennom uttalelser nevnt tidligere i teksten, hvor konflikten ligger i om datalagringsdirektivet skal innføres eller ikke. Her ligger det også visse presupposisjoner i teksten, altså ting som det forventes at leseren allerede har kunnskap om (Vagle, 1995, s. 193; Hågvar, 2007, s. 92). Det tas for gitt at leseren har en bakgrunnskunnskap om at politiets tilgang til trafikkdata kan forsvinne fordi teletilbydere ikke lenger har bruk for det. Selv om artikkelen akkompagneres av en faktaboks om direktivet, står ikke dette nevnt her. Bakgrunnsopplysninger generelt i teksten, er imidlertid slik at leseren forstår hva saken handler om, og en grunnleggende forståelse av sakens tema kommer allerede i ingressen. Forklaringene mellom politiinspektørens sitater setter også ting i sammenheng med hverandre, og man forstår bakgrunnen for utsagnene.

Førsteintrykket av teksten gjennom layout og bildebruk, stemmer også på mange måter overens med det teksten handler om, selv om teksten i større grad tar for seg politiets bekymring for å miste tilgangen til trafikkdata, enn hva layouten gir inntrykk av. Paratekstene i tekstene gir heller inntrykk av at saken hovedsakelig handler om politiets arrestasjoner av 120 kriminelle, og gir kun et hint om bekymringen i undertittelen *Mister verktøyet*.

6.2.2 Dagsavisen – Kjemper videre mot direktivet

Situasjonskontekst

Den utvalgte nyhetssaken ble publisert mandag 10. mai, og bakgrunnen for artikkelen var landsmøtet Høyre hadde helgen i forveien, hvor det var forventet at datalagringsdirektivet ville bli et tema. Etersom Høyre var det partiet som kunne vippe avgjørelsen om DLD i den ene eller den andre retningen, var det mye fokus på hvordan saken ville bli tatt opp innad i partiet, og om de ville komme til et endelig standpunkt på landsmøtet. Alle andre partier hadde tatt et standpunkt i datalagringsssaken, og når Arbeiderpartiet var det eneste partiet som hadde sagt ja, var de avhengige av at Høyre også stemte ja for at direktivet skulle kunne implementeres i Norge (Utenriksdepartementet, 2010, [09.09.10]).

Tekstuell kontekst

Saken har fått en sentral plass i avisen, og står på side 8 og 9. Saken opptar altså to sider tidlig i avisen, og er akkompagnert av flere saker som alle har beslektet tematikk. At artikkelen videre er plassert under vignetten *Samfunn*, indikerer at den faller inn under nyhetssjangeren.

De tre innslagene rundt nyhetsartikkelen handler alle om hendelser på Høyres landsmøte, men har ingen sammenheng med hovedsaken hva gjelder avstemningen om datalagringsdirektivet. Ettersom de mindre sakene ikke har noen tilknytning til temaet i hovedartikkelen, vil de kun i begrenset grad kunne påvirke hvordan leseren tar til seg saken, men vil heller bidra til å skape et inntrykk av selve prosessen under landsmøtet.

Layout og bildebruk

I nyhetssjangeren er det en konvensjon å komme raskt til poenget, noe som gjøres ved at den viktigste informasjonen står først (Allern, 2005, s. 103). Ingressen oppsummerer hovedpunktene i artikkelen ved å fortelle at motstanderne av datalagringsdirektivet tapte avstemningen på Høyres landsmøte, men at de håper at partihøringen vil føre til at et endelig nei fra partiet er et faktum. Faktaboksen om datalagringsdirektivet gir bakgrunnsopplysninger om temaet i artikkelen, noe som resulterer i at alle lesere lettere kan forstå teksten, enten de har hørt om direktivet på forhånd eller ei. Resten av paratekstene - overskriften, bildeteksten og undertitlene - presenterer også sakens kjerne, og gir et godt visuelt førsteinntrykk av sakens tema. Overskriften *Kjemper videre mot direktivt*, undertitlene: *-Trist dag, Press på stortingsgruppa* og *Fått klart råd* viser videre at saken er vinklet rundt motstandernes standpunkt. Bildeteksten bygger også på dette da den poengterer at motstanderne ikke har gitt opp kampen for å få partiet til å si nei til DLD.²⁵

Bildet i teksten skaper imidlertid et noe ambivalent inntrykk. Et bilde spiller en vesentlig rolle i en nyhetssak, både som blikkfang og visuell informasjon (Allern, 2005), og mens bildet i denne artikkelen tydelig er et blikkfang i det at det tar stor plass og er et godt bilde, kolliderer den visuelle informasjonen noe med inntrykket man får fra paratekstene. Bildet viser en fornøyd forsamling under Høyres landsmøte med partiledelsen i front, hvor det foregår en avstemning. Smil, latter og en generelt god stemning fremstilles av bildet, og får det til å se ut som om det skal rapporteres om en gladsak. Dette går imidlertid ikke på akkord

²⁵ Bildeteksten lyder: «Partiledelsen vant første runde om datalagringsdirektivet, men motstanderne fortsetter kampen for å få Høyre til å si nei».

med den mer negative vinklingen i overskrift, ingress, bildetekst og undertitler, hvor både skuffelse og lyst til å ta opp kampen, er de mest fremtredende elementene.

Komposisjon

Dagsavisens artikkel bygges opp av teksttypene fortelling og forklaring. For det første fortelles det om prosessen rundt avstemningen om datalagringsdirektivet, og hvordan det så ut som om det skulle bli et flertall for et nei, før partilederen tok ordet og ba om stemmer til en flertallsresolusjon. For det andre blir uttalelsene til ulike politikere og organisasjonslederen i Stopp Datalagringsdirektivet forklarende innledet, og de er i seg selv forklarende da de redegjør for hvorfor de er enten skuffet eller fornøyd med utfallet av avstemningen, og hva de forventer at vil skje videre. En forklarende setning om at direktivet nå skal ut på høring i partiet, forekommer også.

Byggesteinene i teksten kan dermed oppsummeres slik:

- Dagsavisen forteller om hendelsesforløpet i datalagringsdebatten på landsmøtet
- Tilhengere, skeptikere og motstandere av datalagringsdirektivet forklarer sin reaksjon på avgjørelsen
- Dagsavisen forklarer hva som er neste steg i prosessen²⁶

Hvordan aktørene og direktivet presenteres

I artikkelen ser man at kildebruken stemmer overens med det som har kommet frem i tidligere studier av nyhetsmedier, ettersom det er politikere og ledere som har blitt brukt som kilder (Allern, 2005, s. 66). En vanlig kilde i nyhetsbildet er også mediene selv, når det refereres til tidligere saker i den samme eller en annen nyhetskanal (Allern, 2005, s. 170-171), og nyhetsartikkelen i Dagsavisen refererer også til egen avis: både ved å vise til forklaringen om datalagringsdirektivet i faktaboksen, og gjennom å oppfordre publikum til å lese lederartikkelen og en sak på sistesiden i avisen den dagen.

En aktøroversikt kan dermed se slik ut:

- Aktør i direkte tale:
 - o Leder for Senterpartiet, Liv Signe Navarsete

²⁶ Dagsavisen forklarer at datalagringsdirektivet nå skal ut *på en bred høring i Høyre, med svarfrist i slutten av august.*

- Leder for organisasjonen Stopp Datalagringsdirektivet, Lars-Henrik Paarup Michelsen
- Nestleder i Unge Høyre, Stefan Heggelund
- Stortingsrepresentant fra Høyre, Torbjørn Røe-Isaksen
- Leder for Høyre, Erna Solberg
- Parlamentarisk leder i Arbeiderpartiet, Helga Pedersen
- Aktør i indirekte tale:
 - Leder for Høyre, Erna Solberg
 - Parlamentarisk leder i Arbeiderpartiet, Helga Pedersen
- Andre aktører/kilder:
 - Referanse til egen avis

Oversikten viser at det har blitt brukt flerkildejournalistikk i denne nyhetssaken. I saken er det brukt hele seks ulike kilder, mens enda én kilde kan medregnes om man tar med henvisningen til leder og saken på sistesiden i avisen. Det store antall kilder vitner om informasjonskvalitet,²⁷ og saken fremstiller utsagn fra begge sider av debatten. Dette kan sies å samsvare med nyhetssakers referensielle intensjon. Nyhetssaker utfyller også en forklarende intensjon, som går ut på at en spesifikk vinkling skal gjøre en hendelse lettere å forstå (Fairclough, 2003, s. 85), og denne saken vinkles ut i fra motstandere av datalagringsdirektivets ståsted, noe som tydelig kommer frem i paratekstene, men også gjennom avisens egne formuleringer og ved at motstanderne har fått flest uttalelser på trykk. Leseren vil dermed i stor grad forstå saken ut i fra deres synspunkt.

De fem første sitatene i artikkelen er uttalelser fra personer som stiller seg negative til datalagringsdirektivet. Innholdstunge ord man finner i de fem første uttalelsene er: trist, sviktet, piske, feigt, seier, IKKE sagt ja, viktig (å understreke), ikke konkludert, et signal, klart signal, massivt nei-flertall, mer kritisk, overvåking, store sjanser. Av disse ordene er spesielt de fire første de mest ekspressive, og er eksempler på negative vurderinger av den omhandlede virkeligheten (Vagle, 1995, s. 161). Dagsavisen underbygger også disse ekspressive ordene, ved å gjenta omtalen av skuffelsen innledningsvis til de to første sitatene.²⁸

²⁷ Sigurd Allern henviser til en avhandling gjort av Anders Sahlstrand om at antall kilder kan «fungere som en første *indikasjon* på informasjonskvalitet i journalistikken».

²⁸ «Motstanderne av EUs datalagringsdirektiv er skuffet over utfallet»/ «Mange Unge Høyre-delegater var tydelig opprørte og skuffet over voteringen».

Et annet ord som representerer virkelighetsbildet til en av kildene, er bruken av ordet *overvåking* i setningen:

- Det virker som om grasrota i Høyre er mer kritisk til overvåking enn partiledelsen

Ved å bruke dette ordet i omtalen av datalagringsdirektivet, kommer det klart til syne hvilken oppfatning kilden har av direktivet, og gjennom konteksten det står i, fremstår det som en generell beskrivelse av direktivets virkningsområde.

De neste tre direkte sitatene i teksten kommer fra partiledere Erna Solberg, som stemte for resolusjonsforslaget, samt en Ap-politiker som er positiv til direktivet. Sitatene til partilederen er mindre ekspressive enn motstandernes uttalelser:

- [...], og jeg følte det ville virke underlig om ikke jeg som partiets leder sa klart fra hva som er min posisjon
- Jeg er fornøyd med at jeg har fått et mandat til å fortsette arbeidet med å finne den riktige balansen mellom personvern og kriminalitetsbekjempelse
- Selv om landsmøte ikke kan binde stortingsgruppen, har vi fått et meget klart råd

Likevel kan man se Dagsavisens vinkling også i forbindelse med disse utsagnene. Dette fordi innfallsvinkelen til uttalelsene viser at journalisten fokuserer på motstandernes påvirkningskraft på partilederen:

- Erna Solberg avviser at hun gikk opp på talerstolen i frykt for at det kunne bli flertall for å si nei til direktivet nå

Vinklingen synes også tydelig når Dagsavisen indirekte siterer Solberg:

- [...] sier Solberg, som likevel innrømmer at Høyre med den nye resolusjonen har etablert seg som et klart DLD-skeptisk parti

Sitatene fra Arbeiderpartiets parlamentariske leder, fremstilles imidlertid nøytralt, og journalisten fremsetter dermed også positive uttalelser om avgjørelsen og direktivet, uten å binde disse opp i negative tekstsammenhenger.

Interessekonflikten i denne saken presenteres tydelig allerede i ingressen, hvor avstemningen fremstilles som en kamp mellom partiledelsen og motstanderne av DLD i

Høyre. Selv om disse to presenteres som partene i konflikten,²⁹ er det mindre tydelig at også mange utenom ledelsen har stemt for en resolusjon, og at disse også inngår i sakens konflikt. Konflikten tar først og fremst for seg de interne motsetningene i partiet, og medregner da heller ikke Arbeiderpartiets parlamentariske leder som en sentral del av denne. Vinklingen av denne saken er altså på de negative holdningene til datalagringsdirektivet, internt i Høyre. Saken fremstår imidlertid også som en nokså nøytral informasjonsgiver, da begge sider av debatten har kommet til ordet. Det er dermed interessant å se om de to sakene som leserne oppfordres til å lese nederst i artikkelen har et innhold som kan påvirke leserens oppfatning av nyhetsartikkelen. Saken på sistesiden, som går under navnet *Navn i nyhetene*, er en spørsmål-svar-fremstilling til den nye nestlederen i Høyre, Bent Høie. Saken har imidlertid ingenting med datalagringsdebatten å gjøre. Lederartikkelen det henvises til, handler derimot om avgjørelsen som ble tatt under landsmøtet, og avisen omtaler Høyre som et *tja-parti*. Lederen konkluderer med at «Høyres tja blir til et ja når datalagringsdirektivet blir behandlet i Stortinget», og er en ganske nøytral fremstilling av avgjørelsen tatt under landsmøtet, om enn med en noe negativ undertone.

Verken *Navn i nyhetene* eller lederartikkelen kan dermed sies å ha veldig stor innflytelse på leseren i den ene eller andre retningen hva gjelder tolkningen av den aktuelle nyhetssaken, og nyhetsartikkelen fremstår derfor som en ganske nøytral gjengiver av partimøtet. Artikkelen heller likevel mot en negativ fremstilling av datalagringsdirektivet, siden det er motstanderne av direktivet som får størst fokus.

6.2.3 Dagbladet – VIL PRESSE JENS

Situasjonskontekst

Den utvalgte artikkelen fra Dagbladet er publisert på samme dag, og handler om det samme, som nyhetsartikkelen i Dagsavisen. Altså er den datert mandag 10. mai 2010, og baserer seg på Høyres landsmøte. Situasjonskonteksten kan dermed sies å være den samme som den til Dagsavisen.

²⁹ Også bildeteksten omtaler konflikten som en mellom partiledelsen og motstanderne: «Partiledelsen vant første runde om datalagringsdirektivet i går, men motstanderne fortsetter kampen for å få Høyre til å si nei».

Tekstuell kontekst

Nyhetsaken kommer allerede på side 10, og har dermed fått en sentral plass i avisen. Den er plassert under vignetten *Nyhet*, som klart poengterer hvilken sjanger saken faller inn under. Ifølge Hågvar signaliserer også siden artikkelen er plassert på dens prioritering i avisen, da høyresiden er en gjevere plass enn venstre, ettersom det er denne man først ser når man blar opp i avisen (Hågvar, 2007, s. 33). At nyhetsartikkelen er plassert på venstre side, viser dermed at den er mindre prioritert enn saken på motsatt side.

Artikkelen er hovedsaken på siden, men deler siden med en mindre nyhetsartikkel, to NTB-notiser og en mindre reklame. Kun den mindre nyhetsartikkelen kan sies å ha en beslektet tematikk med hovedsaken, da denne også har bakgrunn i Høyres landsmøte. Temaet for artiklene er imidlertid ikke det samme, og vil mest sannsynlig ikke ha stor innflytelse på leserens persepsjon av hovedsaken. De tre andre elementene på siden kan ikke sies å ha noen sammenheng med de to nyhets sakene.

Layout og bildebruk

Paratekstene i nyhetsaken inkluderer overskrift, ingress, undertitler, bildetekst, uthevet sitat og vignett.³⁰ Ettersom det er vanlig at disse tekstene blir lest først på en side, er perspektivet som fremstilles her viktig for hvordan man møter brødteksten (Hågvar, 2007, s. 64). Dagbladet, som VG, inngår i kategorien løssalgspresse, og bygger på en "tabloidestetikk" hvor bilde og overskrift gir et sentralt budskap. Som er vanlig i denne kategorien, består overskriften i saken av ord i en ufullstendig setning, og opptar en stor del av siden. Paratekstene i saken gir også mye informasjon om hva saken handler om. Ingressen utfyller sakens overskrift slik at man forstår at partilederen i Høyre, Erna Solberg, vil presse statsministeren til å godta deres krav om han vil at datalagringsdirektivet skal vedtas i Norge, og sitatet som er uthevet på siden poengterer at Høyre kan stemme nei om ikke statsministeren går med på disse kravene.³¹ Bildeteksten gir mer informasjon om saken, og legger frem at saken dreier seg om en avstemning om datalagringsdirektivet, og at partiledelsen vant. Videre viser undertitlene *Tvilende* og *Vippet* at saken dreier seg om prosessen i avstemningen.

³⁰ Vignett både øverst på siden, *Nyhet*, og vignetten under ingressen, *HØYRES LANDSMØTE*, gir indikasjoner på hva leseren har fremfor seg.

³¹ Sitat: «Vi har ikke sagt ja. Dersom personvernet ikke blir godt nok, kan vi si nei». Erna Solberg, partileder.

Bildet i artikkelen er nesten det samme som bildet brukt i Dagsavisen – et motiv av en avstemning med partiledelsene i front, alle smilende eller leende. Bildet står her i samsvar med bildeteksten³² og resten av paratekstene i saken.

Komposisjon

Nyhetsaken til Dagbladet baserer seg på en forklarende teksttype, noe som kommer frem både av sitater og av avisens egne innlegg. For det første et forklarende utsagn fra partileder Erna Solberg hvor hun sier at hun nå vil gå tøft inn i forhandlinger med Arbeiderpartiet for å sikre personvernet. Dette utsagnet forklarer også både overskrift og ingress i saken. For det andre forklarer Dagbladet hvordan avstemningen på partimøtet gikk til, og hva resultatet ble. For det tredje siteres to Høyre-menn som er motstandere av direktivet, som forklarer hvordan de ser på resultatet.

Byggesteinene i artikkelen kan dermed settes opp slik:

- Partileder Erna Solberg forklarer hva hun skal gjøre med mandatet hun har fått på Høyres landsmøte
- Dagbladet forklarer hvordan avstemningsprosessen gikk til og hva som ble resultatet
- To DLD-motstandere forklarer hvordan de ser på resultatet av avstemningen

Hvordan aktørene og direktivet presenteres

Journalisten i denne artikkelen bruker utelukkende politikere som kilder, og har således benyttet seg av et topptungt kildeutvalg (Allern, 2005, 170). Aktøroversikten i saken vil dermed se slik ut:

- Aktører i direkte tale:
 - Leder av Høyre, Erna Solberg
 - Stortingsrepresentant i Høyre, Michael Tetzschner
 - Leder av Unge Høyre, Henrik Asheim
- Samtlige aktører er også indirekte sitert

Saken benytter seg altså av en flerkildejournalistikk, og viser sitater fra begge sider av avstemningen: to som stemte imot og én som stemte for å utsette avgjørelsen om datagringsdirektivet. Uttalelser og henvisninger til partilederen er imidlertid vinklet på

³² Bildetekst: «VANT: For Høyre-leder Erna Solberg og resten av partiledelsen var det viktig å vinne avstemningen om datagringsdirektivet».

hvordan hun er tvilende til direktivet, hvordan hun vil bruke mandatet til å sikre at endringer gjøres slik at personvernet ivaretas og at hun truer med at partiet like gjerne kan si nei til en implementering. Altså en vinkling som speiler et negativt bilde av dagens datalagringsforslag og som spesielt fremhever at partiet kan si nei (eller mest sannsynlig kommer til å gjøre det, ifølge de to motstanderne). Eksempler på dette fra teksten er:

- Solberg innrømmer at hun selv har blitt mer tvilende til direktivet det siste året
- En av hovedpersonene på nei-siden, Michael Tetzschner, kaller resultatet et "nesten- nei"
- - Terskelen for at Høyres stortingsgruppe skal si ja til EUs datalagringsdirektiv, er veldig høy etter dette landsmøtet, sier Asheim.

Det er imidlertid mange stemmer som ikke blir presentert i teksten. I motsetning til saken i Dagsavisen, har avisen utelukkende brukt kilder fra samme parti. I denne artikkelen, som fokuserer så mye på at Solberg nå kan bruke sitt mandat til å gå i forhandlinger med Arbeiderpartiet, ville det vært naturlig å få en uttalelse fra en representant herfra. Andre organisasjoner som har involvert seg mye i debatten om DLD, kunne også blitt konfrontert med resultatet, og på den måten skapt et bedre bilde over den samlede reaksjonen på hvordan Høyre nå stiller seg i saken.

Konflikten i teksten er likevel hovedsakelig den samme som den presentert i nyhetsartikkelen i Dagsavisen samme dag: en konflikt mellom partiledelsen og motstanderne av datalagringsdirektivet. En konflikt som også kommer frem av denne saken, er konflikten mellom Høyre og Arbeiderpartiet når Høyre nå varsler strenge krav i forhandlingsrundene. Artikkelen inneholder imidlertid enkelte presupposisjoner: den tar for gitt at leseren kjenner til at det har vært stor uenighet innad i partiet angående en eventuell implementering av EUs datalagringsdirektiv og at leseren har en forståelse av hva direktivet faktisk går ut på. I motsetning til de andre utvalgte nyhetsartiklene, er det ingen faktaboks tilknyttet denne saken, noe som gjør at en leser som ikke vet hva direktivet innebærer, må lete det opp et annet sted. Bakgrunnsopplysningene i artikkelen kan dermed sies å være noe manglende.

6.2.4 Aftenposten – SV etterlyser dokumentasjon fra Kripos og PST

Situasjonskontekst

Den utvalgte nyhetsartikkelen i Aftenposten ble trykket torsdag 20. mai 2010, og har bakgrunn i utspill gjort av PST-sjef, Janne Kristiansen, og Kripos-sjef, Odd Reidar Humlegård i to tidligere artikler i avisen. Det henvises til en artikkel datert 18. mars 2010,

hvor Kripos advarer mot et nei til datalagringsdirektivet med henvisninger til egen høringsuttalelse, samt en artikkel fra dagen da høringsfristen opphørte, 12. april 2010, hvor også PST-sjefen advarer mot et DLD-nei (Aftenposten, 18.03.2010, s. 6-7; Aftenposten, 12.04.2010, s. 2-3). I den tidligste artikkelen blir ordet *frihavn* brukt, et ord som går igjen i analysens nyhetsartikkel. Ordet blir i den tidligere artikkelen løsrevet i overskriften,³³ men forbindes med kriminalitet knyttet til internettrelaterte seksuelle overgrep i teksten. I uttalelsene til PST 12. april, bruker sjefen ordet *fristat*, og sier at fristaten Norge kan bli et faktum ettersom Norge vil mangle avgjørende verktøy i arbeidet med å bekjempe blant annet grenseoverskridende kriminalitet. At Norge vil bli en frihavn for kriminelle, ble også uttrykt i høringsuttalelsen til Kripos, som vist i forrige kapittel, og ble satt i sammenheng med internettrelaterte seksuelle overgrep. I den utvalgte nyhetsartikkelen fremstilles det imidlertid som at Norge vil bli en frihavn for kriminelle generelt, noe som enten betyr at politiinstitusjonene har utvidet begrepsbruken sin angående følgene for landet om direktivet ikke vedtas, eller at avisen har generert uttrykket til å gjelde *alle* kriminelle.

Tekstuell kontekst

Saken har i Aftenposten blitt plassert ganske langt fremme i avisen, hvor nyhetssaker som regel er fremtredende. Det er imidlertid ikke nødvendigvis slik at en sak som er plassert langt fremme i avisen, er den som er høyest prioritert av redaksjonen. Dette kan variere fra avis til avis (Hågvar, 2007, 32). Saken figurerer på side 10, og er plassert under vignetten *Nyheter*. Om man skal ta utgangspunkt i Hågvar, er likevel ikke artikkelen av høyeste prioritet denne dagen, ettersom den er plassert på venstre side (Hågvar, 2007, s. 33). Saken er imidlertid hovedoppslaget på sin side, men er akkompagnert av fire NTB-notiser i venstre spalte og en reklame på bunn av avissiden. Verken NTB-sakene eller reklamen kan sies å ha noen effekt på leserens persepsjon av saken.

Layout og bildebruk

Som man har sett av gjennomgangen i de foregående sakene, er det visuelle inntrykket av en sak nesten vel så viktig som innholdet i teksten. Man leser avisen på mer enn én måte, og danner seg gjerne en formening om saken visuelt før man tar fatt på det verbale (Hågvar, 2007, s. 65). Artikkelen i Aftenposten 20. mai skiller seg ut hva gjelder layout i forhold til

³³ Overskriften er: «Uten datalagring blir Norge kriminell frihavn». Denne saken var også førstesideoppslaget i avisen denne dagen.

hvordan en nyhetssak i norske aviser vanligvis presenteres. Dette omfatter både fremtredelse av overskrift, bildebruk og oppsett. Overskriften i saken er ikke veldig fremtredende på siden, men står med en ganske liten skrift på svart bakgrunn over saken. Det som i stedet er fremhevet, er et utsagn gitt av artikkelens hovedkilde, SVs nestleder Bård Vegar Solhjell, skrevet med stor font, som lyder *Er vi utsatt for skremselspropaganda?* Det er dermed utsagnet som er blikkfanget på siden, og det er dette som gir det største visuelle inntrykket til leseren. Utsagnet er i tillegg plassert over teksten, noe som ved første øyekast kan få det til å virke som at dette er artikkelens overskrift.

Saken er likevel en typisk nyhetssak, ved at den åpner med en informerende ingress, og akkompagneres av en faktaboks om datalagringsdirektivet. Andre paratekster som vanligvis er fremtredende i nyhetssaker, mangler imidlertid i denne. Artikkelen har ingen undertitler og bildetekstene innebærer hovedsakelig bare gjengivelse av navnene på personene på bildene.³⁴ Artikkelen fremstår også som noe oppstykket, da faktaboksen skaper et blankt felt midt i brødteksten.

Bildebruken i artikkelen er også lite oppfinnsom, da bildene som er brukt er av de tre personene omtalt i artikkelen, men som ikke nødvendigvis står i sammenheng til teksten. Bildet av Solhjell, som står plassert slik at det indikerer at det er han som har kommet med det uthevede utsagnet, står ikke godt til utsagnet, da det ikke formidler bekymringen utsagnet visualiserer. Bildet av Solhjell er et bilde hvor han smiler og viser tommelen opp, noe som står i kontrast til alvoret som uttalelsen gir. Noe banalt kan man heller si at det ville vært naturlig om han sto med tommelen vendt nedover.

Komposisjon

Teksten baserer seg på byggesteinene forklaring og beskrivelse, men også noe indirekte på argumentasjon. For det første fremstår utsagnene til SVs nestleder som forklarende, da han legger ut om hvorfor han krever en dokumentasjon fra politiinstitusjonene, noe som også viser til tekstens overskrift *SV etterlyser dokumentasjon fra Kripos og PST*. For det andre forklarer Aftenposten bakgrunnen for SVs reaksjon og at Kripos og PST ikke vil gi en kommentar til avisen angående SVs utspill. For det tredje beskriver Aftenposten brevet som SV sender til politiinstitusjonene, og for det fjerde fremstiller avisen partiets argumentasjon på hvorfor datalagringsdirektivet ikke bør innføres i Norge.

Teksten byggesteiner kan dermed settes opp slik:

³⁴ Bildeteksten ved siden av bildet av Solhjell, inkludert imidlertid også ordene «Krever dokumentasjon».

- SVs nestleder, Bård Vegar Solhjell, forklarer hvorfor partiet nå krever dokumentasjon fra Kripos og PST
- Aftenposten forklarer bakgrunnen fra reaksjonen
- Aftenposten beskriver innholdet i brevene SV sender til politiinstitusjonene
- Aftenposten fremstiller SVs argumentasjon på hvorfor datalagringsdirektivet ikke bør implementeres i norsk rett

Hvordan aktørene og direktivet presenteres

Aftenpostens nyhetsartikkel baserer seg kun på uttalelsene til én person. Avisen har imidlertid også referert til tidligere publiserte saker, noe som også kan betegnes som en kilde (Allern, 2001, s. 171). Journalisten har dermed benyttet seg av både profesjonelle og semi-profesjonelle kilder.³⁵ En oversikt over kildebruken i artikkelen kan dermed se slik ut:

- Aktør i direkte tale:
 - SVs nestleder Bård Vegar Solhjell
 - Aftenposten³⁶
- Aktører i indirekte tale:
 - SVs nestleder Bård Vegar Solhjell
- Andre aktører/kilder:
 - Referanse egen avis
 - Omtale av PST og Kripos

For å forstå vinklingen i saken, er det likevel viktig også å se på hvilke kilder som ikke er presentert i nyhetsartikkelen (Hågvar, 2007, s. 87). Ved kun å ha fokus på uttalelser fra SVs nestleder, utelukkes andre stemmer fra artikkelen. Kommentarer fra andre partier, institusjoner eller organisasjoner som står på samme side som SV i datalagringsdebatten kunne tilføyd saken mer tyngde, mens utsagn fra politiinstitusjonene kunne belyst saken fra begge sider og dermed fremstilt den mer nøytralt. Aftenposten viser likevel at de har forsøkt å få en kommentar fra politiinstitusjonene da de i bunn av artikkel skriver: *Verken PST eller Kripos vil svare på brevene her og nå, gjennom Aftenposten, men vil ta seg nødvendig tid til å*

³⁵ Jeg kategoriserer referanser til egen avis som en semi-profesjonell kilde. Dette kommer også frem av den kvantitative analysen av avisenes oppslag om DLD.

³⁶ Aftenposten fremstår selv som en aktør i direkte tale gjennom et spørsmål stilt til Solhjell.

svare på SVs spørsmål. Institusjonene er dermed ikke avfeid som kilder, og figurerer også indirekte i artikkelen ved henvisning til tidligere oppslag i Aftenposten.

Vinklingen i saken er altså på SVs reaksjon på uttalelser fra Kripos og PST, og på brevene de nå sender til politiinstitusjonene for å kreve dokumentasjon. Hvordan teksten er lagt opp visuelt, tyder på at saken er vinklet med et negativt blick på datalagringsdirektivet. Dette kan også gjenkjennes i den verbale teksten, med unntaket av at Aftenposten stiller et kritisk spørsmål om hvordan SV ville stilt seg om Kripos og PST faktisk kunne dokumentere sine påstander. Eksempler på hvordan artikkelen, visuelt og verbalt, hovedsakelig fokuserer på det negative ved direktivet, finner man i både utvalgte sitater, tekstsammenhenger og ordvalg.

Som tidligere nevnt, kan ordvalget i en tekst fortelle mye om vinklingen i saken, og dermed sakens ståsted i en eventuell konflikt (Hågvar, 2007, s. 49). Interessekonflikten i denne artikkelen ligger hovedsakelig mellom partiet SV og politiinstitusjonene PST og Kripos. På bakgrunn av at språkvalg aldri er uskyldig, kan man avgjøre hvilke side avisen tar, ut i fra blant annet ordene som settes i tilknytning til de to partene i konflikten (Vagle, 1995, s. 138).

Sitatene er altså utelukkende fra SVs nestleder, og vinkler dermed hans syn, eller det han representerer for partiet. Ordvalget i sitatene, er også av ekspressiv karakter, noe som fremhever og dramatiserer hans og partiets synspunkt ytterligere. Ordvalg som kan trekkes ut av sitatene i forbindelse med deres reaksjon på politiinstitusjonenes uttalelser er: reagerer, drøye påstander, omfattende, viktig, antagelser, enkelthendelser, skremselspropaganda, fullstendig mangler dokumentasjon, etterlyser, en kunnskapsbasert debatt, berører helt sentrale verdier i vårt samfunn.

Ordvalget viser at partiet stiller seg kritisk til politiinstitusjonenes uttalelser, og sier indirekte at de mener at politiet overdramatiserer situasjonen. At et ekspressivt utsagn fra nestlederen åpner brødteksten, gir også en pekepinn på hvordan resten av teksten vil utarte seg og er vinklet.³⁷ Aftenpostens forklarende sekvenser i teksten, er imidlertid også med på å bygge opp under tvilen som SV utlyser. I sin bakgrunnsforklaring brukes ordet *hevdet* når det henvises til uttalelser gjort av Kripos og PST i tidligere artikler i Aftenposten. I to andre sekvenser, hvor det forklares at SV nå vil kreve dokumentasjon, samt hva som står i brevene til Kripos og PST, skrives det:

³⁷ Brødteksten åpner med sitatet: «Jeg reagerer på at fagfolk fremmer drøye påstander i den offentlige debatten uten at det belegges faglig».

- Nå forlanger SV at polititoppene dokumenterer *påstandene*
- Han etterlyser faglig belegg for å *påstå* at EU-land som ennå ikke har implementert direktivet [...] er "frihavner for terrorister og organiserte kriminelle"

Bruken av disse ordene gir andre assosiasjoner enn hvis avisen heller hadde skrevet at Kripos og PST *uttalte* at Norge kan bli en frihavn for kriminelle eller at de *uttrykte* bekymring for at Norge kan bli en frihavn for kriminelle. Ved å bruke de ordene som de gjør, knyttes det tvil til om uttalelsene er noe annet en skremselspropaganda, noe som også i stor grad legitimerer SVs omtale av utsagnene (Fairclough, 1995, s. 83). Som sett av ordvalget i sitatene ovenfor, omtaler også Solhjell uttalelsene i disse termene: påstander, antagelser, skremselspropaganda.

Vinklingen kommer også til syne i Aftenpostens leksikalisering av hvordan partiet reagerer. I tre ulike avsnitt gjentas dette, ved bruk av verbene *reagerer*, *forlanger*, *krever* og *etterlyser*. En annen leksikalisering, som også viser journalistens fokus, er bruken av uttrykket *kriminell frihavn*. Dette uttrykket, eller omformuleringen av dette som *frihavn for kriminelle* eller *frihavner for terrorister og organiserte kriminelle*, forekommer fire ganger i teksten. Vinklingen syns da også veldig klar sett sammen med det uthevede utsagnet *Er vi utsatt for skremselspropaganda?*, som er omtalt tidligere i analysen.

Til slutt kan man peke på at Aftenposten faktisk setter av mye plass i artikkelen til å ramse opp fem punkter på hvorfor SV er imot en implementering av datalagringsdirektivet. Man kan se det som at avisen fører an argumentasjonen partiet har mot DLD.

Det visuelle og det verbale uttrykket i teksten, gir altså et ganske likt bilde av hvordan saken fremstår og vinkles. Artikkelen gir også gode bakgrunnsopplysninger, både om datalagringsdirektivet i faktaboksen og gjennom forklaringen om at SV og Sp har fått aksept for at de kan stemme imot direktivet, samt om bakgrunnen for at SV nå sender brev med krav om dokumentasjon fra Kripos og PST. Artikkelen tar således ikke for gitt at leseren allerede har mye kunnskap om dette.

6.3 Kommentarer

6.3.1 VG – TAKKER NEI TIL STORBERGET

Situasjons- og tekstuell kontekst

Kommentaren er datert 27. mai 2010, og er skrevet av Frithjof Jacobsen, en av VGs faste debattspaltister. Bakgrunnen for kommentaren er protestene på høringsmøtet justisminister Knut Storberget innkalte til, hvor politi og påtalemyndigheter fikk taletid, mens motstanderne

av direktivet måtte nøye seg med å stille spørsmål fra salen. Kommentaren, som opptrer på side 2, inngår i et fast format VG fører. Både side 2 og 3 er faste debattsider i VG, hvor lederartikkel og kommentarer alltid figurerer. Den aktuelle kommentaren er ikke hovedkommentaren på siden, men en liten mening plassert nederst på siden. Denne opptrer da sammen med en lederartikkel og en større kommentar på siden, uten at disse har noen fellesnevner hva gjelder innhold. Den korte kommentaren skiller seg ut fra vanlige oppsett i kommentarsjangeren, hvor et portrett av forfatteren ofte er å finne (Hågvar, 2007, s. 135). Forfatterens byline skiller seg også ut, da den fremstår som en underskrift etter teksten. Utropstegnet plassert ved siden av overskriften, symboliserer også at det er snakk om et standpunkt.

Meningsfremstilling

Kommentaren viser en subjektiv fremstilling av ordskiftet rundt Storbergets høringsmøte. Gjennom blant annet ordvalget i teksten og tekstsammenhengene kan man se hvordan saken vinkles, og hvilket standpunkt journalisten tar i datalagringsdebatten.

Kommentaren åpner med bakgrunnsopplysninger om Justisdepartementets høringsmøte og hvordan dette har blitt mottatt, spesielt i sosiale medier som Twitter. Kommentaren vinkles rundt motstandernes reaksjoner og ordbruk, noe som synes ved at det hele tiden er motstanderne som blir omtalt.³⁸ Ord forfatteren har knyttet til motstanderens kamp mot DLD og deres reaksjon på høringsmøtet er: kjemper videre, ordbruken har ikke blitt midlere, unngjelde, propaganda for Datalagringsdirektivet, gidder ikke å møte opp, mot sin hensikt. Forfatteren bruker også flere ekspressive ord i teksten: såkalt, fascinerende, mest innbitt, anerkjennende, konfronterende, ofte latterliggjørende, såpass drøy, størst i kjeften, mest moro.

Ordvalget viser en uformell språkbruk, noe som spesielt kommer frem av de ekspressive ordene *mest innbitt, størst i kjeften, mest moro*. Ordvalget gir kun et overblikk over situasjonen slik forfatteren fremsetter den, men man kan likevel få et inntrykk av hvordan teksten er lagt opp (Vagle, 1995, s. 126). De innholdstunge ordene, presentert først, forteller om motstandernes reaksjon på høringsmøtet, mens de ekspressive ordene heller viser hvordan forfatteren av teksten oppfatter motstandernes reaksjoner: *fascinerende, konfronterende, ofte latterliggjørende*. Ordlyden rundt høringsmøtet gir imidlertid en liten indikasjon på at forfatteren, i likhet med motstanderne, er skeptisk til hvordan Justisdepartementet har organisert møtet ved å betegne det som et såkalt høringsmøte om direktivet.

³⁸ Ordet *motstanderne* blir leksikalisert fire ganger i den korte teksten, og henviser til flere ganger.

Flere linjer er trukket til andre personer eller nyhetssendinger i kommentaren, på en måte som understreker den uformelle tonen som kan ses på som karakteristisk for en kommentar. Blant annet finner man at forfatteren gjengir sammenlikninger til "Komiske Ali" som skal ha dukket opp i ordskiftet rundt direktivet, og setter det i sammenheng med at Storberget har innkalt til høringsmøtet. "Komiske Ali" er kallenavnet til en irakisk diplomat og politiker som var informasjonsminister under Saddam Husseins regime (Wikipedia, 2011, [08.03.11]). Selv refererer han til Kurt Oddekalv når han omtaler *de mest innbitte* motstandernes karakteristikk av tilhengerne. Kurt Oddekalv er selv kjent for å ha kommet med sterke kommentarer av blant annet tidligere ansatte.³⁹ Til slutt omtaler han også striden om datalagringsdirektivet som et tema som begynner å likne på *andre klassiske Dagsnytt Atten-vennlige temaer*, og henviser blant annet til striden mellom konservative kristne og homoaktivister. Med andre ord som en strid hvor to partene vanskelig kan forenes.

Måten kommentaren er fremført på, både gjennom ordvalg, måten forfatteren har trukket linjer til karakteristiske personer eller nyhetssendinger på og fokuset på motstandernes opptreden i datalagrings-saken, viser en vekting mot tilhengersiden. Dette kommer tydeligst frem av kommentarens avslutning:

- Det er ikke alltid de som er størst i kjeften som når frem i politiske kamper. Men det er jo de som lager mest moro underveis. Det skal de ha.

6.3.2 Dagsavisen – Opp og ned

Situasjons- og tekstuell kontekst

Den utvalgte kommentaren i Dagsavisen sto på trykk lørdag 8. mai, og baserer seg på Høyres landsmøte den samme helgen, hvor det ble knyttet stor forventning til blant annet debatten rundt datalagringsdirektivt. Landsmøtet hadde allerede pågått én dag da kommentaren ble publisert.

Kommentaren i Dagsavisen er en såkalt nyhetskommentar som står plassert i forbindelse med en nyhetsartikkel på side 8 i avisen. Forfatteren av kommentaren er også avisens egen redaktør, Arne Strand. Kommentaren opptar én av totalt fire spalter på siden, og har en egen vignett, *Kommentar*, ved siden av portrettet av Strand øverst på siden. Nyhetssaken kommentaren står i tilknytning til, handler også om Høyres landsmøte, men

³⁹ I en artikkel i Nettavisen, omtaler han blant annet en tidligere ansatt som "en ufyselig, liten padde" og andre kritikere som "knøtter og puddinger" (Nettavisen, 2009, [08.03.11]).

fokuserer på at Høyre har lykket dårlig med å integrere folk med minoritetsbakgrunn i egne rekker.

Meningsfremstilling

Kommentaren fokuserer på partileder Erna Solbergs tale og fremtreden under den første dagen av Høyres landsmøte. Det er imidlertid kun det siste avsnittet i kommentaren som omhandler datalagringsdirektivet.

Datalagringsdirektivet blir nevnt i forbindelse med at partiledelsen ikke vil at det skal være et tema under landsmøtet, men heller vente til regjeringen har lagt saken frem for Stortinget. Kommentaren er en nøytral gjengivelse av konflikten innad i Høyre angående DLD, noe man kan se ved at forfatteren ikke har benyttet seg av et ekspressivt vokabular. I motsetning til hva som er vanlig i kommentarsjangeren, er teksten heller forklarende enn argumenterende (Østbye m.fl., 2002, s. 74), og legger frem hvorfor partiledelsen sliter med å ta et standpunkt i saken:

- Høyres bekymring for krenkelsen av personvernet kolliderer i denne saken med partiets tradisjonelle rolle som et lov og orden-parti
- Det vil ta seg dårlig ut om ja til EU-partiet Høyre slår seg sammen med nei-partiene for å tvinge regjeringen til å nedlegge veto mot direktivet

Fremfor å være en kommentar som argumenterer for forfatterens syn på saken,⁴⁰ er den hovedsakelig en nøytral fremstilling av landsmøtets første dag, og av datalagringsdirektivet.

6.3.3 Dagbladet – Alle skal med

Situasjons- og tekstuell kontekst

Bakgrunnen for kommentaren, som ble publisert tirsdag 13. april 2010, er nettopp datalagringsdirektivet. Forfatteren, som er en fast spaltist i Dagbladet på tirsdager, tar blant annet utgangspunkt i høringsuttalelsene, samt uttalelser fra PST og Kripos. Høringsfristen for datalagringsdirektivet gikk ut dagen før kommentaren kom på trykk, og dagen før gikk også PST ut i Aftenposten og uttrykte sin bekymring for konsekvensene av et DLD-nei.

Kommentaren er plassert under vignetten *Meninger* på side 55 i avisen, og viser dermed tydelig, både for de som er vant med avisens format og de som ikke er det, sjangeren teksten

⁴⁰ Forfatterens subjektive syn kommer imidlertid frem i kommentarens tredje avsnitt, hvor han skriver: «Det er ingen som tror Høyres leder når hun hevder ...» og «Hun hadde nok også tatt for mye Møllers tran da hun påsto at ...», som ikke omhandler DLD.

faller inn under og da også hvilke forventninger man kan ha til skrivestilen (Allern, 2005, s. 103). Kommentaren er hovedsaken på siden, og har ingen sammenheng med de andre elementene på siden.

I kommentaren finner man også enkelte paratekster lik de man finner i nyhetssaker. Den har både en innledning, undertitler og bildetekst. Et stort bilde av en av personene omtalt i kommentaren opptrer også på siden, sammen med et byline-bilde av forfatteren, som går igjen i spaltistoversikten under kommentaren.⁴¹ Av de ulike avisenes menings- og kommentarsider, ser man imidlertid at kommentarene som blir viet størst plass på disse sidene, som regel fremstår med alle eller noen av disse paratekstene.

Bildeteksten åpner med ordene *Skeptisk til datalagring*, og sammen med innledningen: *Tut hvis du mener rettsstaten er på ville veier når den beveger seg fra "follow that car" til "follow every car"*, gir de et førsteinntrykk av at kommentaren vil fremføre en negativ vinkling av datalagringsdirektivet.

Meningsfremstilling

Hele kommentaren bygger på referanser til instansers høringsuttalelser eller enkeltpersoner, og hvordan forfatteren har gjengitt disse, vil komme frem gjennom tekstens ordvalg og tekstsammenhenger. Referansene i teksten kan først og fremst oppstilles slik:

- PST
- Kripos
- Norges Ingeniør- og Teknologiorganisasjon (NITO)
- Kryptografen Bruce Schneier
- Den internasjonale juristkommisjon norsk avdeling
 - NRK-advokat Jon Wessel-Aas
 - Høyesterettsdommer Ketil Lund

I diskusjonene rundt direktivet, er det kun PST og Kripos som er tilhengere av en implementering i Norge, mens resten av aktørene i teksten er motstandere enten av datalagringsdirektivet eller generelt utviklingen mot *stadig mer omseggripende overvåkingsregimer*.

⁴¹ Under kommentaren vises det en oversikt over personene som har faste dager å kommentere på i Dagbladet, med bilde og navn og i hvilken kategori de skriver fra. Forfatteren av denne kommentaren er plassert under *På nettet*, mens andre blant annet tilhører *Oppvekst*, *Fra kulturen og Medier*.

Vinklingen av saken kommer altså blant annet frem gjennom ordvalget i teksten. I omtalen av PST-sjef Janne Kristiansen, brukes ordene: skal vi tro, kan nesten ikke fatte, samme linje, mildt sagt lite tillitsvekkende, de videste og mest integritetsinngripende fullmakter til å bedrive hemmelig overvåkning, merkantile vendinger.

De tre siste uttrykkene er igjen referanser fra Den internasjonale juristkommissjons norske avdelings reaksjon på PST-sjefens uttalelser. Ordene satt i sammenheng med PSTs bekymring for en økt terrorfare, *skal vi tro* og *kan nesten ikke fatte*, viser at forfatteren er tvilende til deres uttalelser. Fremstillingen av uttalelsene hadde vært en annen om han for eksempel hadde brukt ordet *ifølge* fremfor *skal vi tro*, eller rett og slett bare åpnet med at Janne Kristiansen har uttrykt bekymring. *Kan nesten ikke fatte* er også en uformell måte å henvise på, og indikerer at forfatteren mener at PST dramatiserer situasjonen. Tekstsammenhengen her viser også hvordan forfatteren velger å vinkle saken og sette utsagnet i et noe komisk lys:

- PST-sjefen kan nesten ikke fatte at noen kan være mot direktivet, som pålegger medlemslandene å langtidslagre trafikk- og lokaliseringsdata fra samtlige innbyggers bruk av telefon, mobiltelefon, bredbåndstelefon, e-post og internett

Ved å sette referansen av at PST-sjefen *nesten ikke kan fatte at noen kan være mot direktivet* med en forklaring av DLD som kun forklarer måten direktivet skal behandles på og ikke formålet bak, poengterer forfatteren at han velger å fremheve en motstanders måte å se direktivet på. Ved verken å ta med direktivets formål om å bekjempe alvorlig kriminalitet og terrorisme eller politiets bekymring over at de kan miste den tilgangen de har til trafikkdata i dag,⁴² slites PST-sjefens bekymring ut av kontekst. Det den imidlertid gjør, er å vinkle saken dit hen at DLD uansett ikke bør legitimeres.

Uttalelser forfatteren trekker frem fra en av motstanderne⁴³ setter også tilhengerne i et noe latterlig perspektiv:

- Organisasjonens informasjonsrådgiver sammenlikner direktivet med en "Donald Duck-situasjon" der B-gjengen bare gjør ting litt annerledes om myndighetene i Andeby kommer med et pålegg

⁴² PST-sjefen uttrykte bekymring i Aftenposten dagen før for at politiet helt skulle miste sin tilgang til trafikkdata om datalagringsdirektivet ikke ble innført i Norge.

⁴³ Norges Ingeniør- og Teknologiorganisasjon (NITO).

Tekstsammenhengene rundt begge uttalelsene understreker motstandernes syn på direktivet, noe som videre understrekes ved at den siste uttalelsen tilføyes at man ikke trenger å *være en spesielt sofistisert terrorist for å omgå direktivet heller*.

Et annet uttrykk det refereres til i teksten, og som også står i kommentarens innledning, er den amerikanske kryptografen Bruce Schneiers definisjon på *utviklingen mot et stadig mer omsegripende overvåkingsregime* som en overgang fra *"follow that car"* til *"follow every car"*. Bruken av ordet *overvåkingsregime* speiler også hvordan både forfatteren og kryptografen det refereres til, ser på virkeligheten: som en stat hvor befolkningen er underlagt et kontrollerende regime som til en hver tid overvåker sine innbyggere. Et sitat fra ICJs høringsuttalelse fremheves som et eksempel på den samme holdningen, fremlagt på en mer formell måte:

- En bevegelse på skalaen mellom den liberale rettstat og politistaten, i retning av sistnevnte

Ved å beskrive hovedpersonene bak denne uttalelsen og resten av ICJs høringsnotat, Jon Wessel-Aas og Ketil Lund, tillegger forfatteren dem stor troverdighet i forhold til deres standpunkt i datalagringsaken. Dette ved å omtale dem med tittel: *NRK-advokat og pensjonert høyesterettsdommer, samt en av direktivets mest profilerte motstandere og leder av kommisjonen som i 1996 la fram den oppsiktsvekkende rapporten om ulovlig overvåking av norske borgere*.

Kommentaren speiler altså en motstanders synspunkt i datalagringsdebatten, og setter PST og Kripos sine uttalelser i tvil.

6.3.4 Aftenposten – På spor av en ny bølge

Situasjons- og tekstuell kontekst

Bakgrunnen for kommentaren, som ble publisert fredag 7. mai 2010, er som i Dagsavisen, Høyres landsmøte, her sett i lys av partiets fremgang på meningsmålingene og satsing på lokalpolitikken. Spekulasjonene om hvordan debatten om datalagringsdirektivet ville bli tatt opp på landsmøtet står imidlertid også som bakgrunn for innlegget.

Selv om bakgrunnen for kommentaren i Aftenposten i stor grad er lik den i Dagsavisen, er de to ulike i den grad at Aftenpostens kommentar ikke står i sammenheng med et nyhetsoppslag, og opptar størsteparten av siden hvor den står. Den er også plassert under vignetten *Kommentarer* på side 3 i avisen, og inngår dermed i avisens faste format for meningsbærende innlegg. Vignetten *kommentar* gjentas også under byline-bildet i selve

kommentaren, noe som gjør det ekstra tydelig hvilken sjanger man har fremfor seg. Denne kommentaren har, i likhet med den i Dagbladet, også både en innledning og et bilde. Bildet er imidlertid en karikaturtegning av partileder Erna Solberg, og innledningen til teksten indikerer at den hovedsakelig handler om at Høyre har hatt stor fremgang siden stortingsvalget, men at de må jobbe for å opprettholde dette.⁴⁴

Meningsfremstilling

Bare en tredjedel av kommentaren omtaler datalagringsdirektivet. Direktivet blir tatt opp i forbindelse med at det er en vanskelig sak for Høyre, noe som også reflekteres i undertittelen *Dilemma*. Teksten åpner med en nøytral fremleggelse av at direktivet vil få mye oppmerksomhet under landsmøtet, at partilederen ikke vil inkludere det i sin tale og hvorfor direktivet er så vanskelig for partiet. De ekspressive ordene som kommer frem her er: for en gangs skyld, feigt, logisk, vanskelig, smerter, viktig, sannelig.

Feigt og logisk utligner hverandre i setningene:

- Ved første øyekast virker dette feigt. Men når strategien er å skyve problemet foran seg, blir unnlåtelsen i det minste logisk

De andre ordene er med på å forklare problemene innad i partiet i forbindelse med direktivet: kjerneverdier i partiet som EU-lojalitet, personvern og kriminalbekjempelse settes opp mot hverandre:

- Å bekjempe kriminalitet er en viktig sak for Høyre, men det er sannelig også hensynet til personvernet

Oppfølgingsavsnittets argumentering for at Høyres uthaling av tiden minner om partiets tendens til en manglende beslutningsevne, viser en lav tillit til partiet og speiler forfatterens subjektive oppfatning av saken. Subjektivitet blir også uttrykt mot slutten av avsnittet, da han argumenterer for at Høyre best oppnår sitt ønske om å være et gjenkjennelig parti gjennom å prioritere personvernet fremfor kriminalitetsbekjempelse:

- Det oppnås i dette tilfellet best ved at partiet prioriterer enkeltmenneskets vern mot offentlig inngrep i privatlivet

⁴⁴ Innledning: «FREM GANG: Høyre er eneste parti som har gått frem siden stortingsvalget. Det har skapt en optimisme som ikke må bli noen sovepute».

Ved å ordlegge seg slik at datalagring er ensbetydende med *offentlige inngrep i privatlivet*, viser han tydelig at han stiller seg på motstandernes side i debatten, noe som understrekes ved oppfølgingen:

- Selv ikke for Høyre-folk er alt som kommer fra EU, positivt, og det er uenighet mellom forståegpårerne om datalagringsdirektivet er et så effektivt redskap til å forebygge kriminalitet at det bør bli enda et ledd i overvåkingssamfunnet

Bruken av ordet *overvåkingssamfunnet* viser også ganske tydelig på hvilken side av debatten forfatteren stiller seg. Hadde han vært positiv til DLD hadde han formulert seg annerledes, og det er som vist i både analysen av høringsuttalelsen til Kripos og analysen av nyhetsartiklene, ikke et syn blant tilhengerne at direktivet representerer en overvåking av befolkningen. Spissformuleringene viser altså hvordan en sak kan fremstå på ulike måter, avhengig av hvem som omtaler den og hvilke ord som brukes (Vagle, 1995, s. 141).

6.4 Avisenes forhold til høringsuttalelsene

Argumenter som ble fremsatt i de analyserte høringsvarene om datalagringsdirektivet, går igjen i avisene. I nyhetsartiklene er dette spesielt tydelig i VG og Aftenposten,⁴⁵ som begge vinkler saken ut i fra enten en tilhengers eller en motstanders perspektiv. I VG er det spesielt politiets bekymring om at de kommer til å miste tilgangen til trafikkdata, som blir videreformidlet i artikkelen. At politiet dermed vil tape kampen mot grenseoverskridende kriminalitet, er også et punkt fra høringsvarene som blir tatt opp. Høringsuttalelsen til politiet blir ikke nevnt, men en politiinspektør fremsetter de samme argumentene som ble presentert i blant annet Kripos' tilbakemelding til departementene. I Aftenpostens nyhetsartikkel blir heller ikke høringsuttalelsene eksplisitt nevnt, men mange av argumentene fra både Datatilsynet og Kripos får plass i nyhetssaken. Datatilsynets innvendinger om at det ikke har blitt dokumentert at direktivet har en effekt på kriminalitetsbekjempelse, blir videreformidlet i artikkelen ved at SV sier at påstandene fremsatt av Kripos *fullstendig mangler dokumentasjon*. Det er likevel bruken av Kripos' uttrykk *kriminell frihavn* som utpeker seg som referanse fra høringsrunden. Et av de mest ekspressive uttrykkene i uttalelsene har altså blitt tatt opp av mediene, noe som viser at et dristig utspill gjerne blir mer prioritert i pressen

⁴⁵ Ettersom Dagsavisen og Dagbladet rapporterer fra Høyres landsmøte, vil diskusjonen rundt partiets avgjørelse naturligvis være bakgrunnen for artiklene, og standpunktsargumenter generelt blir ikke en like stor del av saken.

og at høringsinstitusjonenes bruk av dramatisering og tilspissing er teknikker som lettere lar seg formidle i media.

I Aftenposten kommer imidlertid argumentasjonen mot datalagringsdirektivet ekstra tydelig frem ved at avisen setter opp punkter på hvorfor SV er imot en implementering av direktivet. Disse argumentene tar langt på vei opp argumenter lignende de Datatilsynet har fremsatt i sitt hørings svar:

- *Aftenposten*: Det er prinsipielt galt å lagre opplysninger om alle, både mistenkte og ikke-mistenkte
 - o *Datatilsynet*: Tilsynet mener at spørsmålet om implementering av datalagringsdirektivet først og fremst er et prinsipielt spørsmål
- *Aftenposten*: Kriminelle kan omgå direktivet for eksempel ved å bruke Skype, utenlandske kontantkort, åpne nettverk og lignende
 - o *Datatilsynet*: Kommer departementene til at denne type e-post likevel forblir uregistrert, så etableres en enkel og stor mulighet for å omgå datalagringen. Dette undergraver nødvendigheten av lagringen som sådan (s. 5)
- *Aftenposten*: Er direktivet allerede utdatert? Nye smarttelefoner oppdateres kontinuerlig med kontinuerlig registrering som følge
 - o *Datatilsynet*: Det er grunn til å tro at de fleste innen kort tid er i besittelse av en smart-telefon. [...] Opplysninger om *alle* disse oppkoblingene vil registreres og lagres i medhold av direktivet, herunder vil det lagres opplysninger om hvor telefonen befinner seg og når opp- og nedkoblingen skjer (s. 3)
- *Aftenposten*: I dag skal ikke innholdet lagres, men hva om 10-15 år?
 - o *Datatilsynet*: Datatilsynet frykter at man fort vil se nødvendigheten av for eksempel å lagre mobildata for Internett surfing, for å kunne registrere e-post sendt og mottatt via Internettmail, og av innholdsdata fra telefonsamtaler for å verifisere hvem som faktisk har benyttet en påstått stjålet telefon (s. 3)
- *Aftenposten*: Så langt er det ikke dokumentert at det virker - for eksempel at kriminalitet reduseres
 - o *Datatilsynet*: Datatilsynet kan ikke se at det er dokumentert i høringsnotatet at det er nødvendig å lagre alle de opplysningene som er foreslått i direktivet, for å etterforske alle de lovbrudd som er foreslått omfattet (s. 12)

Argumentene fremsatt i avisen samstemmer med argumentasjonen til Datatilsynet, og det er derfor nærliggende å anta at disse høyst sannsynlig er hentet fra høringsuttalelsen eller i det minste er påvirket av den.

I de utvalgte kommentarene kan man også se at noen like argumenter er fremsatt her som i høringsuttalelsene, men flere av kommentarene baserer seg først og fremst på tilstelninger i tilknytning til datalagringsdebatten, som hørings- og partimøter, og kommenterer disse fremfor selve debatten om en implementering av direktivet. Noen likhetstegn med argumentene i høringsrunden kan man likevel se. I Aftenposten vinkles kommentaren rundt at DLD representerer et offentlig inngrep i privatlivet og at dagens samfunn kan betegnes som et overvåkingssamfunn. Dette kan blant annet settes i sammenheng med Datatilsynets utsagn om at *en så omfattende statlig registrering av opplysninger om borgerne som det her legges opp til må betegnes som overvåking* (s. 3). Dagbladet baserer seg eksplisitt på ulike høringsuttalelser, og videreformidler dermed argumenter disse har fremsatt. Verken kommentaren i VG eller Dagsavisen har imidlertid noen fellestrekk med høringsuttalelsenes argumentasjon.

Mediene gjenspeiler altså en del av meningene som kommer frem i høringsuttalelsene til Datatilsynet og Kripos, men gjerne uten noen direkte referanse og ofte fremstilt av personer med like holdninger som en av partene i debatten. Hendelser i tilknytning til debatten om direktivets implementering spiller likevel en like stor om ikke større rolle i mediebildet. Dermed blir uttalelser om prosessen i disse hendelsene gjenstand for mediedekningen, og for- og motargumenter til direktivet blir satt mer i bakgrunnen.

6.5 Avslutning

Den kvantitative og den kvalitative analysen av VG, Dagsavisen, Dagbladet og Aftenpostens dekning av datalagringsdirektivet viser at dekningsgraden har variert mye, både når det gjelder antall saker publisert om direktivet, hvilke type oppslag som har blitt publisert og hvordan de ulike avisene fremstiller DLD.

6.5.1 Sammenhenger på tvers og innad i avisene

Oppslagene som inngår i den kvalitative analysen, med unntak av kommentaren i Dagsavisen, vinkles ut i fra et ja- eller nei-standpunkt til datalagringsdirektivet, og gir dermed ikke et helhetlig bilde av debatten, men fremhever heller én side av saken. Man kan se på det som en slags overleksikalisering i sakene, hvor standpunkt og uttalelser fra den ene siden blir gjentatt gjennom hele eller store deler av teksten. Overleksikalisering viser, som nevnt tidligere i

oppgaven, at en tekst er spesielt opptatt av én bestemt side ved virkeligheten (Vagle, 1995, s. 144). Dette samstemmer med teorier om at mediene ikke speiler virkeligheten, men heller bestemmer hva som skal komme frem i offentligheten. Hågvar sier blant annet at: *en språklig skapt nyhet alltid er underlagt føringer, og at disse føringene i stor grad vil prege den framstillingen av verden vi får se på trykk* (Hågvar, 2003, s. 34). Om man ser det i sammenheng med Walter Lippmanns uttalelser om at mediene sitter på den største innvirkningskraften når det kommer til vår oppfatning av hva som har hendt i verden, vil medienes dekning av datalagringsdebatten ha mye å si for folkets holdninger i saken og vil da også kunne ha en innvirkningskraft på politikernes avgjørelse (Allern, 2001, s. 273). Lederartiklene i de fire avisene viser at VG er den eneste avisen med et positivt standpunkt til DLD, noe som tyder på en noe annen tendens enn den som kom frem av den kvantitative undersøkelsen, som heller ga inntrykk av at VG forholdt seg nøytral i debatten. Den kvalitative analysen av nyhetsartiklene og kommentarene, viser også at VG vinkler datalagringsdirektivet positivt, mens de tre andre tegner et negativt bilde av direktivet.

6.5.2 Ulik prioritering og presentasjon av direktivet

Sideredigeringen til de åtte sakene den kvalitative analysen tar for seg, forteller hvordan stoffet er prioritert. I avisene plasseres alle sakene, med unntak av nyhetsartikkelen og kommentaren i VG, under vignetter som leser *Nyheter, Samfunn, Kommentar og Mening*. VG følger typisk ikke noe spesifikt tema på hvor stoffet i avisen skal stå, og har dermed ikke et like fastsatt format som de andre tre avisene. Hvordan saken passer inn i "nyhetsmiksen" er av større prioritet (Allern, 2005, s. 110). Nyhetsartikkelen i VG ble plassert langt bak i avisen, og selv om det ikke følges noe fast format, fremstilles likevel de høyest prioriterte saken som regel i første halvdel av avisen. Nyhetsartiklene i de tre øvrige avisene ble imidlertid plassert langt fremme i avisene.

Sjangerkonvensjoner for både nyhetsjournalistikk og kommentarjournalistikk legger videre føringer på hvordan sakene har blitt utarbeidet (Hågvar, 2007, s. 27), men selv om sakene fra de ulike avisene inngår i samme sjanger, er det merkbare forskjeller når det kommer til layout. VG og Dagbladet skiller seg ut i fra de to andre avisene i det deres overskrifter står med store bokstaver og har en mer oppsiktsvekkende ordlyd enn overskriftene i Dagsavisen og Aftenposten, som er mer nedtonende og informerende. Dette stemmer overens med det Hillesund kaller løssalgspressens "tabloidestetikk", hvor overskriftene er store og ofte kun består av få ord med et strekt uttrykk (Hillesund, 1996, s. 70-71). Aftenposten skiller seg imidlertid ut i forhold til bildebruk: mens de andre artiklene

benytter seg av store bilder som illustrasjon til teksten, bruker Aftenposten i sin nyhetsartikkel kun små portrettbilder tatt ut av kontekst, og gir dermed ikke et like godt visuelt inntrykk som i de andre avisenes nyhetsoppdrag.

I kommentarene ser man også store ulikheter. Mens kommentaren til Aftenposten og Dagbladet er hovedoppslagene på avisens kommentarsider, er kommentaren til Dagsavisen en nyhetskommentar plassert sammen med en nyhetsartikkel, og kommentaren i VG en mindre mening plassert nederst på en av avisens kommentarsider. Hvor stor plass som er tildelt omtalen av datalagringsdirektivet varierer også, da det kun er VG og Dagbladet som utelukkende dreier seg om direktivet, mens kommentarene i de to andre avisene bare avser ett avsnitt til direktivet, og heller bruker resten av plassen til å ta for seg Høyres landsmøte. Ordbruken varierer også, og Aftenposten og Dagbladet bruker begge sterke ord for å motsi seg DLD. Dagsavisen presenterer den eneste kommentaren som kan sies å stille seg helt nøytral i datalagringsdebatten, uten bruk av ekspressive ord eller uttrykk.

6.5.3 Vinkling og kildeutvalg

Ved siden av layoutforskjeller, er kildevalget også ganske ulikt i de fire avisene. VG er for eksempel eneste avis som portretterer saken ut i fra synspunktene til politiet, og Aftenposten bruker kun én motstander av direktivet som kilde i sin artikkel. Dagsavisen og Dagbladet baserer seg derimot på flerkildejournalistikk, hvor representanter for både motstander- og tilhengersiden er til stede i artiklene. Både Dagsavisen og Dagbladet har imidlertid flest kilder som er negative til direktivet, og nærmest alle kildene i de to avisene er politikere. Artiklene i de to avisene viser imidlertid en svært ulik fremstilling, selv om begge baserer seg på samme hendelse og på flerkildejournalistikk: Dagbladet har færre og mindre varierte kilder, mindre faktaorienterte sitater og dårligere presentasjon av bakgrunnsopplysninger.

Av analysen kommer det også frem at kildene har hatt en innvirkning på avisenes vinkling i datalagrings-saken, noe som ses best i Aftenposten hvor temaet portretteres gjennom synspunktene til SVs nestleder, og i VG hvor politiinspektørens meninger styrer sakens struktur. I disse to artiklene spesielt, men også i oppslagene i Dagsavisen og Dagbladet, kommer vinklingen frem ved bruk av ulike medieteknikker. Sakene er tilspisset ved bruk av spissformuleringer som *Er vi utsatt for skremselspropaganda?* (Aftenposten) og *Dersom datalagringsdirektivet ikke iverksettes, vil vi i løpet av kort tid miste dette etterforskningsverktøyet* (VG), sakene er forenklet i det at nyanseringene begrenses og alle synspunkter ved temaet ikke blir belyst, og de er polarisert da det er stort fokus på interessekonflikter i oppslagene, som mellom personvernforkjempere, i form av partiet SV, og

politiet (Aftenposten) og politiet og politikerne (VG). Til sist fremstilles sakene konkret, og både VG og Aftenposten personifiserer nyhetene: VG gjennom å inkludere en mindre sak med sammenfallende tematikk på siden, som tar for seg hvordan én person har blitt utsatt for ett av de mange innbruddene på Østlandet; Aftenposten gjennom uttalelsene publisert fra SV-politikeren hvor det legges vekt på at *vi* kanskje har blitt utsatt for skremselspropaganda.

6.5.4 Sammenheng mellom avisene og høringsuttalelsene

Kildene kan altså ha stor innvirkning på hvordan en sak blir vinklet og hvilken side av debatten som blir fremsatt. Det er derfor interessant å se at høringsprosessen ikke har blitt referert til i de analyserte nyhetsartiklene. Kommentaren i Dagbladet tar imidlertid utgangspunkt i flere høringsuttalelser i sin omtale av direktivet. Den kvantitative gjennomgangen viste også at Dagsavisen, Dagbladet og Aftenposten omtalte høringsprosessen i mellom 19 og 28 prosent av oppslagene i analyseperioden. Dette er imidlertid bare et tall på eksplisitt omtale av direktivet, og ikke på implisitt fremleggelse av argumenter presentert her. Den kvantitative oversikten viser for eksempel at VG ikke har brukt høringsuttalelsene som referanse eller har omtalt disse i noen saker om DLD i analyseperioden, men den analyserte nyhetssaken trekker på like argumenter som høringsuttalelsen til blant annet Kripos.

Det er dermed en mulighet for at journalistene i større grad enn hva som kommer frem av eksplisitte refereringer, bruker argumentene som kommer frem i høringsrunden som bakgrunnsopplysninger til sine saker. Det må selvfølgelig tas høyde for at dette ikke er tilfellet, og at journalistene i større grad baserer seg på personer som uttaler seg med like argumenter som høringsinstansene, som for eksempel personer i politiet eller politiske partier, og kanskje ikke har lest hørings svarene overhode. Avisene har imidlertid holdt seg til de argumentene som er fremsatt i uttalelsene til Datatilsynet og Kripos, og presenterer ikke noen nye argumenter for eller imot datalagringsdirektivet i de analyserte nyhetsoppslagene.

7. Konklusjon

18. april 2011 la endelig EU frem sin evaluering av datalagringsdirektivet, syv måneder senere enn planlagt. I evalueringen kom det frem at elektronisk kommunikasjonsdata spiller en viktig rolle i bekjempelsen av alvorlig kriminalitet, men at personvernet ikke var godt nok ivaretatt, harmoniseringen mellom landene ikke var god nok og at det er behov for en

klargjøring av den økonomiske situasjonen for teletilbyderne. En revidering av dagens direktiv vil dermed finne sted (Evaluering, 2011, s. 31-32). I Norge argumenterte mange for at man burde vente med å implementere direktivet i norsk rett til etter at evalueringen forelå, men utenriksminister Jonas Gahr Støre argumenterte for at det var viktig å vedta direktivet før en eventuell revidering, ettersom Norge da ville få en større mulighet til å være med på å påvirke utfallet. Ifølge han ville de nasjonale begrensningene lagt på implementeringen uansett sikre personvernet og riktig omgang med lagret data (Stortinget, 2011b, [04.04.11]). To uker før evalueringen ble offentliggjort, ble også direktivet vedtatt (VG, 2011, [06.04.11]).

Denne oppgaven har tatt for seg hvordan datalagringsdirektivet ble fremstilt i norsk offentlighet før vedtaket ble fattet. Gjennom diskurs- tekst- og innholdsanalyser av argumentasjonen til to høringsuttalelser og dekingen i fire aviser, har oppgaven belyst hvilke standpunkt om DLD som har blitt fremsatt i offentligheten, og hvordan standpunktene har blitt argumentert for og vinklet rundt.

7.1 Direktivets fremstilling

Sterke meninger var knyttet til debatten om datalagring, og mange aktører kom på banen for å argumentere for sitt syn. Engasjementet i høringsprosessen og norsk presse har imidlertid vært relativt ulikt: mens engasjementet var stort i høringsprosessen med nærmere 130 innleverte høringsuttalelser, var dekingen av direktivet i norsk presse mer lunken i tiden etter at høringsfristen gikk ut. En klar forskjell mellom abonnementsavisene og løssalgsavisene kunne imidlertid ses, hvor abonnementsavisene publiserte en stor andel av sakene om DLD som nyhetsjournalistikk, mens VG og Dagbladet kun hadde to nyhetsartikler på trykk hver i analyseperioden. Noe av grunnen til at datalagringsdirektivets fremstilling i nyhetsbildet var lav, kan være at debatten pågikk over lang tid, og dermed ikke representerte noe aktuelt eller sensasjonelt. Man skulle imidlertid tro at myndighetenes mottakelse av nær 130 høringsinstansers mening om datalagringsdirektivet, ville gjort saken aktuell da høringsfristen gikk ut. At samtlige aviser hadde størst deking av emnet i mai, viser heller at politiske hendelser i tilknytning til direktivet, som debatteringen av datalagringsdirektivet på Høyres landsmøte, vekker større interesse i pressen. At avisene hovedsakelig fremstilte DLD gjennom kommentarsjangeren, vitner også om at direktivet heller representerte et tema det var viktig å ha en mening om. Ved siden av den store andelen kommentarer og debattinnlegg, kommer dette tydeligst frem ved at samtlige aviser hadde lederartikler om datalagringsdirektivet i løpet av analyseperioden.

På tross av ulikt engasjement i høringsrunden og i avisdekningen, var en overvekt av motstand mot direktivet tydelig hos begge parter. Et stort flertall av høringsuttalelsene argumenterte mot en innføring av direktivet i norsk lov, mens tre av fire analyserte aviser tok et negativt standpunkt mot datalagringsen gjennom lederartikler og vinklinger i øvrige saker. Fremstillingen av datalagringsdirektivet i norsk offentlighet har dermed hovedsakelig vært negativ, men diskursanalysen av høringsuttalelsen til Kripos viser likevel at tilhengersiden også la frem holdbare og relevante argumenter på hvorfor direktivet burde innføres, og analysen av VGs dekning av direktivet viste at fremstillingen i media ikke utelukkende var basert på motstandernes standpunkt.

7.2 Relasjon mellom høringsuttalelsene og pressen

Fremstillingen av datalagringsdirektivet i norsk presse har vist både motstanderes og tilhengers synspunkt, og i avisoppslagene har både argumenter fremsatt av Datatilsynet og Kripos i høringsrunden blitt gjengitt. En relasjon mellom høringsuttalelsene og pressen har dermed blitt etablert. Relasjonen har imidlertid vist seg å være preget av en gjensidig påvirkning, selv om mediene kan ha hatt større påvirkning på høringsinstansens uttalelser enn høringsuttalelsene har hatt på media. VG og Aftenposten bygger for eksempel sine oppslag på like argumenter som dem presentert i høringsuttalelsene til Datatilsynet og Kripos, men har ingen eksplisitt referanse til disse. I stedet har argumentene blitt presentert av personer som har involvert seg i debatten. Man kan likevel anta at høringsprosessen har hatt en innvirkning på pressedekningen, om mulig indirekte gjennom innflytelse den har hatt på personer som har uttalt seg i pressen, som politiinspektøren i VGs nyhetsartikkel eller politikere i de øvrige avisene.

Det er nok ikke tilfeldig at argumenter fra Datatilsynet og Kripos ble gjengitt i pressen, ettersom disse to representerer hver sin "ekspert-kunnskap" i datalagringsdebatten. Med bakgrunn i at de to har ulike arbeidsfelt, har de også vektlagt forskjellige diskurser i sitt hørings svar til departementene, hvor det enten settes fokus på personvern eller kriminalitetsbekjempelse. De to institusjonene baserer likevel sin argumentasjon på like virkemidler. Det har blant annet blitt lagt stort fokus på et ekspressivt ordvalg, overtalelseteknikker i form av setningsformer og språkhandlinger som gjentakelser og bruk av modale hjelpeverb, og begge uttalelsene kan sies å være moralsk evaluerende i det de refererer til etablerte verdier i samfunnet. På den ene siden lener Datatilsynet seg på prinsippet om at alle borgere skal kunne leve i frihet, uten kontroll fra staten, og på den andre siden fokuserer Kripos på at det er en kjerneverdi at kriminelle skal straffes for sine handlinger.

Institusjonene påviser dermed en årsak-virkning-effekt ved at det legges frem at en implementering av direktivet, eller en manglende som sådan, kan få uheldige konsekvenser for samfunnsborgerne.

Den moralsk evaluerende argumentasjonen, kan imidlertid ses på som argumentasjonsfeil da det skapes en snøballeffekt ut i fra udokumenterte påstander (Sandvik, 1995, s. 318). Instansene bruker en strategisk kommunikasjonsform i det fakta og evalueringer ikke fremstår som adskilt (Fairclough, 2003, s. 111). Gjennom en slik kommunikasjonsform forsøker de likevel å fastslå konsekvensene av avgjørelsen rundt en eventuell implementering av direktivet, og det er først og fremst disse "argumentasjonsfeilene" som mest tydelig har blitt videreformidlet i pressen, som for eksempel at Norge vil bli en *kriminell frihavn* og at datalagringsdirektivet representerer en *overvåking* av befolkningen. Dermed kan det virke som om et slikt ekspressivt ordvalg er en bevisst strategi av høringsinstansene for å skape oppmerksomhet også utenfor departementenes rekke. Bruk av like teknikker som mediene i form av tilspissing, forenkling, polarisering, konkretisering og personifisering, tyder på at høringsuttalelsene er innrettet mot journalistikken, da en slik ordlegging vil gjøre det enklere og mer attraktivt for journalister å ta tak i argumentasjonen (Hernes, 1983, s. 248). At høringsuttalelsene er innrettet mot media, kommer også frem gjennom Kripos' bruk av dem som referanse for å skape troverdighet rundt egen argumentasjon.

Om høringsinstansene utformer sine hørings svar med mål om at journalister skal fatte interesse for deres utsagn, betyr det at høringsrunden ikke lenger utelukkende er en samtale mellom organisasjoner og institusjoner og staten, men at mediene som en sentral aktør i den offentlige debatten også blir trukket inn. Høringsinstansene søker således å påvirke departementene både direkte og indirekte: direkte ved at uttalelsene utformes på bakgrunn av en konkret forespørsel fra departementene, men indirekte ved at svarene formuleres på en måte som også skal appellere til mediens nyhetsintuisjoner. Blir høringsinstansenes argumenter videreformidlet i media, vil en økt offentlig debatt om emnet legge tyngde bak institusjonenes argumentasjon. Dette fordi mediens dagsordenfunksjon har en sterk påvirkning på hva vi skal mene noe om (Hernes, 1983, s. 314). Adressaten til høringsuttalelsene kan dermed sies å være både departementene og mediene.

7.3 Kildenes påvirkning

Selv om argumentene fremsatt i høringsrunden kan sies å ha en underliggende innvirkning på utarbeidelsen av avisoppslagene, er det likevel kildene i saken som har hatt størst påvirkning

på nyhetssakenes utfall. Det er i stor grad gjennom kildenes synspunkt om datalagringsdirektivet at strukturen i sakene har blitt lagt, og en refererende journalistikk av kildenes uttalelser gjør det mulig for dem å legge frem det de ønsker belyst.

Kildeutvalget i de fire avisene reflekterer også funnene i den kvantitative analysen, da det er personer fra "samfunnseliten" som har blitt sitert mest, i form av fremtredende politikere og politisjefer. Ettersom datalagringsdebatten er en politisk sak, er det ikke overraskende at politikere kommer på banen i forbindelse med mediedekning, men politikere har likevel hatt mye makt over nyhetene ettersom de er den klart mest brukte kilden i samtlige aviser, også i saker hvor det kunne vært fruktbart å rådføre seg med andre kilder, som i det analyserte nyhetsoppslaget i Dagbladet.

Det profesjonelle kildeutvalget underbygger dermed teorier om at pressen domineres av topptunge kilder som gjerne sitter i lederverv, er eksperter eller politikere. Gjennom nærmest utelukkende å benytte seg av slike kilder i nyhetsartiklene, underbygger også analysen teorien om at slike kilder i dag kommer mediene mer strategisk i møte, og at mediene bruker dem både fordi de har høy kompetanse innenfor sitt felt og fordi de er lett tilgjengelige (Allern, 2005, s. 170). Kildene har dermed store muligheter til å legge premisser for pressens nyhetsproduksjon, for eksempel i saker som datalagringsdirektivet.

7.4 Holdningsskapende eller ikke

Diskursanalysen har altså avdekket at det er en relasjon mellom høringsuttalelsene og mediene, og at aktører utenfor denne relasjonen også har hatt innvirkning på utfallet av tekstene. Et spørsmål kan da være om datalagringsdirektivets fremstilling i offentligheten kan ha hatt en innvirkning på politikernes avgjørelse og befolkningens holdning til direktivet. Den voldsomme tilslutningen til høringsprosessen la et godt grunnlag for vekting for og imot en implementering av datalagringsdirektivet for de politiske partiene, men en relativt lav mediedekning av denne prosessen undergraver innvirkningene argumentene fremsatt i høringsrunden kunne hatt på befolkningens holdninger. Høringsuttalelsene er nemlig avhengig av mediene for virkelig å nå ut til folket. Medienes rolle som formidler mellom makten og dens demokratiske grunnlag er dermed sentral her, ettersom det er mediene som spiller rollen som et forlenget talsrør i den løpende samfunnsdebatten (Slaatta, 2001, s. 137). Ettersom de fleste hovedargumentene til Datatilsynet og Kripos likevel var til stede i flere avisoppslag, vil høringsprosessen heller ha en indirekte virkning på folkets holdninger.

Fremstillingen av datalagringsdirektivet i norsk offentlighet var, som tidligere oppsummert, preget av stemmer som var negative til en implementering av direktivet i norsk

rett. VG er likevel Norges mest leste avis, og deres positive standpunkt til datalagringsdirektivet kan dermed også innvirke på holdningene til personer. At avisen derimot hadde en lav dekning av datalagringsdirektivet i analyseperioden, gjør det imidlertid usikkert om dekningsgraden hadde noen effekt. Det er imidlertid naturlig å anta at politikerne, uansett dekningsgrad, vil ha fått med seg hva mediene skrev om debatten, ettersom mediene er sterke og troverdige aktører i det offentlige rom (Slaatta, 2001). I innstillingen fra transport- og kommunikasjonskomiteen i forbindelse med gjennomføringen av EUs datalagringsdirektiv i norsk rett, 4. april 2011, henviste også representanter fra ulike partier til både argumenter fremsatt i pressen og i høringsrunden, når de fremla sitt standpunkt i saken (Stortinget, 2011b, [04.04.11]). Altså kommer det frem at både høringsrunden og pressen har hatt betydning for politikernes meningsdannelse. Likevel tok samtlige partier med unntak av Høyre, standpunkt i saken allerede før høringsprosessen forelå og før debatten for alvor kom opp i norske medier. Man kan dermed enten anta at politikerne kun i mindre grad har latt seg påvirke av den offentlige debatten, eller at det store antallet motstandere i politikken har støttet seg på argumentene som fremkom av den senere høringsprosessen og mediedekningen av datalagringsdirektivet. Likevel førte ikke den negative dekningsgraden og det store antallet negative tilbakemeldinger i høringsrunden til at Arbeiderpartiet skiftet mening. Før høringsrunden uttalte Ap at partiet ville være for en implementering av datalagringsdirektivet, så lenge høringsrunden ikke avdekket farer for personvernet (Samferdselsdepartementet, 2010a, [04.05.11]). Selv om majoriteten av høringsinstansene argumenterte sterkt for at personvernet ble krenket ved datalagring ved at det representerte fare for misbruk, brudd på dagens rettsprinsipper og en trussel mot kildevernet, beholdt Arbeiderpartiet sitt standpunkt. Høyre, som var det eneste partiet som ikke hadde tatt et standpunkt i saken, stemte til slutt også for en implementering av direktivet, til tross for det store negative oppslaget i høringsrunden og pressen (VG, 2011, [06.04.11]).

Avgjørelsen som ble tatt om å innføre datalagringsdirektivet i norsk rett, kan imidlertid ses i sammenheng med at de to partiene som førte til flertall i saken begge er klare forkjempere for EU-medlemskap, med EØS-avtalen som det nest beste alternativet. En opprettholdelse av denne vil dermed kanskje overstyre enkeltsaker som datalagringsdirektivet, og partiene vil da heller ikke la seg påvirke mye av eksterne aktører.

Den negative fremstillingen i høringsrunden og i pressen, ser heller ikke ut til å ha hatt en stor innvirkning på befolkningen. En undersøkelse som ble utført midt i analyseperioden, viste nemlig at flertallet i befolkningen ønsket direktivet velkommen (Minerva, 2010, [30.04.11]). Om dette endret seg i tiden nærmere vedtaket er imidlertid uvisst, men målingen

viser uansett at den negative omtalen av direktivet ikke påvirket størstedelen av befolkningen til å være imot det. Nyere forskning har også vist at leseren mister troen på sin egen evne til å gjenkjenne sannheten når de presenteres for refererende journalistikk (Forskning.no, 2011, [29.04.11]), noe som vil si at for eksempel argumentasjonen fremsatt av SV-politikeren i den analyserte nyhetsartikkelen i Aftenposten ikke nødvendigvis vil overbevise leseren om at en motstand mot direktivet er rett, ettersom avisen i stor grad kun refererer politikerens uttalelser og argumenter mot DLD. Datalagringsdirektivets fremstilling gjennom kommentarsjangeren, fører kanskje også til at debatten er synligst for dem som allerede er mest samfunnsengasjerte, og ikke nødvendigvis har en stor påvirkning på holdningene til den øvrige befolkningen.

Datalagringsdirektivets fremstilling i offentligheten sett i sammenheng med meningsmålingen kan uansett vitne om at folket er mer selvstendige enn tidligere teorier har fastslått, og at mottakere *ikke* ubevisst gjør medias oppfatninger av saker til sine egne, slik Foucault påstår i sin beskrivelse av medienes maktperspektiv (Mathiesen, 2002, s. 47). Selv om deknningen var lav i de fleste aviser, antyder dette likevel at mediene ikke nødvendigvis har så mye å si i enkeltsaker som datalagringsdirektivet, verken for oppslutning i befolkningen eller for påvirkning av politiske avgjørelser.

Referanseliste

Bøker:

- Allern, S. 1992, *Kildens makt. Ytringsfrihetens politiske økonomi*. Oslo: Pax Forlag
- Allern, S. 2001, «Kildene og mediemakten» i M. Eide, *Til dagsorden! Journalistikk, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Allern, S. 2005, *Nyhetsverdier. Om markedsorientering og journalistikk i ti norske aviser*. 3. utg., Kristiansand: IJ-forlaget
- Bastiansen, H. G. og H. F. Dahl 2003, *Norsk Mediehistorie*. Oslo: Universitetsforlaget
- Brinkmann, S. og L. Tanggaard 2010, *Kvalitative metoder. En grundbog*. København: Forfatterne og Hans Reitzels Forlag
- Eide, E. 2001, «Mannsbastioner med iboende treghet. Medier, kjønn og makt», i M. Eide, *Til dagsorden! Journalistikk, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Fairclough, N. 1992, *Discourse and Social Change*. Cambridge/Malden: Polity Press
- Fairclough, N. 1995, *Media Discourse*. London/New York: Edward Arnold
- Fairclough, N. 2003, *Analysing Discourse. Textual analysis for social research*. Oxon: Routledge
- Fairclough, N. 2010, *Critical Discourse Analysis. The Critical Study of Language*. 2.utg., Harlow: Pearson Education Limited
- Gauslaa, S. og S. B. Hauglid 1997, *Vi – en bok om ledere*. Fredrikstad: Institutt for journalistikk
- Gripsrud, J. 2011, *Mediekultur, mediesamfunn*. 4. utg., Oslo: Universitetsforlaget
- Habermas, J. 1991, *Borgerlig Offentlighet – dens fremvekst og forfall*. 2. utg., Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Hernes, G. 1975, *Makt og avmakt*. Oslo: Universitetsforlaget

- Hernes, G. 1978, *Forhandlingsøkonomi og blandingsadministrasjon*. Oslo: Universitetsforlaget
- Hernes, G. 1983, «Makt og Styring», i (red) Hans Fredrik Dahl og Arne Martin Klausen, *Det Moderne Norge*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Hågvar, Y.B. 2003, *Hele folkets diskurs. En kritisk analyse av den gode VG-sak*. Oslo: Norsk Sakprosa
- Hågvar, Y.B. 2007, *Å forstå avisa. Innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS/Landslaget for Norskundervisning
- Jensen, K.B. 2002, *A handbook of Media and Communication Research. Qualitative and Quantitative Methodologies*. Oxon: Routledge
- Ledin, P. 1996, *Genrebegreppet – en forskningsöversikt i Svensk Sakprosa*, Lund: Institutionen för nordiska språk
- Mathiesen, T. 2002, *Makt og medier. En innføring i mediesosiologi*. Oslo: Pax Forlag
- McCombs, M. 2004, *Setting the agenda. The mass media and public opinion*. Cambridge: Polity Press
- McCullagh, C. 2002, *Media Power. A Sociological Introduction*. Hampshire/New York: Palgrave
- Nordby, T. 1999, «Samvirket mellom organisasjoner og stat: Norge» i *Makt- og demokratiutredningen 1998-2003*. nr. 4, Oslo: Unipub, Akademika
- Neuendorf, K.A. 2002, *The Content Analysis Guidebook*. Thousand Oaks: Sage Publications
- Raaum, O. 2001, «Se opp for etterligninger. Journalistikk som merkevare», i Eide, M., *Til dagsorden! Journalistikk, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Rasmussen, T. 2001, *Mediesamfunnets moral*. Oslo: Pax Forlag
- Rokkan, S. 1987, *Stat, nasjon, klasse*. Oslo: Universitetsforlaget
- Sandvik, M. 1995, «Argumentasjonsanalyse», i Svennevig J., M. Sandvik og W. Vagle 1995, *Tilnærming til tekst. Modeller for språklig tekstanalyse*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag

Simensen, J.O. 1999, *Meningsbærer eller meningsløs? Om avisenes samfunnsrolle.*

Fredrikstad: Institutt for Journalistikk

Slaatta, T. 2001, «Journalistikkens makt i den globale tidsalder» i M. Eide, *Til dagsorden!*

Journalistikk, makt og demokrati. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Syvertsen, T. 2004, *Mediemangfold. Styring av mediene i et globalisert marked.* Kristiansand:

IJ-forlaget

Vagle, W., J. Svennevig og M. Sandvik 1993, *Tekst og kontekst. En innføring i*

tekstlingvistikk og pragmatikk. Oslo: LNU/Cappelen Forlag

Vagle, W. 1995, «Kritisk tekstanalyse» i J. Svennevig, M. Sandvik og W. Vagle 1995,

Tilnærming til tekst. Modeller for språklig tekstanalyse. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag

Waldahl, R. 2003, *Mediepåvirkning.* 2. utg., Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

Østbye, H., K. Helland, K. Knapskog og L.O. Larsen 2006, *Metodebok for mediefag.* 2.utg,

Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Tidsskrifter:

Hernes, G. 1977, «Det media-vridde samfunn» i (red) Opsahl, T., *Samtiden* (Tidsskrift for politikk, litteratur og samfunnsproblemer), Oslo: Aschehoug & Co.

Urszula Srebrowska, 2005, «ATEKST kan lede på villspor», i *Norsk medietidsskrift* 01/2005, http://www.idunn.no/ts/nmt/2005/01/atekst_kan_lede_pa_villspor, [02.05.11]

Anders R. Eriksen, 2005, «Replikk til Urszula Srebrowskas artikkel 'ATEKST kan lede på villspor'», i *Norsk medietidsskrift* 01/2005,

http://www.idunn.no/ts/nmt/2005/01/replikk_til_urszula_srebrowskas_artikkel_atekst_kan_lede_pa_villspor, [02.05.11]

Dokumenter:

Datalagringsdirektivet: Samferdselsdepartementet, 2010, «Directive 2006/24/EC of the European Parliament and of the Council»,

<http://www.regjeringen.no/pages/2281081/direktivet.pdf>, [25.08.10]

European Data Protection Supervisor, 2005, «Den europæiske tilsynsførende for databeskyttelse»,

http://www.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/shared/Documents/Consultation/Opinions/2005/05-09-26_data_retention_DA.pdf, [23.09.10]

Evaluering: European Commission, 2011, «Report from the Commission to the Council and the European Parliament. Evaluation report on the Data Retention Directive (Directive 2006/24/EC)», [http://ec.europa.eu/commission_2010-](http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/malmstrom/archive/20110418_data_retention_evaluation_en.pdf)

[2014/malmstrom/archive/20110418_data_retention_evaluation_en.pdf](http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/malmstrom/archive/20110418_data_retention_evaluation_en.pdf), [01.05.11]

Fornyings- administrasjons- og kirke departementet, 2009, «NOU 2009:1 Individ og integritet. Personvern i det digitale samfunn»,

<http://www.regjeringen.no/pages/2143156/PDFS/NOU200920090001000DDDPDFS.pdf>, [16.09.10]

Høringsnotatet: Samferdselsdepartementet, 2010, «Høringsnotat – datalagring»,

http://www.regjeringen.no/pages/2281081/hnotat_datalagring.pdf, [15.09.10]

Justis- og politidepartementet, 1999, «NOU 1999:27 Ytringsfrihet bør finne Sted»,

<http://www.regjeringen.no/Rpub/NOU/19991999/027/PDFA/NOU199919990027000DDDPDFA.pdf>, [23.09.10]

Samferdselsdepartementet, 2010a, «Høringsbrev»,

http://www.regjeringen.no/upload/SD/Vedlegg/Telekommunikasjon/hoering_datalagring_2010/hbrev_datalagring_236423_4_P.pdf, [04.05.11]

Teknologirådet, 2010, «Fra Rådet til Tinget. Datalagringsdirektivet»,

http://nano.teknologiradet.no/dm_documents/RTT_Datalagringsdirektivet_web_fd9bz.pdf, [17.09.10]

Utenriksdepartementet, 2002, «St.meld. nr. 27 - Om EØS-samarbeidet 1994-2001»,
<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20012002/027/PDFA/STM200120020027000DDDPDFA.pdf>, [13.01.10]

Annen litteratur:

Hillesund, T. 1996, *Aktører, talehandlinger og nyhetsdramaturgi: Avisene som handlingsmedium*, Avhandling til Dr. polit.-graden, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Bergen

Aftenposten, 18.03.2010, *Uten datalagring blir Norge kriminell frihavn*, s. 6-7

Aftenposten, 12.04.2010, *Norge blir mer terrorutsatt*, s. 2-3

Aftenposten, 25.11.2010, *EU advarer mot norsk data-nei*, s. 6

Nationen, 05.04.2011, *eu-tanker*, s. 15

Nettsider:

Aftenposten, 2007, «Spesialenhet skal ta østeuropeiske bander»,
<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article1726250.ece>, [02.03.11]

Aftenposten, 2010a, «Sp og SV med omfattede dissens»,
<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/article3943180.ece>, [14.04.11]

Aftenposten, 2010b, «Datalagringsdirektivet avvist av tysk domstol»,
<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article3546082.ece>, [14.04.11]

Computer Sweden, 2010, «Sverige fällt för sen datalagring»,
<http://computersweden.idg.se/2.2683/1.291678/sverige-falls-for-sen-datalagring>, [15.09.10]

Datatilsynet, 2008, «Datalagringsdirektivet kan falle utenfor EØS-avtalen»,
http://www.datatilsynet.no/templates/Page_____2330.aspx, [21.02.11]

Datatilsynet, 2010, «Om Datatilsynet»,

http://datatilsynet.no/templates/AboutPage____220.aspx, [17.11.10]

Datatilsynet, 2011, «Forståelse av personvern»,

http://www.datatilsynet.no/templates/Page____3661.aspx, [08.02.11]

Digi.no, 2011a, «Riksdagen utsatte DLD», <http://www.digi.no/865340/riksdagen-utsatte-dld>,

[14.04.11]

Digi.no, 2011b, «Stopper DLD i Tsjekkia», <http://www.digi.no/866530/stopper-dld-i-tsjekkia>,

[14.04.11]

European Parliament, 2006, «Final legislative act»,

<http://www.europarl.europa.eu/oeil/resume.jsp?id=5275032&eventId=935334&backToCaller=NO&language=en>, [15.09.10]

Facebook, 2011, «Stopp Datalagringsdirektivet», <http://www.facebook.com/StopDLD>,

[14.04.11]

Forskning.no, 2011, «Usikre av passiv journalistikk»,

<http://www.forskning.no/artikler/2011/april/285565>, [29.04.11]

Kommunal- og regionaldepartementet, 2011, «Høringer»,

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/hoeringer.html>, [10.02.11]

Minerva, 2010, «Klart flertall for Datalagringsdirektivet»,

<http://www.minervanett.no//2010/04/28/klart-flertall-for-datalagringsdirektivet/>, [30.04.11]

Nationen, 2010, «Brussel rasler med lenkene»,

<http://www.nationen.no/2010/11/26/politikk/eu/brussel/kommentar/eos-avtalen/6293181/>, [26.11.2010]

Nettavisen, 2009, «- Den verste sjefen jeg har hatt»,

<http://www.nettavisen.no/nyheter/article2667945.ece>, [08.03.11]

Nettavisen, 2010, «Kleppa innrømmer dårlig jobb»,

<http://www.nettavisen.no/it/article2920197.ece>, [15.09.10]

Nettavisen, 2011, «Høyre og Ap enige om DLD»,

<http://www.nettavisen.no/nyheter/article3119407.ece>, [01.05.11]

Politiet, 2009, «Om Kripos», https://www.politi.no/kripos/om_kripos/, [14.12.2010]

Regjeringen.no, 2010, «Om nettstedet», <http://www.regjeringen.no/nb/Om-nettstedet.html?id=450429>, [26.11.10]

Samferdselsdepartementet, 2010b, «Stor interesse for høyring om datalagringsdirektivet», <http://www.regjeringen.no/nb/dep/sd/pressesenter/pressemeldinger/2010/Stor-interesse-for-hoyring-om-datalagringsdirektivet.html?id=601934>, [12.01.11]

Stopp datalagringsdirektivet, 2011, «Stopp datalagringsdirektivet», <http://stoppdld.no/>, [14.04.11]

Stortinget, 2011a, «Datalagringsdirektivet på Stortinget», <http://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Nyhetsarkiv/Hva-skjer-nyheter/2010-2011/Datalagringsdirektivet-pa-Stortinget/>, [01.05.11]

Stortinget, 2011b, «Stortinget – møte mandag den 4. april 2011 kl. 12», http://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Videoarkiv/Arkiv-TV-sendinger/?mbid=/2011/H264-full/Storting/04/04/stortinget-20110404-115458_dell.mp4&msid=302&meid=9031, [04.04.11]

Twitter, 2011, «Stopp DLD», <http://twitter.com/#!/StoppDLD>, [14.04.11]

Utenriksdepartementet, 2010, «Om Høyres ansvar og Datalagringsdirektivet», http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/utenriksministeren/2010/lagring_direktiv.html?id=613861, [09.09.10]

VG, 2011, «Norge innfører datalagringsdirektivet», <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10083765>, [06.04.11]

Wikipedia, 2011, «Mohammed Said al-Sahhaf», http://no.wikipedia.org/wiki/Mohammed_Said_al-Sahhaf, [08.03.11]

Wordpress, 2010, «Datalagringsdirektivet på høring», <http://datalagringsdirektivet.wordpress.com/>, [12.01.11]

Høringsuttalelser:

Datatilsynet, 2010, <http://www.regjeringen.no/pages/2281080/Datatilsynet-med-4-vedl.pdf>, [15.09.10]

Domstoladministrasjonen, 2010, <http://www.regjeringen.no/pages/2281080/domstolsadministrasjonen.pdf>, [15.09.10]

ICJ-Norge - Den internasjonale juristkommisjon, norsk avdeling, 2010, <http://www.regjeringen.no/pages/2281080/Deninternasjonalejuristkommisjon.pdf>, [15.09.10]

Kripos, 2010, <http://www.regjeringen.no/pages/2281080/kripos.pdf>, [15.09.10]

Norsk Presseforbund 2010, <http://www.regjeringen.no/pages/2281080/norskpresseforbund.pdf>, [15.09.10]

Vedlegg

Aftenposten, «SV etterlyser dokumentasjon fra PST og Kripos», 20.05.2010

Aftenposten, «På spor av ny bølge», 07.05.2010

Dagbladet, «Vil presse Jens», 10.05.2010

Dagbladet, «Alle skal med», 13.04.2010

Dagsavisen, «Kjemper videre mot direktivet», 10.05.2010

Dagsavisen, «Opp og ned», 08.05.2010

VG, «Avslørt av datalagring», 28.06.2010

VG, «Takker nei til Storberget», 27.05.2010

VANT: For Høyre-leder Erna Solberg og resten av partiledelsen var det viktig å vinne avstemningen om datalagringsdirektivet.

Foto: Lars Eivind Bones

VIL PRESSER JENS

– Nå er det opp til statsminister Jens Stoltenberg om EUs datalagringsdirektiv blir vedtatt eller ikke, sier Høyre-leder Erna Solberg.

HØYRES LANDSMØTE

Tekst: Kristen Karlsen
kka@dagbladet.no

– Jeg er glad for at jeg har et mandat fra Høyres landsmøte som gjør at jeg kan gå tøft inn i forhandlinger med Ap om direktivet. Vi har ikke sagt ja. Dersom personvernet ikke blir godt nok, kan vi si nei, sier Solberg til Dagbladet.

Tvilende

Solberg innrømmer at hun selv har blitt mer tvilende til direktivet

» Vi har ikke sagt ja. Dersom personvernet ikke blir godt nok, kan vi si nei.

Erna Solberg, partileder

vet det siste året. Etter en lang og engasjert debatt der net-innleggene dominerte og fikk større og større oppslus, tok partilederen ordet. Solberg argumenterte sterkt for å avvente mer kunnskap om konsekvensene av et nei, og vil prøve hvor langt man kan komme i balansen mellom kriminalitetsbekjempelse og personvern ved å kreve endring av direktivet i sin nåværende form.

Vippet

Hennes innlegg vippet rolig en del tvilere på plass. Med 175 stemmer vedtok landsmøtet å stille strenge krav til direktivet, men ikke konkludere nå. Forstået om å si nei til direktivet nå, fikk 105 stemmer.

Eksplosjon drepte 11

Minst ellevne personer mistet livet i eksplosjonen i ei kuligrube i Sibir i Russland lørdag. Foruten de elleve ble også 40 personer skadd i eks-

En av hovedpersonene på neisiden, Michael Tetzschner, kaller resultatet et ansen-nei.

– Vi kom mye lengre enn jeg hadde håpet. Dette vedtaket er

Høyre-kvinnene Linda Cathrine Hofstad Helleland og Julie Brodtkorb Voldberg krever svar fra Ikestillingminister Audun Lysbakken.

Høyre-landsmøtes fering av fedrekvoten har ført til sterke reaksjoner, ikke minst fra regionspartiene. Statsråd Audun Lysbakken mener Høyre med dette skur likesinningspolitikken kraftig tilbake. I går sa Lysbakken til Dagbladet at han vil fedrekvoten fra 10 til 14 uker.

– Betyr det at familien må gi

reelt sett et nei, sier Tetzschner. Unge Høyre-leder Henrik Asheim sier han hadde håpet nei-siden hadde vunnet.

slipp på de 14 ukene dersom far ikke tar ut permisjonen? Der vil avgjør leder av Høyres kvinneforum, Linda Cathrine Hofstad Helleland, og nyvalgt leder Julie Brodtkorb Voldberg, ha svar på omgående.

– Lysbakken må svare på om han straffe familier som ikke velger å leve etter statens mal, sier Helleland.

– Jeg vil at far skal være mye mer hjemme med barna, gjerne mer enn de ti ukene fedrekvoten gir. Vi vil ikke fjerne fedrekvoten, men vi vil gjøre det opp til fedrene selv å bestemme hvor mye de vil være hjemme, sier Voldberg.

– Men terskelen for at Høyres stortingsgruppe skal si ja til EUs datalagringsdirektiv, er veldig høy etter dette landsmøtet, sier Asheim.

Slår hardt tilbake

SINTE: Linda Cathrine Hofstad Helleland og Julie Brodtkorb Voldberg er sinte på Ikestillingminister som vil kvotere fedre hjem.
Foto: Lars Eivind Bones

HJUELPI!

Vi trenger flere LP & Singelplater. Vi kjøper alt av CD, DVD, LP'er og singler. Over 100 000 titler i vår 500m² store butikk. Kjøp/Salg/Bytte. Man-fre, 10-19, Lør, 10-18.
Råkk & Råll's Akerstata 39
22412312 - 99402536

SORGENDE: Påvørende tente lys for de døde i Sibir. Foto: AP/Scampix

Svenskene best

Sverige er det mest konkurransedyktige av EUs medlemsland. De følger av Danmark og Finland, mener World Economic Forum (WEF). WEF har nylig EU-landenes konkurransekraft i henhold til kriteriene fra Lisboa-traktaten. (NTB)

Travle leger skriver ut flest resepter

Fastleger med mange pasienter bruker reseptboken mer enn leger med færre pasienter. De som skriver ut mest er menn. Stipendiat **Inger Cathrine Kann** ved Akershus universitetssykehus har undersøkt legers forskriving av medisiner til personer over 70 år. Darlig tid kan være noe av forklaringen på at leger som har mange pasienter oftere byr til reseptboken, tror Kann. (NTB)

Virusbølge på cruiseskip i Oslo

En ny bølge norovirus, som gir symptomer som omgangssyke, har rammet cruiseskipet «Visions of the Seas», som i går ankom Oslo. I løpet av de siste to ukene er rundt 500 personer blitt rammet av viruset, som ofte fører til oppkast og diaré. Minst 75 personer er syke og lagt på isolert de siste døgnene mens skipet har nærmet seg Oslo. (NTB)

Fullt av bakterier i lesesalene

Lesesalene ved Universitetet i Bergen har ti ganger større konsentrasjon av bakterier enn de ansattes kontorer. Studenterpolitikerne er oppgitt over resultatene som kom frem etter at prøver av luften i seks lesesaler og to kontorer ble analysert. – Universitetet investerer ikke i renhold i lesesalene. Ingen ansatte ville funnet seg i lignende forhold, sier leder i Studentparlamentet, **Synnøve Mjeldheim Skar**. (NTB)

Flere prostituerte ber om hjelp

For hvert år øker antallet utenlandske prostituerte som ber om hjelp i Norge. I fjor var det rekordmange som kontakket krisesenteret Rosa – 124 henvendelser i 2005, skriver Dagavisen. Festeparten av dem som tar kontakt er fra Nigeria og i tillegg er 19 til 39 år. Hjelpen som tilbys er bohid på krisesenteret i alt fra to dager til fire år. (NTB)

SV etterlyser dokumentasjon fra Kripos og PST

Krever dokumentasjon: SV-nestleder Bård Vegar Solhjell

SV reagerer på påstander om at Norge blir en kriminell frihavn uten data-lagring.

ROBERT GJENDE

– Jeg reagerer på at fagfolk fremmer et dyrt påstander i den offentlige debatten uten at det bellegges faglig, sier SVs nestleder og parlamentariske leder, Bård Vegar Solhjell.

Tidligere i år gikk både PST-sjef Janne Kristiansen og Kripos-sjef Odd Røidtar Humlegård ut i Aftenposten hvor det at Norge kan bli en frihavn for kriminelle hvis Norge ikke implementerer EUs datalagningsdirektiv, samtidig som resten av Europa innfører det.

Nå forlanger SV at politipolene dokumenterer påstandene. I et brev fra SVs stortingsgruppe til PST og Kripos krever SV at påstandene dokumenteres med forskning, statistikk eller på annen måte.

– I Aftenpostens reportasjer viser de til enkelt saker, og det er interessant nok. Men i en så omfattende og viktig sak som dette forventer jeg dokumentasjon. Vi kan ikke innføre omfattende registrering av hver enkelt nordmann basert på antagelser og

Datalagringsdirektivet

Terrorbekjempelse var begynnelsen, vedtatt i 2006.

Implementert i 23 av 27 EU-land

Hvem som ringer, sender SMS eller e-post, fra hvor og når, registreres.

Innholdet registreres ikke.

Trafikldata skal lagres i minimum seks måneder, maks to år.

Ap må ha hjelp fra Høyre og eventuelt Frp for å få flertall.

Blifloppollen fiksa

PST-sjef Janne Kristiansen

Kripos-sjef Odd Røidtar Humlegård

enkelthendelser, sier Solhjell.

I de nesten likegyldende brevene til PST og Kripos etterlyser Solhjell blant annet forskning som kan belyse hvilken effekt direktivet har for antall oppklarte saker. Han etterlyser faglig belegg for å påstå at EU-land som ennå ikke har implementert direktivet – f.eks. Sverige, Østerrike og Tyskland – er «frihavner for terrorister og organiserte kriminelle».

– Er situasjonen i de landene verre enn i land som har innført direktivet, for eksempel Storbritannia, Ungarn, Frankrike, Italia og Tsjekkia? Eller er vi utsatt for skremsepropaganda? spur Solhjell.

Hvis PST og Kripos kan belegge sine påstander, vil SV da kunne snu og stemme for en norsk implementering?

– Ja, hvis det kan dokumenteres at Norge blir en kriminell fri-

Solhjell

SV-nestleder Bård Vegar

«Er vi utsatt for skremsepropaganda?»

Flytt boliglånet til BN Bank

Fra **3,20%**

EFF. rente fra 3,25%

Det lønner seg – helt enkelt!

- Blant markedets beste tilbud
- Ingen termingebyr
- Velg mellom boliglån og boligkreditt
- Ingen kompliserte kundeprogram
- Vi ordner alt det praktiske for deg
- I tillegg får du en av markedets beste brukskonto

Vi gjør bank enkelt og lønnsomt. Les mer på www.bnbank.no eller ring 08020

Opp og ned

KOMMENTAR

ARNE
STRAND

For et år siden var det mange på Høyres landsmøte som ønsket seg en annen leder enn Erna Solberg. Partiet lå på enkelte meningsmålinger under 10 prosent. Valgvederlaget virket uunngåelig. På landsmøtet i går hyllte landsmøtet lederen. Høyre er like stort som Frp på meningsmålingene. Erna Solberg takket rørt for tilliten og lovet å stå på hvis partiet møter motgang igjen. For det kan jo skje. Det går både opp og ned i politikken.

Partileders tale var neddempet i formen og ikke veldig provoserende i innhold. Erna Solberg legger stor vekt på å framstå som en positiv og glad politiker. Ordet glad henger for øvrig overalt på landsmøteveggene. Solberg vil at Høyre skal framstå med en myk og sosial profil. Derfor taler hun mer om mennesker enn milliarder. Hun snakker pent om enkeltindivider og sterkt kritisk om statlige løsninger.

Erna Solberg gikk programmessig i strupen på statsminister Jens Stoltenberg. Høyre og Ap er hovedmotstandere når alt kommer til alt. På dette punkt trådte hun feil. Det er ingen som tror Høyres leder når hun hevder at Ap og venstresidens motstand er «mangfoldig og nytenkning er den største trusselen mot den videre utviklingen av velferdsstaten». Hun hadde nok også rett for mye Møllers tran da hun påsto at kunnskapsminister Kristin Halvorsen har «lavere ambisjoner for barna, enn barna har for seg selv». For øvrig var talen uten stygge feilslått.

Partilederen hadde en god innfallsvinkel til avsluttet om interneringspolitikken som er et hovedtema på landsmøtet. Erna Solberg viste til at to av de tre unge vinnerne av årets matematikk-konkurranse Abel har innvandrerbakgrunn. Høyrelederen sa at hun ble skremt av tanken på at disse talentene ikke skal oppleve Norge som et godt land i bo i. «At de ikke skal føle tilhørighet». Det er et stort avstand mellom dagens myke Erna og Lenn-Erna som hun ble kalt da hun var kommunalminister.

Partiledelsen vil at landsmøtetes eneste konfliktskape betydning – dataologningsdirektivet – skal utsettes til etter at regjeringen har lagt saken fram for Stortinget. Høyres bekymring for krenkelsen av personvernet kolliderer i denne saken med partiets tradisjonelle rolle som et lov og orden-parti. Viktig er også EU-tidensjonken. Det vil ta seg dårlig ut om ja til EU-partiet Høyre slår seg sammen med nei-partiene for å vinne regjeringen til å nedlegge veto mot direktivet. Dermed risikerer man å sette EØS-avtalen i spill.

arne.strand@dagavisen.no

Minoritetsrepresentantene glimrer med sitt fravær på Høyres landsmøter denne helga. Ikke bra nok, innrømmer Erna Solberg.

Helhvitt på Høyre-lø

Under én prosent av delegatene på Høyres landsmøte har minoritetsbakgrunn. – Høyre må rett og slett skjerppe seg, sier Afshan Rafiq.

■ KAREN R. TIERNSHAUGEN
■ ARNE OVE BERGØ (foto)

Integrering er et hovedtema under Høyres landsmøte. Men partiet har lyktes dårlig med å integrere folk med innvandrerbakgrunn i egne rekker: Partiet har ingen med minoritetsbakgrunn på Stortinget, og ingen i senatstyret. Mellom seretradene på SAS-hotellet denne helga er det svært langt mellom minoritetsrepresentantene.

SE TIL STORBRIANNIA

– Jeg mener Høyre har en utfordring når det gjelder minoriteter. Det er viktig at man har en representativ forsamling når man skal vedta partiets politikk blant annet på integreringsfeltet. Høyre må rett og slett skjerppe seg, sier Afshan

Rafiq, leder av Høyres forum for mangfold og inkludering. Rafiq ble historisk da hun i 2001 ble valgt som første faste representant til Stortinget med ikke-vestlig bakgrunn. I 2009 forsøkte hun å bli nominert til stortingsrepresentant fra Oslo på nytt, men tapte avstemningen. Nå er hun i varar til Stortinget.

Rafiq deltar ikke selv på landsmøtet, blant annet fordi hun nettopp har fått en liten datter.

– Jeg har akkurat stiftet hjemme og sett på sendinger fra valget i Storbritannia. Der er det kommet inn ni faste representanter med minoritetsbakgrunn i Parlamentet, sju av dem med pakistansk bakgrunn.

Dette er et stort framskritt og veldig, veldig bra, sier Rafiq.

MÅ FØLGE OPP

Hun peker på at Høyre har en lang og stolt tradisjon når det gjelder å inkludere i politikken. Anna Kogstad fra Høyre var første kvinne som møtte på Stortinget i 2011. Jo Benkow var den første med minoritetsbakgrunn som ble valgt til stortingspresident i 1985 og Per-Kristian Foss var Norges første åpne homofile finansminister.

– Vi har vært flinke til å åpne dører for andre, men kanskje ikke like flinke til å følge opp sporene selv, sier Rafiq.

Den tidligere stortingsrepresentanten mener det ikke er bare Høyre som sliter med å få personer med minoritetsbakgrunn opp og fram i politikken i Norge.

– Når partiene har kvalifiserte personer med minoritetsbakgrunn bør de bli flinkere til å gi dem muligheter og viktige posisjoner. Norge har blitt et flerkulturelt samfunn, og dette må gjenspeiles også i partiene, mener Rafiq.

Av 330 delegater på Høyres landsmøte

1925

Den irske dramatikeren George Bernard Shaw får nobelprisen i litteratur. Han var en av Londons ledende musikk- og teaterkritikere, og en stor tilhenger av Ibsen. Shaw skrev blant annet «Pygmalion», som under tittelen «My Fair Lady» ble både film og musikal.

Alderdommen er den hardeste av alle dommer.

Otto Ludwig

Alle skal med

PÅ NETTET

Jan Omdahl
jan@db.no

Skal vi tro sjeften for Politets

sikkerhetsjeneste (PST)? Janne Kristansen, vil Norge oppleve økt terrorfare og en utstrømming av krimhelte dersom EUs datalagringsdirektiv ikke tas inn i norsk rett. PST-sjeften kan mesten ikke fare at noen kan være mot direktivet, som pålegger medlemslandene å lagtelegre trafikk- og lokaliseringssata fra samtidige innbyggere, brukt av telefon, mobiltelefon, bredbåndstelefon, e-post og internet.

PST LEGGER SEG her på omrent

samme linje som Krippos, som for få uker siden advarte om at Norge ville bli en «kriminell frihav» uten Datalagringsdirektivet. Men flere høringsuttalelser om direktivet sier noe helt annet. Følge Norges Ingeniør- og Teknologisnagsansett (NIIT) og samstyrligheten stor for at kriminelte vil benytte kommunikasjonskanaler som ikke omfattes av direktivet. Organisasjonen som

informasjonsrådgiver sammenlikner direktivet med «en Donald Duck-situasjon» der B-gjengen bare gjør ting likt anmeldes om myndighetene i Andeby kommer med et pålegg. Man trenger ikke være en spesielt sofistikert terrorist for å omgå direktivet, heller: Populære tjenester som Googles Gmail og Microsoft Messenger er blant dem som ikke omfattes.

DEN AMERIKANSKE kryptografen Bruce Schneier kaller utviklingen mot stadig mer omseggrpende overvåkningsregimer en overgang fra «follow that car» til «follow every car». Den internasjonale juristkommissjons norske avdeling er noe mer formell i sin språkbruk, men ikke mindre prinsipielt tydelig, når den advarer mot at normale rettsforskningsprosedyrer og liberalte rettigheter innskrenkes i terror- og Krimnalitetsbekjempelsens navn.

«En bevegelse på skalaen mellom den liberale rettsstat og politistaten, i retning av sistnevnte», skriver kommisjonen i sin høringsuttalelse, ført i pennen av NRK-advokat Jon Wessel-Aas og pensjonert høyesterettsdommer Ketil Lund. Wessel-Aas er en av direktivets mest profilerte motstandere, mens Lund blant annet er sjefen som leder av kommisjonen som

i 1996 la fram den oppsiktsvekkende rapporten om ulovlig overvåking av norske borgere.

I HØRINGSUTTALELSEN går de

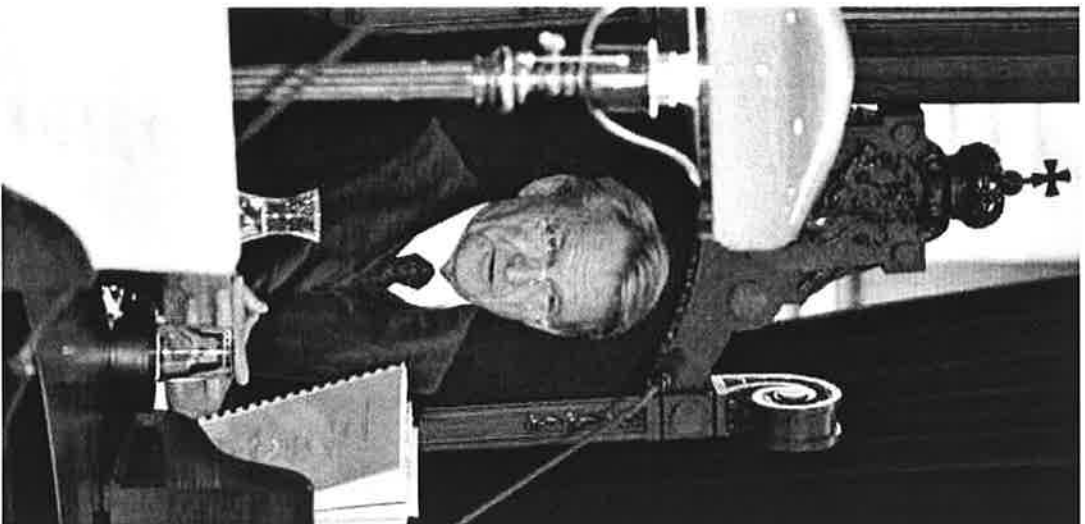
blant annet i rette med PST-sjeftens argumentasjon. Kommisjonen reagerer spesielt sterkt på Kristanssens uttalelser til Aftenposten om at direktivet vil gjøre det enklere for Norge å bidra i den frie flyt av bevis mellom EU-landene, og at hvis PST ikke vil kan gi gjensvarelse, vil andre lands sikkerhetstjenester ikke være interessert i å samarbeide. «Fra et rettskapsperspektiv er det mildt sagt lite tiltrekkende at sjeften for det politorgan som har de videste og mest inngriperingsinngripende fullmakter til å bedrive hemmelig overvåking av egne borgere, omfatter forvaltning av våre personopplysninger i nærmest i mekaniske vendinger», skriver juristkommissjonen.

SIKEPTISK TIL DATALAGRING:

Tidligere høyesterettsdommer Ketil Lund er en av underskriverne på høringsuttalelsen til

Den internasjonale juristkommissjonens norske avdeling, der regjeringen og Stortinget oppfordres til ikke å implementere EUs datalagringsdirektiv i Norge.

Foto: Lars Eivind Boms

britisk ball MANDAG
Lars Højem
Kvam

på nettet TIRSDAG
Jan Omdahl

fra Europa ONSDAG
Siemen

fra kulturen TORSDAG
Inger Merete Hobbelstad

oppvekst FREDAG
Trude Ringheim

medier LØRDAG
Andreas Wiese

STARS AND STRIPE

Lisa Benson er en konservativ firebarnsmor som begynte å jobbe som frilans avistegner i 1992.

I hjemstaten California har hun vunnet en rekke priser for sitt arbeid, og tegningene hennes trykkes i over hundre aviser i Norge du tegningene hennes i Dagbladet.

Lisa Benson: Illustrasjon av Lisa Benson

Si din mening på Dagbladetsno

Dagbladet forbereder seg retten til å distribuere innsendte innlegg på trykk og elektroniske formater.
Epost: 2400@dagbladet.no.
Tjipsteforn: 24 00 00 00

MENINGSMÅLINGA

Skal du følge med på "Norske Hollywoodfruer"?

Nei
 Ja

Stem, si din mening og delta i debattene på Dagbladet.no

Pressens Fraglige Utvalg (PFU) er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål.
Adr.: Rådhusgt. 17, 3. etg., pb 46 Sentrum, 0101 Oslo.
Tlf. 22 40 50 40, Faks.: 22 40 50 55.
E-post: pfu@presse.no

FREMANG. Høyre er eneste parti som har gått frem siden stortingsvalget. Det har skapt en optimisme som ikke må bli noen sovepute.

På spor av en ny bølge

kommentar

HÅVARD NARUM, kommentator

HØYRE kan i ettermiddag åpne sitt landsmøte i jettelens tegn. Partiet konkurrerer med Fremskrittspartiet om å være landets nest største. Erna Solberg har styrket sin stilling både i egne rekker og blant folk flest. Slik det ser ut nå, blir Solberg den eneste realistiske utfordreren til Jens Stoltenberg som statsminister ved stortingsvalget 2013.

Men en ny høyrebølge vokser ikke av seg selv. Forhåpentlig har det sunket inn i partirekken at fremgangen det siste året ikke bare skyldes Høyres målbevisste arbeid for å bygge eget parti og utmeisle egen politikk. En regjering preget av splid og problemsaker og et konkurierende opposisjonsparti som ennå ikke har klart å komme over skuffelsen etter et rekindert valgresultat, har gitt Høyre god hjelp. Men andres ulykke er en flyktig og upålitelig støttespiller. Høyre må i lengden stole mest på egne krefter.

Solberg samler nå Høyre bak en tilnærming til politikk som alltid har vært hennes egen styrke – at det er resultatene som teller. Og hun har fått gjennomslag for det hun selv kaller konstruktiv opposisjonspolitikk. Det vil si at Høyre

«Det er viktig for Høyre å bli stabilt større enn Frp jo før jo heller»

ikke benytter enhver anledning til å bakke på Regjeringen, men heller forklarer veigrer hva som er Høyres politikk.

Lokalvalg. Intervjuet i Aftenposten i går, der Solberg foreslo å gi folkevalgte lokalpolitikere mer beslutningsmyndighet på bekostning av statlige byråkrater, er et godt eksempel på denne strategien.

Å gjøre det mer meningsfylt og ansvarfullt å bli lokalpolitiker er en god sak for et parti som er opptatt av at enkeltmennesker skal ha de beste muligheter til å påvirke sin egen hverdag. Og budskapet om mer makt til kommune og mindre til staten er skreddersydd for en lokalvalgkamp som blir svært avgjørende for Høyres rikspolitiske meningsføringsmuligheter de nærmeste årene.

For selv om Høyre av taktiske grunner ikke snakker høyt om det, er det viktig for partiet å bli stabilt større enn Frp jo før jo heller. På den veien blir kommunevalget neste år en avgjørende etappe.

Tradisjonelt gjør Høyre gode lokalvalg. Partiet har profilerte byrådsleder- eller ordfører-kandidater i mange av landets største kommuner. Også Frp er blitt langt bedre til å rekruttere lokalt, men så lenge dette partiet bruker mesteparten sin energi til å æreskjelte Regjeringen, blir det vanskelig å ta igjen Høyres forsprang i kommunene. Der er det mer interessant å vite hva partiene vil gjøre lokalt enn hva de er imot på Stortinget.

Dilemma. Men oppbløst til lokalvalget fritar ikke Høyre fra rikspolitikkens utfordringer, særlig ikke når partiet for en gangs skyld kan avgjøre utfallet av en sak i Stortinget. Derfor vil mye av oppmerksomheten på landsmøtet dreie seg om Høyres holdning til og håndtering av EUs dataatlagsdirektiv. Denne saken er så følsom at Solberg ikke vil snakke om den i dagens landsmøtetale. Ved forsøyetkast virker dette feigt. Men når strategien er å skyve problemet foran seg, blir umnlatelsen i det minste logisk. Dataatlagsdirektivet er vanskelig for

Høyre fordi det berører flere av partiets kjernerverdier på en måte som støtter dem opp mot hverandre. Høyre vil gjerne fremstå som Norges mest EU-lojale parti. Derfor smelter det å havne i selskap med Senterpartiet og SV ved å si nei til direktivet mens Arbeiderpartiet sier ja. Å bekjempe kriminallitet er en viktig sak for Høyre, men det er sannelig også hensynet til perssonvernet.

Ledelsens utvalingsstrategi minner litt for mye om en Høyres svakestesider, tendensen til å stikke halen mellom bena når dilemmaet blir for stort. Det kan ikke partiet i lengden gjøre i denne saken.

Høyre vil gjerne være egenkjennelig. Det oppnås i dette tilfellet best ved at partiet prioriterer enkeltmenneskets vern mot offentlig inngrep i privatlivet. Selv ikke for Høyre-folk er alt som kommer fra EU, positivt, og det er uenighet mellom forrådsrådene om dataatlagsdirektivet er et så effektivt redskap til å forebygge kriminallitet at det bør bli enda et ledd i overvåkingsapparatet.

Regjeringsdrøm. I regjeringsposisjon, som er drømmen for landsmøtedelegatene som i dag samles i Oslo, ville det ha vært enda merkeligere om landsmøtet ikke skulle vtre seg i en sak som så åpenbart splitter partiet. En avklaring i partiets høyeste organ kan derfor også ses på som en test på at Høyre har beholdt sin tradisjonelle styringsdyktighet.

Men regjeringsdrømmen er enda noe fiern. Den politiske avstanden til Frp er ikke blitt mindre siden valget i for, og både Kristelig Folkeparti og Venstre er for tiden så små at de ikke fremstår som troverdige regjeringpartnere for noen. Dette kan være annerledes om tre år. Derfor har Høyre alt å vinne på å skyve alt snakk om regjeringssamarbeid foran seg. Klarer partiet å skape en ny høyrebølge, er kanskje den mest realistiske veien til Regjeringsbygget at Erna Solberg går i Kåre Willochis fotspor fra 1981, og danner en ren Høyre-regjering. Men da må partiet bli både større og sterkere.

Idéer som drivkraft

Replikk

OLE PETTER OTTERSEN
rektor,
Universitetet i Oslo (UiO)

Forskningsrådet. Nålyøvet blir stadig trangere for forskere som søker Forskningsrådet om støtte til prosjekter de selv har definert, og hele ni av ti søkere får avslag. Forskningsrådets direktør Arvid Hallén legger mye av ansvaret for dette misforholdet på universitetsledelsen.

Dette er vel det nærmeste man kommer å rette baker for smed.

Akademisk frihet. Universitetsledelsen legger seg ikke bort i enkelt-søknader som sendes fra UiO. Her gjelder den akademiske frihet. Det er forskerne og fagmiljøene selv som har ansvaret for at det sendes flest mulig gode søknader – både til programmer og til utlysninger av fri prosjektstøtte. Ved UiOs enheter har ledelsen et ansvar for å forsøke og forskergrupper identifiserer sine sterke sider, potensiell og ambisjonsnivå og søker med utgangspunkt i det. Dette er et viktig punkt i UiOs nye «Strategi 2020».

UiO arbeider aktivt med å samle ressurser og koordinere forskningsinnsats mot nasjonalt prioriterte områder. Dette fordi programforskningsen også rommer muligheter for grunnforskning og forskerinitierte prosjekter, slik Arvid Hallén og Torå Aasland fremholder i sine innlegg henholdsvis 4. og 5. mai i Aftenposten. I UiOs nye «Strategi 2020» er dette også et nøkkelpunkt.

Problemet gjenstår. Men uansett hvor nye UiO anstrenger seg på disse områdene, gjenstår problemene med at for få ressurser settes av til den forskningen som ikke passer i programmene. Det er nyssjerrighetspreget grunnforskning av høy kvalitet som vil gi de store gjennombruddene og sette oss i stand til å ta de betydelige utfordringene verdenssamfunnet står overfor.

Grenseprengende forskning oppstår når den enkelte forsker får muligheter til å følge sine egne ideer, uavhengig av tematiske ermerkinger og politiske føringer. Denne erkjennelsen ligger til grunn for opprettelsen av det Europeiske Forskningsrådet (ERC), hvor prosjekter som forskerne selv har definert, støttes uten at det settes noen tematiske begrensninger. ERC har ca. 8 milliarder kroner i budsjett for 2010, men en forventet økning til over det dobbelte på få år. EU setter derved av 14 prosent av forskningsbudsjettet til fri forskning, mens andelen i Forskningsrådet er kun 7 prosent. Når kommer Norge etter?

Langsiktig. Vi inviterer herved til dialog med Forskningsrådet og politiske myndigheter om hvordan den frie grunnforskningen kan få bedre kår. Eksisterende budsjett for fri prosjektstøtte, styrket med friske midler og midler overført fra tematiske saker, bør utvikles til et fyrtårn for langsiktig fagutvikling. Et slikt grep vil styrke samfunnets omstillingssevne og etablering av nytt næringsliv.